

SALİHLİ (MANİSA) İLÇESİNDE BAĞCILIK

Bahar POYRAZ

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Lütfi ÖZAV

Uşak

2019

SALİHLİ (MANİSA) İLÇESİNDE BAĞCILIK

BAHAR POYRAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Coğrafya Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Lütfi ÖZAV

Uşak

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

HAZİRAN 2019

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

SALİHLİ (MANİSA) İLÇESİNDE BAĞCILIK

Bahar POYRAZ

Coğrafya Anabilim Dalı

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran 2019

Danışman: Prof. Dr. Lütfi ÖZAV

Araştırma sahası; Ege Bölgesi'nde Manisa iline bağlı bir ilçedir. Saha Gediz Havzası'nın orta bölümünde 28° 10' doğu meridyeni, 38° 10' kuzey paraleli coğrafi konumu batıdan Turgutlu, kuzeybatıdan Akhisar, kuzeyden Gördes, kuzeydoğudan Demirci, doğudan Kula, güneydoğudan Alaşehir ve güneyden Ödemiş ile çevrilidir. Salihli'yi çevreleyen ilçelerden Ödemiş İzmir'e, diğer ilçeler ise Manisa iline bağlıdır.

Araştırma sahası merkezi, ilçenin güney kesiminde Bozdağ'ın eteklerine kurulmuştur. Kuruluşundan beri yeri değişmemiş, gelişmesini aynı yerde sürdürmüştür. İlçe merkezi ekonomisi ve nüfus büyüklüğü bakımından orta büyüklükte gelişmiş bir kent merkezi durumundadır. Salihli ilçesi her zaman yakın çevresinin tarım ve ticaret merkezi konumunda olmuştur. Bu özelliğini verimli ova toprakları ile bu ovayı sulayan Gediz Nehri, Alaşehir Çayı, Kurşunlu, Çakallar ve Gümüş dereleri gibi su kaynaklarına, zengin yeraltı su kaynaklarına ve elverişli iklim şartlarına bağlıdır.

Araştırma sahası olan Salihli ilçesinde 2017 yılı itibari ile 8 belde, 72 köy bulunmaktadır. Yerleşmeler çoğunlukla suyun bol olduğu, tarımın yapılabildiği ovalık alanlara, bazen de yüksek kesimlerde vadi boylarına kurulmuştur. İlçenin temel ekonomik geçim kaynağı tarım, hayvancılık ve ticarettir. Ancak burada önde

gelen ekonomik etkinlik tarımdır. Özellikle de sahada sultani çekirdeksiz kurutmalık üzüm yetiştiriciliği yaygındır.

Bağcılık, ilçe ekonomisi için en önemli tarımsal geçim kaynaklarından biridir. Sultaniye çeşidi çekirdeksiz üzüm üretimi kuzey yarım kürede 10 ila 52 derece kuzey paralelleri arasında gerçekleştirilebilmektedir. Bu yönden Türkiye içinde bulunduğu coğrafi konumu ile bağcılık için uygun imkanlara sahiptir. Söz konusu çalışmada, araştırma sahasında önemli bir ekonomik faaliyet olan bağcılık, bağcılığın tarihsel gelişimi, bağcılık ile uğraşan aileler, bağcılık ile ilgili temel sorunlar ve çözümleri, üzümlerin değerlendirilme şekilleri üzerinde durulmuştur.

Salihli'nin doğal özellikleri ve tarımsal potansiyeli incelenmiştir. Araştırmalar ve incelemeler sonucunda ilçedeki bağ-üzüm potansiyeli değerlendirilmiştir. İlçenin köylerine ait bağ alanları ile üzüm üretim değerleri araştırılmış ve ön plana çıkan köylerden bahsedilmiştir. Bu köylerde üretilen üzüm çeşitleri belirlenmiş ve üzümün değerlendirilme şekilleri saptanmıştır. Bölgenin sorunları ve bunlarla ilgili çözüm önerileri üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Salihli, Bağcılık, Üzüm Değerlendirilmesi

ABSTRACT**VITICULTURE ACTIVITY IN SALİHLİ DISTRICT****Bahar POYRAZ****Department Of Geography****Uşak University The Institute Of Social Sciences, June 2019****Advisor: Prof. Dr. Lütfi ÖZAV**

Salihli district; it is in province of Manisa in Aegean Region. Salihli where is on the 28-10' meridian east and 38- 10' parallel North is in the middle of Gediz Basin. It is surrounded by Turgutlu district from the West, Akhisar district from the Northwest, Gördes district from the North, Demirci district from the Northeast, Kula district from the east, Alaşehir district from the southeast and Ödemiş district from the South. These districts are all in province of Manisa except for Ödemiş. Ödemiş is in province of İzmir.

The city center of Salihli was founded in the South side of district and on the foot of Bozdağ mountain. From the beginning, its location has never been changed and it has kept developing in the same area. City center is quite developed position from the point of its economy and population. Salihli has always been an agriculture and trade center for surroundings. It is because Salihli has sufficient lands that are watered by Gediz river, Alaşehir river, Kurşunlu river, Çakallar river and Gümüş river and also has convenient climate.

Salihli is a search area with its 8 towns and 72 villages. In Salihli people mostly live in lowlands which are agricultural and close to the water sources. Some people prefers living high valleys. Primary sources of Income in Salihli district are agriculture, trade and livestock farming. But agriculture is the most important one. Especially viticulture and growing seedless Sultani raisins are common in the area.

Viticulture is one of the most important sources of income in Salihli district. Seedless Sultaniye grapes are grown in the North hemisphere between 10 and 52

parallels. So Turkey is very convenient for viticulture. In this study, we searched for viticulture and its historical development, the families that working on vineyard and their socioeconomic situations, basic problems of viticulture and their solution methods and the ways of usage of grapes.

Salihli's geographical structure and agricultural potential has been examined. As a result of these examinations, viticultural potential has been considered. Villages vineyards and grape producing amount are examined and it is mentioned about prominent villages on viticulture. Grape types produced in these villages are searched and their usage ways are determined. The problem of the district and the solution ways are emphasized.

Key Words: Salihli, Viticulture, Grape Evaluatio

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı yüksek lisans/ doktora/ sanatta yeterlik öğrencisi Bahar POYRAZ'ın “Salihli (Manisa) İlçesinde Bağcılık Faaliyetleri” başlıklı tezi/...../2019 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisanüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Yüksek Lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ**İmza**

Üye (Tez Danışmanı) : Prof. Dr.Lütfi ÖZAV

.....

Üye :

.....

Üye :

.....

Üye :

.....

Üye :

.....

Enstitü Müdürü

.....

ÖN SÖZ

Bu çalışmada, Manisa'nın Salihli ilçesinde önemli gelir kaynağı olan bağcılık faaliyeti, bağcılığın tarihsel gelişimi, bağcılık ile uğraşan aileler, bağcılığın temel sorunları, çeşitli çözüm önerileri ve üzümlerin değerlendirilme şekilleri üzerinde durulmuştur. Araştırma sahası, bağcılık açısından köklü bir kültüre sahiptir. Özellikle yörede çekirdeksiz kuru üzüm üretimi önemli derecede ekonomik potansiyel taşımaktadır. İlçede üretilen çekirdeksiz kuru üzümün ayrıca ülke ihracatındaki payı da oldukça büyüktür. Sahada yaşayan halk için de önemli bir gelir kaynağıdır.

Salihli'nin geçim kaynağının büyük bir kısmını bağcılık oluşturmaktadır. Uzun yıllardan beri ilçede, arazi ve toprak yapısının elverişli olmasından dolayı halkın geçim kaynağı haline gelen bağcılık; ulaşımın kolay olması, çevre il ve ilçelerle olan bağlantının rahat olması nedeni ile üretimi arttırmış ve bu durum bağcılığın gelişmesini sağlamıştır. Saha, özellikle çekirdeksiz kuru üzüm üretiminde ve ihracatında önemli bir paya sahiptir ve kuru üzümün % 95'i (2017 yılı itibari ile) ihraç edilmektedir. Geriye kalan % 5'lik kısmında yer alan sultani çekirdeksiz yaş üzüm de ülkemizin iç pazarlarında değerlendirilmiştir.

Tarımsal açıdan oldukça ilginç özelliklere sahip olan yörede bağcılık ile ilgili bugüne kadar detaylı bir araştırma yapılmamıştır. Yine ilçede bağcılık çok gelişmiş, ancak gelişimi ile birlikte bazı sorunlar da ortaya çıkmıştır. Tüm bu sorunlar sahayı araştırma alanı olarak seçmemizde etkili olmuştur.

Araştırma sahası, iklimi ve toprak yapısı bakımından bağcılık için ideal bir coğrafi yapıya sahiptir. Salihli'de bağcılık çok eski tarihlere dayanmaktadır. Türkiye'nin çekirdeksiz üzüm merkezlerinden biri olan alan kuru üzüm ihracatı ve yaş üzüm üretimi ile ön sıralarda yer almaktadır. Modern bağcılık sistemlerinin yoğun olarak kullanıldığı ilçede üzüm hem yaş hem de kuru olarak sofralarda bulunurken bunun yanında üzümden elde edilen salamura yaprak, üzüm konservesi, pekmez ve buna benzer ürünlerin üretimi de üzüm ve elde edilen ürün potansiyeli açısından önemli bir yer tutmaktadır. Bu nedenle çalışmada bağcılık potansiyelini tüm yönleri ile tespit etmek, üretilen üzümlerin ve bunların değerlendirilme yöntemlerinin açıklanması, geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bağcılık ile uğraşan aileler ve sorunları üzerinde durulmuştur. Çalışmanın, Salihli İlçe Tarım Müdürlüğüne,

Salihli Ticaret Borsasına, yörede bağıcılık ile uğraşanlara faydalı olacağı ümit edilmektedir.

Araştırma konusunun belirlenmesinden, tamamlanmasına kadar geçen süre içerisinde gerekli öneri ve eleştirilerde bulunan, değerli fikir ve bilgilerini aktaran tez danışmanım Prof. Dr. Lütfi ÖZAV'a şükranlarımı sunarım. Tez çalışması sırasında değerli bilgilerini eksik etmeyen, yardımlarını gördüğüm Prof. Dr. Yahya KADIOĞLU'na, Prof. Dr. Hasan KARA'ya, Dr. Öğr. Üyesi Üzeyir YASAK'a, ve Doç. Dr. Mehmet DENİZ'e teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca eşim Fatih Mehmet POYRAZ'a, arazi çalışmaları sırasında yardımlarını gördüğüm Hatip TEKTAŞ'a, Abdullah POYRAZ'a, Emrah SARIKURT'a ve tez yazım süresince desteklerini eksik etmeyen Ayşe POYRAZ'a ve Veysel ŞİŞMAN'a teşekkürlerimi sunarım. Çalışmanın beklenen yararı sağlaması dileği ile.

Bahar POYRAZ

Salihli

2019

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler :

Adı Soyadı : Bahar POYRAZ
Cinsiyet : Bayan
Doğum Yeri ve Tarihi : Hani, 05/05/1990

Eğitim Bilgiler :

Lisans Öğretimi : Uşak Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya
Bölümü (2010-2014)
Yüksek Lisans Öğretimi : Coğrafya Anabilim Dalı
Lise : Salihli Türk Birliği Anadolu Lisesi (2005-2009)
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri :

İletişim

e-posta adresi : baharayse21@outlook.com

İÇİNDEKİLER

Sayfa

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ.....	ii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ	vii
ÖZGEÇMİŞ	ix
İÇİNDEKİLER	x
GRAFİK LİSTESİ	xiii
HARİTALAR LİSTESİ	xiv
TABLolar LİSTESİ.....	xv
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	xvi
GİRİŞ	1
I. AMAÇ	4
II. ÖNEM	5
III. SINIRLILIK.....	5
IV. YÖNTEM	5

BİRİNCİ BÖLÜM

DÜNYA VE TÜRKİYE'DE ÜZÜM ÜRETİMİ

1. Dünya ve Türkiye'de Üzüm Üretimi	
1.1. Dünyada Üzüm Üretimi	8
1.2. Türkiye Bağ Alanı ve Üzüm Üretimi	12
1.3. Türkiye Üzüm Üretimi İhracatı	14

İKİNCİ BÖLÜM

BAĞCILIĞIN DOĞAL VE BEŞERİ ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

2. Bağcılığın Doğal ve Beşeri Çevre Özellikleri	
2.1. Bağcılığın Doğal Çevre Özellikleri	16
2.1.1. Jeolojik Özellikler	16
2.1.2. Jeomorfolojik Özellikler	18
2.1.3. İklim Özellikleri	22
2.1.3.1. Sıcaklık	24
2.1.3.2. Nem ve Yağış	26
2.1.3.3. Basınç ve Rüzgârlar	30
2.1.3.4. Don ve Güneşlenme	32
2.1.4. Bitki Örtüsü Özellikleri	34
2.1.5. Hidrografik Özellikler	35
2.1.5.1. Akarsular	36
2.1.5.2. Göller	38
2.1.5.3. Yeraltı Suları	39
2.1.6. Toprak Özellikleri	40
2.2. Bağcılığın Beşeri Çevre Özellikleri	43
2.2.1. Bağcılık ile Uğraşan Nüfusun Özellikleri	43
2.2.2. Bağların Tesisi	47
2.2.3. Bakım ve Budama	50
2.2.4. Zararlılar ile Mücadele	52
2.2.5. Toprak İşleme, Gübreleme ve Sulama	57
2.2.6. Bağlarda Terbiye Şekilleri	59
2.2.7. Teşvik ve Destekler	62
2.2.8. Hasat	64

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA SAHASINDA BAĞCILIK

3. Araştırma Sahasında Bağcılık	
3.1. Araştırma Sahasının Arazi Varlığı	69

3.2. Araştırma Sahasının Bağ Tarım Alanları ve Dağılımı	73
3.3. Araştırma Sahasında Üzüm Üretimi ve Verimi.....	76
3.4. Araştırma Sahasında Yetiştirilen Üzüm Çeşitleri.....	78
3.4.1. Sultani Çekirdeksiz Üzüm	79
3.4.2. Trakya İlkeren (Alphonse Lavellee X Perlette).....	80
3.4.3. Superior Seedless (Süperyol).....	80
3.4.4. Red Globe	81
3.4.5. Crimson Seedless (Kara Üzüm).....	82
3.4.6. Antep Karası	82
3.5 Bağcılığa Dayalı Sanayi Kolları.....	83
3.5.2. Sultani Çekirdeksiz Sofralık Üzüm	86
3.5.3. Üzüm Konservesi.....	87
3.5.5. şarap	88
3.6. Ulaşım ve Pazarlama	88
3.7. Ekonomik Katkısı.....	93

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SORUNLAR, ÇÖZÜM ÖNERİLERİ VE SONUÇ

4. Sorunlar, Çözüm Önerileri ve Sonuç

KAYNAKÇA	107
----------------	-----

GRAFİK LİSTESİ**Sayfa**

Grafik 1. Dünya Üzüm Üretiminde Kullanılan Bağ Alanları Yüzdesi (2016)	11
Grafik 2. Üzüm Üretiminde Değerlendirme Şekillerinin Oranları (TUIK,2011)	13
Grafik 3. Araştırma Sahasının Sıcaklığın Aylara Dağılışı Grafiği (2016).....	25
Grafik 4. Ortalama Yağışın Aylara Dağılışı Grafiği.....	27
Grafik 5. Ortalama Yağışın Mevsimlere Dağılışı Grafiği.....	27
Grafik 6. Araştırma Sahasının Thorntwaite Metoduna Göre Su Bilançosu Diyagramı...29	
Grafik 7. Salihli Rüzgâr Frekans Gülü	31
Grafik 8. Araştırma Sahasında En Fazla Kullanılan Terbiye Sistemleri	59
Grafik 9. Salihli İlçesi Arazi Kullanımı Sınıflandırılması	72

HARİTALAR LİSTESİ

	Sayfa
Harita 1. Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası.....	1
Harita 2. Araştırma Sahasının Topoğrafya Haritası.....	18
Harita 3. Araştırma Sahasının Eğim Sınıflandırma Haritası	19
Harita 4. Araştırma Sahasının Bakı Sınıflandırma Haritası	20
Harita 5. Araştırma Sahasının Fiziki Coğrafya Haritası	21
Harita 6. Araştırma Sahasının Hidroğrafya Haritası	36
Harita 7. Araştırma Sahasının Toprak Grupları Haritası	41
Harita 8. Araştırma Sahasının Arazi Kullanım Kabiliyet Sınıflaması Haritası	70
Harita 9. Araştırma Sahasının Arazi Kullanım Şekil Haritası	71
Harita 10. Salihli Köyleri Haritası	73
Harita 11. Kırsal Yerleşmelerin Dağılışı Haritası	74

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. Yıllara Göre Salihli Nüfusu	4
Tablo 2. Dünya Bağ Alanı ve Üzüm Üretimi (2002).....	10
Tablo 3. Dünya Bağcılık Yönünde İlk 10 Ülkenin Bağ Alanı ve Üzüm Üretim Değerleri (2012)	10
Tablo 4. Türkiye’de Bölgelere Göre Üzüm Üretim Alanı ve Üzüm Verimi (2017).....	13
Tablo 5. Türkiye’de Taze Üzüm İhracat Değerleri (2009)	14
Tablo 6. Araştırma Sahasının Ortalama Sıcaklığının Aylara Dağılışı (2016)	24
Tablo 7. Ortalama Yağışın Aylara Dağılışı Tablosu(2016).....	26
Tablo 8. Araştırma Sahası Aylık Rüzgar Yönü ve Ortalama Rüzgar Hızı (m/sn)	31
Tablo 9. Araştırma Sahası Aylık Donlu Günler Sayısı	32
Tablo 10. Salihli 2016 Yılı Üzüm Üretici Sayısı ve Arazi Miktarı (2016)	44
Tablo 11. Salihli İlçesinde Yetiştirilen Ürün Çeşitleri (2017)	69
Tablo 12. Salihli İlçesi Arazi Dağılımı Tablosu	70
Tablo 13. Yetiştirilen Üzüm Çeşitleri Kullanım Alanları (2016)	73
Tablo 14. ÇKS’ye Kayıtlı Bağ Alanları (2017)	74-75
Tablo 15. Salihli 2016 Yılı Üzüm Üretici Sayısı ve Arazi Miktarı	77
Tablo 16. Çekirdeksiz Kuru Üzüm Rekolte Durumu.....	78
Tablo 17. 2014, 2015 Yılı Çekirdeksiz Kuru Üzüm Sezonu ve 2015, 2016 Yılı Çekirdeksiz Kuru Üzüm Sezonu Verileri	90
Tablo 18. 2014, 2015, 2016 Yılı Çekirdeksiz Kuru Üzüm Sezonu ve İhracat Verileri	91
Tablo 19. Manisa İlçelerine Göre Üzüm Üretim Göstergeleri, 2016.....	92
Tablo 20. 2017-2018 Çekirdeksiz Kuru Üzüm Sezonu Verileri.....	96

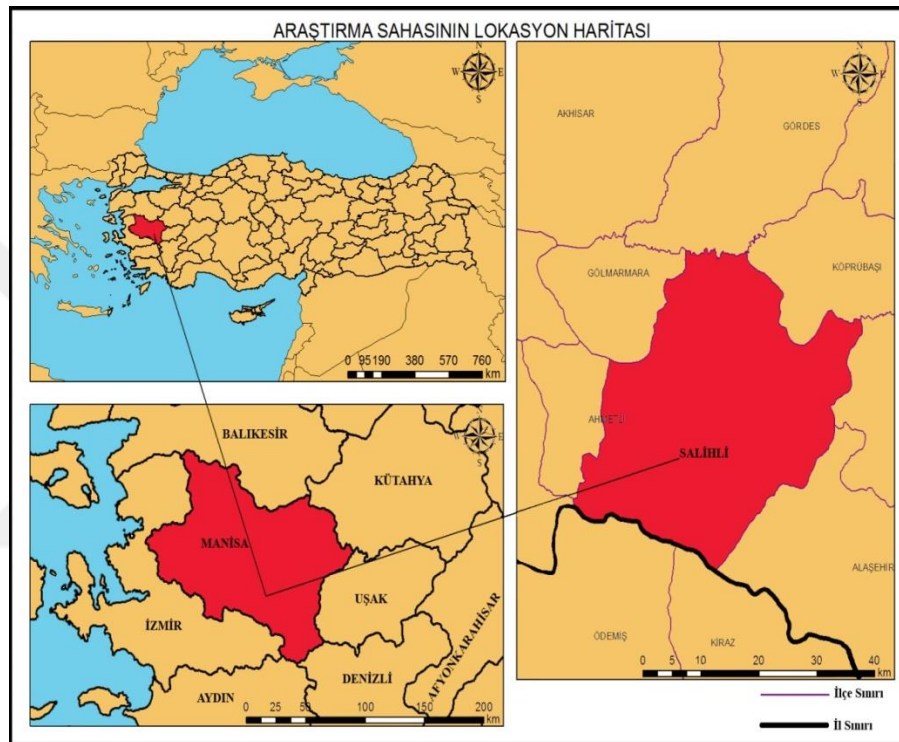
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

	Sayfa
Fotoğraf 1. Baş Goble Terbiye Sistemi.....	60
Fotoğraf 2. Sabit Kordon Terbiye Sistemi	61
Fotoğraf 3. Çift T Terbiye Şekli.....	61
Fotoğraf 4. Yıllık Kordon Terbiye Şekli.....	62
Fotoğraf 5. Yaş Üzüm Paketleme İşlemi	64
Fotoğraf 6. İç Pazara Sunulmak Üzere Tamamlanmış Paketleme İşlemi	65
Fotoğraf 7. Kurutma İşlemi İçin Sergi Alanına Serilmiş Üzümler	66
Fotoğraf 8. Sultani Çekirdeksiz Üzüm.....	79
Fotoğraf 9. Trakya İlkeren	80
Fotoğraf 10. Superior Seedless	81
Fotoğraf 11. Red Globe.....	81
Fotoğraf 12. Crimson Seerless	82
Fotoğraf 13. Antep Karası.....	82
Fotoğraf 14. Sultani Yaş Üzüm İşleme Fabrikası	84
Fotoğraf 15. Klasik Potasalı ve Yağlı Kurutma	85
Fotoğraf 16. Çekirdeksiz Kuru Üzüm	85
Fotoğraf 17. Sultani Çekirdeksiz Yaş Üzüm	86
Fotoğraf 18. Üzüm Konservesi	87
Fotoğraf 19. Salamura Asma Yaprağı.....	88
Fotoğraf 20. İzmir Ankara E-96 Karayolu	89
Fotoğraf 21. Üzüm Bağından Bir Görünüm	93

GİRİŞ

Çalışma Alanının Sınırları ve Coğrafi Özellikleri

Araştırma sahası; Manisa iline bağlı bir ilçedir. İlçe, Gediz Havzası'nın orta bölümünde 28° 10' doğu meridyeni, 38° 10' kuzey paraleli coğrafi konumu batıdan Turgutlu, kuzeybatıdan Akhisar, kuzeyden Gördes, kuzeydoğudan Demirci, doğudan Kula, güneydoğudan Alaşehir ve güneyden Ödemiş ile çevrilidir. Salihli'yi çevreleyen ilçelerden Ödemiş İzmir'e, diğer ilçeler ise Manisa'ya bağlıdır.

Harita 1. Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası.

Saha, Bozdağ'larının kuzey yamaçları ile Dibek Dağı'nın güney yamaçları arasında kurulmuştur. İlçe merkezi ve ilçeye bağlı yerleşmelerin bir kısmı Gediz Grabeni üzerindedir. Araştırma sahası 130.243 ha yüz ölçümüne ve 111 m yükseltiye sahiptir. Manisa'ya uzaklığı 70 km; İzmir'e uzaklığı 95 km'dir. Salihli, Manisa iline bağlı olmasına karşın ticari açıdan İzmir ili ile sıkı bir bağı vardır. Buna neden olan ana etken ilçe merkezinin İzmir-Ankara yolu üzerinde bulunmasıdır. İlçe yazları yağışsız ve sıcak, kışları yağışlı ve ılık tipik bir Akdeniz İklimi etkisi altındadır. Salihli'de yıllık sıcaklık ortalaması 16,4 °C'dir. Kış sıcaklık ortalaması 3-4°C, yaz sıcaklık ortalaması 17 °C'dir. Araştırma sahasının tarihi Antik Sardes kenti ile başlamaktadır. "Sart/Sardes Gediz Havzası'nda, Sart Çayı kıyısında ve Bozdağların

batisındaki tepelerin kuzey yamaçları üzerinde Meles adlı kral tarafından kurulmuştur. MÖ 1750-1200 yıllarında Hititliler döneminde Sardes'in içerisinde bulunduğu bölge Assuwa olarak anılmaktadır. Sardes MÖ 1200-1000 yılları arasında önemli bir yerleşim merkezi olmakla birlikte özellikle MÖ 7. ve 6. yy.'da büyük gelişme göstermiş; Lidya Devleti'nin başkenti olmuş ve büyük önem kazanmıştır.”¹

“Sardes'te endüstriyel buluşlar, para, ülkeler arası ticaret, lirik şiir, müzik, astronomi, coğrafya ve felsefe alanlarındaki çalışmaların MÖ 7. ve 6. yy.'da yapıldığı görülmektedir. Sardes, Lidya Devleti Persler tarafından yıkıldıktan sonra da önemini korumuş, Persler Dönemi'nde satraplık merkezi, Romalılar Devri'nde eyalet merkezi olmuştur. Sardes, Bizans'ın son dönemlerinde dünya ticaret yollarının değişmesi sonucunda önemini yitirmiştir. 1075 yılında Selçukluların Sardes'i almasıyla bu yerleşim yeri Sart olarak anılmaya başlanmıştır. “Sart” 1098 yılında Haçlıların desteği ile tekrar Bizanslıların eline geçmiş, 1313 yılında Germiyanoğulları'ndan Aydın Bey tarafından kesin olarak Türk egemenliği altına alınmıştır.

16. yy.'dan itibaren Araştırma sahası, Sart'ın işlevini yüklenmeye başlamıştır. Bugünkü Salihli ilçesine ait ilk kayıt 1518 yılına aittir ve Veledi Salih /Salihoglu köyü olarak anılmakta olup Sart kazasına bağlıdır. Salihli köyü bugünkü Salihli ilçesinin temelidir. Bu köy, 18. yy. başlarında yanı başındaki bağlı olduğu Sart'tan büyümüş ve kasaba ticaret merkezi haline gelmiştir. Köyün kuruluşunda ‘Salihler’ adlı Yörük topluluğu etkilidir. Bu isime Saruhan ve Aydın sancakları dışında daha birçok sancak kazalarında rastlanması, büyük ve etkili bir topluluk olduğunu göstermektedir. Saruhan Sancağı 1923 yılında bağlı bulunduğu Aydın vilayetinden ayrılır ve bağımsız bir vilayet olur. 1927 yılında da Saruhan vilayetinin adı değiştirilir ve bugünkü Manisa ili ortaya çıkar. Salihli günümüze kadar Manisa ilinin 8 beldesi, 72 köyü, ilçe merkezinde 24 mahallesi bulunan sanayi, tarım ve hizmet sektörlerinin bulunduğu, İzmir- Ankara karayolu üzerinde bulunan bir ilçesidir.”²

Araştırma sahasının köy nüfusuna ilişkin başlıca bilgileri 16. yy.'a ait arşiv kayıtlarında bulmaktayız. 1573 tarihli bir kayıтта Salihoglu köyünün nüfusu 17 nefer ve 9 hane olarak verilmekteydi. Bu küçük köyün daha sonraki yıllarda nasıl bir artışa

¹ Ahmet Otman, Dünden Bugüne Salihli, Salihli, 1998, s. 5

² Otman, a.g.e., s.5, 6

sahne olduğunu bilemiyoruz. Şu anda sahanın tarihsel gelişimi ile ilgili mevcut kaynakların 17. ve 19. yüzyıllar arasını kapsamaması, yaklaşık 200-250 yıllık bir dönemi karanlıkta bırakmaktadır.³

İlk Osmanlı nüfus sayımının yapıldığı 1831 yılında Salihli, Sart ile birlikte sayılmış ve 501 nüfus belirlenmiştir. 1893 yılında 3.091 kişi olan kaza merkezi toplam nüfusu, bir yıl sonra 1894 te 1329 kişiye düşmüştür. Bu çelişkili durum, ya yanlış sayımdan ya da sadece erkeklerin sayılmış olmasından ileri gelmektedir. Sahanın nüfusu 1900'lü yılların başlangıcında 4.441 kişi iken 1927 yılında 7.191 kişiye yükselmesi artışın ağır olduğunu ortaya koymaktadır. Milli Mücadelede ölenler, savaşa gidenler ve 1922 de azınlıkların kenti terk etmeleri hesaba katılacak olursa, 1900-1920 yılları arasında nüfusun 1927 ye göre biraz daha fazla olduğu tahmin edilebilir.⁴

“Türkiye’de 1927 yılında Cumhuriyet’in ilanından sonra yapılan ilk genel nüfus sayımı sonuçlarına göre Salihli’nin 28.328 olan nüfusu, 1935 yılı sayımında 36.431 olarak belirlenmiş ve sürekli artış eğilimi göstermiştir. 2000 yılı genel nüfus sayımı sonuçlarına göre ise sahasının nüfusu 149.151 kişi olarak tespit edilmiştir. Salihli’de nüfusun dağılışına bakacak olursak; 1927 yılında 28 328 kişi olan toplam nüfusun 21 137 kişisini kırsal nüfus oluşturmaktadır. Sahada, 1985 yılına kadar kırsal nüfus kentsel nüfustan fazla olmuştur. 1985 yılı nüfus sayımında Salihli’nin şehir nüfusu 63 759 kişi iken kırsal nüfus 62 933 kişi olmuştur. Sahada kent nüfusunun artmasının temel nedeni; Türkiye genelinde olduğu gibi tarımda makineleşmeyle beraber köyden kente göç hareketinin başlamasıdır. 2000 yılında yapılan genel nüfus sayımı sonuçlarına göre Salihli’nin toplam nüfusu 149 151 kişiyi bulmuştur. Bu nüfusun 66 014’ünü kırsal nüfus 83 137’sini şehir nüfusu oluşturmaktadır.”⁵

2007 yılı nüfus sayımına göre araştırma sahasının nüfusu 155.016 kişidir. Bu nüfusun 76.605 kişisini erkek nüfusu, 78.411 kişisini kadın nüfusu oluşturmaktadır. 2018 yılına gelindiğinde toplam nüfus 161.562 kişidir. Yine bu nüfusun 80.022 kişisi erkek nüfus, 81.540 kişisi kadın nüfusu oluşturmaktadır. 2007 yılından 2018 yılına kadar geçen sürede nüfusun gelişimi ise aşağıdaki tablodaki gibidir (tablo1):

³ Füsün Baykal, Salihli Kent Coğrafyası, İzmir, 1988, S. 61

⁴ Baykal, **a.g.e.**, s. 63

⁵ Ayhan Akış, Hasan Ozan Başkan, Salihli’nin (Manisa) Nüfus Özellikleri, 2006, Konya s.26, 27

Tablo 1. Yıllara Göre Salihli Nüfusu

Yıl	Erkek Nüfus	Kadın Nüfus	Toplam Nüfus
1990	35,362	35,499	70,861
2000	40,653	42,484	83,137
2007	76,605	78,411	155,016
2008	77,325	79,364	156,689
2009	76,453	78,88	155,333
2010	76,92	78,921	155,841
2011	76,857	78,589	155,446
2012	76,636	78,655	155,291
2013	77,316	79,014	156,33
2014	77,399	79,462	156,861
2015	78,545	80,023	158,568
2016	79,208	80,743	159,951
2017	79,675	81,135	160,81
2018	80,022	81,54	161,562

Kaynak: TÜİK, 2018

Tabloya baktığımız zaman 2018 yılında nüfus miktarı artmış ancak 2013 yılına kadar dalgalanmalar olmuştur. 2013 yılından 2018 yılı nüfus sayımına kadar küçük te olsa dalgalanmalar olmuş ancak artış miktarı daha fazla olmuştur. Yine tüm yıllarda kadın nüfus miktarı erkek nüfus miktarından daha fazladır.

I. AMAÇ

Araştırma sahası, iklimi ve toprak yapısı bakımından bağcılık için ideal bir coğrafi yapıya sahiptir. Türkiye'nin çekirdeksiz üzüm merkezlerinden biri olan Salihli Ovası kuru üzüm ihracatı ve yaş üzüm üretimi ile ön sıralarda yer almaktadır. Modern bağcılık sistemlerinin yoğun olarak kullanıldığı sahada üzüm hem yaş hem de kuru olarak sofralarda bulunurken bunun yanında üzümden elde edilen salamura yaprak, üzüm konservesi, pekmez ve buna benzer ürünlerin üretimi de üzüm ve üzümden elde edilen ürün potansiyeli açısından önemli bir yer tutmaktadır. Bu nedenle çalışmada ilçesinde bağcılık potansiyelini tüm yönleri ile tespit etmek, üretilen üzümlerin ve bunların değerlendirilme yöntemlerinin açıklanması, geliştirilmesi amaçlanmıştır. Çalışma, Salihli'de üzüm üretimi, bağların genel durumu, Gıda ve Tarım Bakanlığı verileri, Türkiye İstatistik Kurumu ile çeşitli kurum ve kuruluşların istatistik verileri ile bağ sahipleri ve üretim yapan şahıslarla yapılan kişisel görüşmelere dayalı olarak elde edilen bilgilerin değerlendirilmesi ile hazırlanmıştır.

II. ÖNEM

Çalışma alanının temel geçim kaynağının önemli bir kısmını tarım oluşturmakta ve yetiştirilen tarım ürünleri arasında en fazla bağcılık yapılmakta, ülke ekonomisine getirisi oldukça fazladır. Uzun yıllardan beri araştırma sahasında arazi ve toprak yapısının çok müsait olmasından dolayı halkın geçim kaynağı haline gelen bağcılık, sahada ulaşımın kolay olması, çevre il ve ilçelere olan bağlantının rahat olması nedeni ile artmış, bu da sahada bağcılığın gelişmesini sağlamıştır. Bağcılık yöre ekonomisi açısından önemli bir paya sahiptir. Özellikle de çekirdeksiz kuru üzüm saha ekonomisini büyük oranda kalkındırmaktadır. İlçede bağcılık çok gelişmiş, ancak gelişimi ile birlikte bazı sorunlar da ortaya çıkmış bulunmaktadır. Tarım işletmelerinin sermayelerini arttırmaları, öz kaynaklarından ayıracakları tasarrufları işletmede kullanmak ya da dış kaynaklardan borç almak, fiyat istikrarsızlığı ve kalite yani kuru üzümde zirai ilaç kalıntısı sorununa çözüm bularak bu sorunların önüne geçilmesini sağlayacaktır.

III. SINIRLILIK

Araştırma sahası ile ilgili birçok alanda çalışmalar yapılmış ancak bağcılık ile ilgili coğrafik çalışmaların önceden yapılmamış olması araştırmayı zorlaştırmıştır. Arazi gezileri sırasında üreticinin bilgi vermek istememesi, bağ alanlarına ulaşımın zor olması da sıkıntıların oluşmasına yol açmıştır. Elde edilen verilerin yetersizliği, araştırma sahası ile ilgili harita eksikliğinin olması araştırma sırasında zorlukların yaşanmasına neden olmuştur.

IV. YÖNTEM

“Salihli İlçesinde Bağcılık Faaliyetleri” adlı bu çalışma hazırlanırken bilimsel ilke ve yöntemlere bağlı kalınmış ve üç aşamalı bir metodoloji takip edilmiştir. Çalışmanın birinci aşamasında saha ile ilgili daha önce yapılmış araştırmalar, makaleler, tetkik edilmiş ve araştırma sahasını doğrudan veya dolaylı olarak ilgilendiren kaynaklar taranmıştır.

Çalışmanın ikinci aşamasında araziye yerinde gözlemleyerek veri toplama işlemi gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda Ziraat Odası, İlçe Tarım Müdürlüğü, Ticaret Borsası, Belediye, Muhtarlık verilerinden yararlanılmıştır. Yöre halkı ile görüşülmüş

araştırma konusu ile ilgili gerekli sorular sorulmuş ve bağ alanlarının fotoğrafları çekilmiştir.

Çalışmanın üçüncü aşamasında ise araştırma konusu ile ilgili bütün bilgi ve belgelerin toplandığı, gerekli analizlerin yapıldığı kanaatine varıldıktan sonra yazım aşamasına geçilmiştir. Bağcılık olgusu coğrafi prensiplere uygun ele alınmış karşılıklı ilgi, sebep-sonuç ve dağılış ilkesi dikkate alınarak somut şeyler ortaya konulmuştur. Öncelikle İlçe Tarım Müdürlüklerinden alınan verilerle geçmişten günümüze bağcılık faaliyeti incelenmiş ve meydana gelen değişim değerlendirilmiştir. Bu değişim ve gelişim ile birlikte bağ alanlarının dağılış durumu, bağcılık ile uğraşan ailelerin özellikleri ve kültürel nitelikleri amaca uygun harita, grafik, tablo gibi teknikler bilgisayar ortamında hazırlanmıştır. Son olarak bağcılıktaki temel problemler tespit edilmiş ve bu problemlere çözüm önerileri getirilerek tez tamamlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

DÜNYA VE TÜRKİYE'DE ÜZÜM ÜRETİMİ

1. DÜNYA VE TÜRKİYE'DE ÜZÜM ÜRETİMİ

1.1. Dünyada Üzüm Üretimi

“Tarımsal bilimler, büyük bir çeşitlilik gösterirler. Araştırma ve uygulamalarını, ziraat fakülteleri ve bunların işletme çiftliklerinde yaparlar. Böyle olmakla birlikte, inceleme konularının bir kısmı (özellikle bitkisel ve hayvansal üretim), iktisadi coğrafyanın başlıca bilim alanlarından olan, tarım coğrafyası ilminin de araştırma konularıdır. Ancak konu ortaklığı, konuların aynı şekilde incelendiği anlamına gelmez. Gerçekten de, çok yüzeysel bir ifadeyle tarımsal bilimler, bitkisel ve hayvansal üretim teknolojileri ile uğraşan, bir mühendislik ilimleri topluluğu olup, bazı ülkelerde fakülte, bazılarında ise üniversite olarak teşkilatlanmışlardır.”⁶

“İnsanlık tarihi kadar eski olan bağcılık kültürünün Anadolu’da başladığını gösteren kanıtlar, 10.000 yıl önceden kalma olduğu tespit edilen pres artığı üzüm çekirdeklerinin, Anadolu’da bulunması ile ortaya çıkarılmıştır. Hititler döneminde paraların üzerinde üzüme ve şarap kaplarına ver verilmiştir. Bağcılık tarihi, Avrupa ile Küçük Asya’nın(Anadolu) doğal florasında yer alan bu türün kültüre alınması ile başlamıştır. Arkeolojik bulgulara göre, bu asma türünün ilk olarak MÖ 6000-5000 yıllarında (Cıvalı Taş Devri), Kafkasya ve Anadolu’da kültüre alındığı ve zamanla buradan dünyanın her yerine dağıldığı kabul edilmektedir.”⁷

Asmanın anayurdu yani gen merkezi Anadolu olup bağcılık kültürünün tarihi MÖ 3500 yıllarına kadar inmektedir. Hititler döneminde (MÖ 1800-1600), Alışar’da (Yozgat, Sorgun) elde edilen kazılarda aynı tarihlere ait üzüm salkımı şeklinde şarap ve içki kapları, Çorum Alacahöyük’te kral mezarlarından altın şarap bardağı (MÖ 3200) Konya Ereğli’sinin İvriz bucağı (MÖ) bereket tanrısı Tarhu’ya ait kabartma üzerinde bereket sembolü olarak sağ elindeki üzüm salkımı, Trabzon (MÖ 410) ve Tarsus ‘ta (MÖ 378-374), İzmir’in Bergama ilçesinde MÖ 3. yy.’a ait bir kabartma şarap tanrısı Dionysos’u elinde gösteren bir seramik eserin bulunması, Çeşme, Karaburun, Seferihisar’da bulunan paralar üzerinde şaraba yer verilmesi bunun en önemli kanıtlarıdır.⁸

⁶ Hayati Doğanay, Ogün Coşkun, Tarım Coğrafyası, Pegem Akademi, Ankara, 2012, s. 5

⁷ Mustafa Tepeci ve diğerleri, Sultani Çeşidi Üzümün Üretim Aşamalarının, Maliyetlerinin, Yarattığı Katma Değerin ve Salihli Ekonomisine Katkılarının Belirlenmesi Proje Raporu, Manisa, 2017, s. 6

⁸ İhsan Bulut, Genel Tarım Bilgileri ve Tarımın Coğrafi Esasları, Ankara, 2006, s. 144

“Anadolu’nun eski sakinleri olan Hitit’lerde (MÖ 2000) olduğu gibi taş kabartmalarda bir değişim aracı olarak mistik bir anlam kazanmıştır (9.10.11). Türkler Anadolu’ya yerleştikten sonra (MS 11. yy.) bu topraklarda bağcılık gelişmesini sürdürmüştür. Asma yaprağı ve üzüm salkımı figürleri Selçuklu ve Osmanlı süslemelerinde de yer almıştır. Ünlü Türk gezgini Evliya Çelebi (MS 17. yy.) yaptığı seyahatlerinde Anadolu’daki illerin bağlarının güzelliğinden, üzümlerin ve şarapların nefasetinden söz etmektedir.”⁹

“Dünya genelinde üzüm yetiştiriciliği sıcaklık nedeni ile kuzey yarım kürede 20-52, güney yarım kürede 20-40 enlem dereceleri arasında yayılmıştır. Dünyada üzüm üretiminin yarısından fazlası Avrupa Kıtası’nda gerçekleştirilmektedir. Sofralık üzüm üretiminin % 43,8’ini gerçekleştiren Çin 9 milyon ton ile ilk sırada, % 12,2’sini gerçekleştiren Hindistan 2 milyon 500 bin ton ile ikinci sırada ve 1 milyon 920 bin ton ile üretimin % 9,2’sini gerçekleştiren Türkiye üçüncü sırada yer almaktadır. Üzüm hasat edilen alan bakımından önemli bir paya sahip olan Fransa gerek sofralık üzüm, gerekse kuru üzüm üretiminde önemli bir yer edinmemiştir. Dünyada sofralık üzüm üretimi 2000/2001 üretim sezonunda 8 milyon 604 bin ton iken 2014-2015 sezonunda yaklaşık 1,5 kat artarak 20 milyon 554 bin tona ulaşmıştır. Türkiye’nin üretimi ilkbahar mevsiminde yaşanan dolu don ve bunu takiben yaşanan yağışlardan dolayı % 13 azalarak 1,9 milyon ton olmuştur.”¹⁰

Dünya üzüm ekili alanlar son 45 yıldan beri sürekli daralma göstermektedir. Nitekim 1961’de bağ alanları 9.3 milyon ha’dan 2004’te 7.5 milyon ha’a gerileyerek % 20 küçülmüş, buna karşılık üzüm üretimi % 55’lik bir artış ile 42.9 milyon tondan 66.5 milyon tona yükselmiştir. Bağ alanlarının azalmasında verimsiz alanlardaki eski bağların sökülmesi yenilenmemesi etkili iken, üretim artışında üretim tekniklerinin gelişmesi ve verimin yükselmesi etkili olmuştur. Nitekim bu süre zarfında verimdeki artış % 90’ı aşmıştır.¹¹

⁹ Cihat Türkben, Fulya Gül, Yılmaz Uzar, Türkiye’de Bağcılığın Tarım Turizmi (Agro-Turizm) İçinde Yeri ve Önemi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 14(23):47-50, 2012, s. 48

¹⁰ Tepeci ve diğerleri, a.g.e., s.7

¹¹ Bulut, a.g.e., s.147

Tablo 2. Dünya Bağ Alanı ve Üzüm Üretimi (2002)

Kıtalar	Alan (1000 ha)			Oran (%)	Üretim (Ton)			Oran (%)
	2010	2011	2012		2010	2011	2012	
Avrupa	4128844	4123398	4139975	55,2	2918203	2932689	2905093	43,8
Asya	1796649	1943104	1917291	25,5	1787670	1868050	1839336	27,8
K. Amerika	387108	389180	189609	5,5	7133546	5843322	6176902	9,3
G. Amerika	490630	502252	506261	6,7	6672931	6831508	6987846	10,5
O. Amerika	28379	31354	32035	0,4	337658	258528	264480	0,4
Afrika	334942	350524	325730	4,3	3865634	3826073	3677700	5,6
Okyanusya	174206	180783	186951	2,4	2168500	2166158	1720439	2,6
Toplam	7340758	7520595	7501872	100	6723702	6673888	6627166	100

Kaynak: Dünya Gıda ve Tarım Örgütü Verileri(www.fao.org)

“2012 yılı itibari ile dünyada 7.501.872 ha alanda bağcılık yapılmakta olup toplam yaş üzüm üretimi 66.271.676 tondur. Avrupa Kıtası dünya bağ alanlarının % 55,2’sine üzüm üretiminin ise % 43,8’ne tek başına sahiptir.” (Tablo 2)

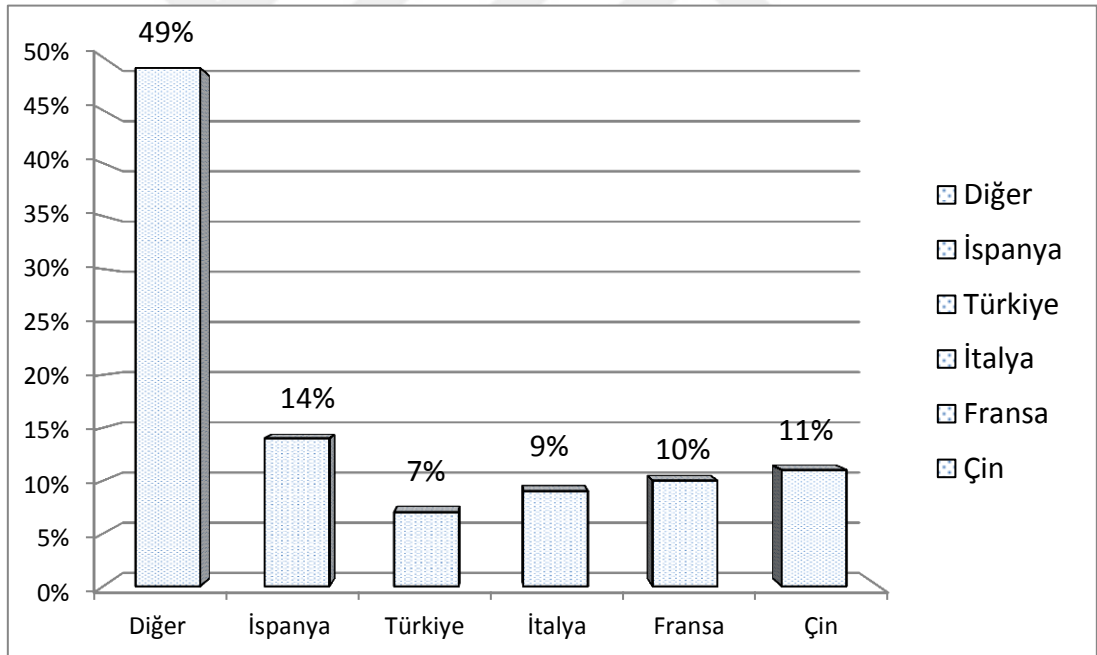
Tablo 3. Dünya Bağcılık Yönünde İlk 10 Ülkenin Bağ Alanı ve Üzüm Üretim Değerleri (2012)

Ülkeler	Alan (1000 ha)			Oran %	Ülkeler	Üretim (1000 ton)			Oran %
	2010	2011	2012			2010	2011	2012	
İspanya	1161411	1200000	1200000	14	İtalya	8 553 576	8 325888	8 519 418	12,85
Fransa	854 824	842 026	830 000	10	Fransa	6 790 215	6 692 550	6 500 000	9,8
İtalya	754 987	786 300	770 000	9	Çin	5 865 516	6 375 000	6 250 000	9,43
Türkiye	516 000	550 000	540 000	7	ABD	7 088 470	6 093 560	6 105 080	9,21
Çin	411 300	483 200	503 500	11	İspanya	6 054 334	6 401 500	6 013 000	9,07
ABD	378 320	320 000	380 000	5,06	Türkiye	3 850 000	4 000 063	3 923 040	6,25
İran	314 547	315 000	315 000	4,19	İran	2 963 755	3 000 000	3 000 000	4,52
Portekiz	222 517	222 528	222 600	2,96	Arjantin	2 829 711	2 880 927	2 900 000	4,37
Arjantin	211 838	218 991	220 000	2,93	Şili	2 250 000	2 300 000	2 350 000	3,54
Romanya	170 975	187 094	184 310	2,45	Avustralya	2 026 500	1 981 198	1 530 439	2,3
Toplam	7340758	7520595	7501872		Toplam	67 237092	66 738828	66 271080	

Kaynak: Dünya Gıda ve Tarım Örgütü Verileri, 2012 (www.fao.org)

2012 yılı itibariyle dünyada, 1.200.000 ha bağ alanıyla İspanya ilk sırada yer alırken üretim bakımından ise 8.519.418 ton değeriyle İtalya ilk sırada yer almaktadır. Dünyada bağcılık yönünden ilk 10 ülkenin bağ alanları ve üzüm üretim miktarları 2010’ dan 2012’ye kadar olan değişimi şöyledir (Tablo3):

“2012/2013 sezonu verilerine göre dünya üretiminin % 27,45’ini Türkiye gerçekleştirmiştir. Ülkemizi takip eden ülkeler ise ABD, Çin, İran ve Hindistan’dır. 2013/2014 sezonunda üretimde düşüşler yaşansa da 2014/2015 sezonunda çekirdeksiz kuru üzüm üretiminde ülkemiz ilk sırada yer almıştır. 2015/2016 yılında üretimde tekrar düşüşler yaşanmıştır. 2016/2017 yılında ise ülkemiz % 26,6 ile dünya üretiminde ilk sırada yer almıştır.”¹² 2000 yılından bu yana dünyada kullanılan toplam bağ alanlarının miktarı Avrupa’daki bağ alanlarının azalmasından dolayı düşüş göstermektedir. 2015 yılında dünyadaki üzüm üretimi için kullanılan bağ alanları ise şöyledir:

Grafik 1. Dünya Üzüm Üretiminde Kullanılan Bağ Alanları Yüzdesi (World Vitiviculture Situation 2016).

“Grafığe göre İspanya en fazla bağ alanı ile birinci sırada bulunurken, İspanya’yı sırasıyla Çin, Fransa, İtalya takip etmektedir. Türkiye ise bağ alanlarına sahip beşinci ülkedir. 2014 yılındaki FAO (BM Gıda ve Tarım Örgütü) verileri de

¹² 2016 Yılı Çekirdeksiz Kuru Üzüm Raporu, Manisa, 2017, s. 15

bunu doğrulamaktadır. 2014 FAO verilerine göre 1970-2014 yılları arasında dünya üzüm üretim alanları % 21,62 oranında azalmıştır. Üzüm üretim alanlarındaki azalmaya karşın, üzüm üretim miktarları aynı dönemde % 33,17'lik bir artış göstermiştir. Dünya üzüm üretiminde lider ülkeler verilen tüm kaynaklarda değişmemiştir. Buna göre bağ alanı en fazla olan ülke İspanya, üzüm üretim miktarı en yüksek ülke ise Çin'dir. Türkiye ise % 7'lik bağ alanı ile beşinci sıradaki yerini korumaktadır.”

1.2. Türkiye Bağ Alanı ve Üzüm Üretimi

Türkiye, dünyanın önemli üzüm üreticileri arasında yer almaktadır. Üzüm, ülkemizin tarım ürünleri dış satımında önemli bir yere sahiptir. Türkiye’de üretilen çekirdeksiz kuru üzümün büyük bir bölümü ise ihraç edilmektedir. Türkiye’de Doğu Anadolu’nun yüksek alanları ve Doğu Karadeniz’in kıyı şeridi hariç diğer tüm bölgelerinde bağcılık faaliyeti yapılabilmektedir. “Türkiye, 479.024 ha alandan 4.264.720 ton yaş üzüm ile dünyadaki en önemli üzüm üreten ülkelerden birisidir. Bağ alanlarının % 28’ine ve üzüm üretiminin % 45,6’sına sahip olan Ege Bölgesi, ülkemizde yer alan 9 tarım bölgesi içerisinde, alan ve üretim yönünden ilk sırada gelmektedir. Bağ alanı ve üretim miktarı açısından Ege Bölgesi’nden sonra ülkemizin ikinci en önemli yöresi Akdeniz Bölgesi’dir. Daha sonra Güneydoğu Anadolu Bölgesi gelmektedir. En az üzüm üreten bölgeler ise Karadeniz ve Doğu Anadolu Bölgesi’dir. Ege Bölgesi’nde çekirdeksiz kuru üzüm, Marmara Bölgesi’nde sofralık ve şaraplık, Akdeniz Bölgesi’nde ilk turfanda, Orta Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde şaraplık, sofralık, şıralık, çekirdekli kurutmalık üzüm yetiştiriciliği gelişme göstermiştir.”¹³ Ülkemizde bölgelere göre üzüm üretim alanı ve üzüm verimi şöyledir (tablo 4):

Tabloya göre Ege Bölgesi üzüm üretiminde ilk sırada yer almaktadır. Ege’yi Güney Doğu Anadolu, Akdeniz ve Orta Anadolu takip etmektedir. Üzüm üretiminde Doğu Karadeniz ve İstanbul son sıradadır. Bağcılık açısından en verimli bölgeler de Ege, Akdeniz ve Doğu Marmara Bölgeleridir.

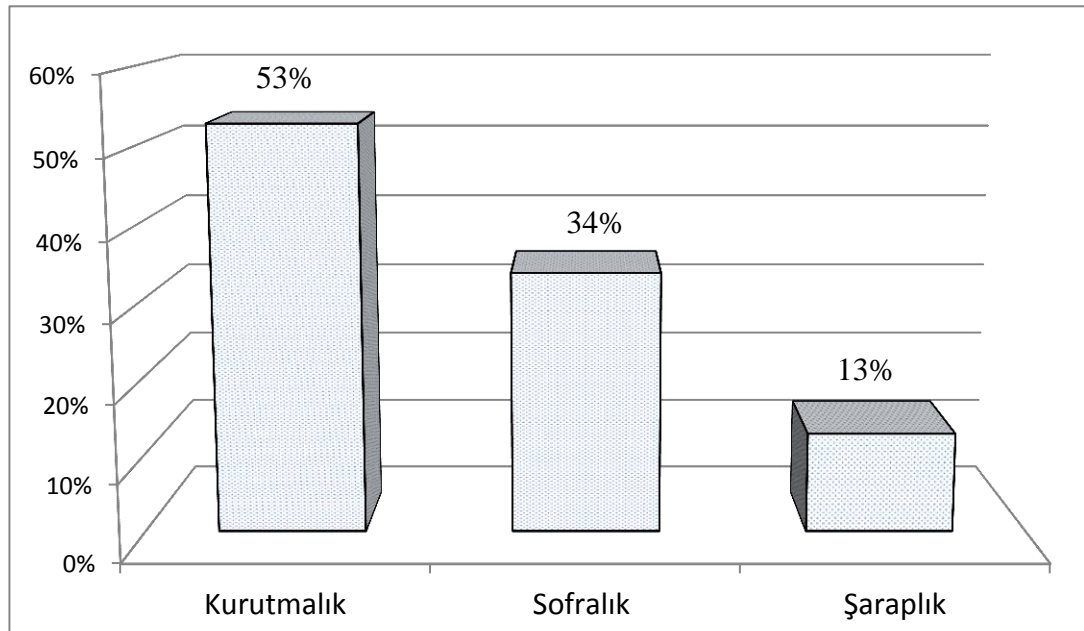
¹³ Mine Yılmaz ve diğerleri, Manisa’daki Çekirdeksiz Kuru Üzüm İşletmelerinin İhracat Potansiyellerinin Geliştirilmesi Projesi, Manisa, 2017, s. 5

Tablo 4. Türkiye’de Bölgelere Göre Üzüm Üretim Alanı ve Üzüm Verimi(2017)

Bölgeler	Toplu meyvelik alanı (dekar)	Üretim (ton)	Ağaç Başına Ortalama Verim (kg)
Ege	1.270.053	1.935.055	1,346
Akdeniz	565,759	518,336	1,119
G.D. Anadolu	982,195	553,256	563
Orta Anadolu	321,156	128,892	375
Batı Anadolu	169,425	124,721	794
Doğu Marmara	132,664	112,866	1,25
O.D. Anadolu	125,645	66,756	766
Batı Karadeniz	69,34	32,169	464
K.D. Anadolu	9,366	5,702	609
D. Karadeniz	2,007	2,107	772
İstanbul	144	137	900

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK, 2017)

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2011 yılı verilerine göre üretilen üzümün yaklaşık % 53’ü kurutmalık, % 34’ü sofralık ve % 13 şıralık-şaraplık olarak değerlendirilmektedir. (Grafik2):

Grafik 2. Üzüm Üretiminde Değerlendirilme Şekillerinin Oranları (TÜİK, 2011).

Bağcılık Türkiye ekonomisine büyük katkı sağlamakta ve önemi giderek artmaktadır. “Türkiye’de bağcılık sektörü ile uğraşan işletmeler daha çok küçük işletmeler grubunda yer almaktadır. Buna göre ülkemizde 1200’ü aşkın miktarda sofralık, kurutmalık, şaraplık ve şıralık üzüm çeşitleri yetiştirilmektedir.¹⁴ Türkiye’de üretilen üzümün büyük bir bölümü diğer ülkelere ihraç edilmektedir. Bundan dolayı özellikle de kuru üzümde iç piyasada tüketilen miktar oldukça azdır. 2013/2014 yılına göre iç piyasada tüketilen miktarı % 17,2 oranında artış göstererek 3 milyon tona, nüfus artış hızıyla aynı doğrultuda olarak tüketim ise % 21, 2 oranında artışla 2,5 milyon tona ulaşmıştır. Türkiye’de kişi başı üzüm tüketimi ise aynı süreçte % 5,8 oranında artarak 32,7 kg’a ulaşmıştır.”

1.3. Türkiye Üzüm Üretimi İhracatı

Türkiye, dünyanın önemli üzüm üreticileri arasında yer almaktadır. Üretilen üzümün büyük bir kısmı ihraç edilmektedir. İhracatsa çok düşük düzeylerde gerçekleşmektedir. Türkiye üzüm ürünleri ihracatında en önemli pay çekirdeksiz kuru üzüm ve sofralık yaş üzüme aittir. İhracatta en önemli pay AB ülkelerine aittir. 2000- 2010 yılları arasında toplam kuru üzüm ihracatımızın % 84’ünü AB ülkeleri ve sofralık yaş üzüm ihracatımızın % 44’ünü yine AB ülkeleri oluşturmaktadır.

Tablo 5. Türkiye Taze Üzüm İhracat Değerleri (2009)

	2007		2008		2009	
	Miktar(kg)	Değer	Miktar(kg)	Değer	Miktar(kg)	Değer
Taze Sofralık	169.951.91	130.540.733	201.873.179	169.282.886	152.929.887	125.339.736
Sofralık Olmayan Diğerleri (taze)	298,25	244,77	170,309	140,612	7.196.349	8.375.721

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu Verileri (www.tuik.gov.tr)

Türkiye meyve üretimi bakımından önemli bir üretici ülke konumunda olmasına rağmen üretimin dışsatıma yansıma oranı oldukça düşük bir seviyede kalmıştır. Türkiye meyve üretiminin % 8,90’ını dış pazara sunabilmektedir. Türkiye’de 2007- 2009 yılları arasındaki taze üzüm ihracat değerlerine bakıldığında zaman 2008 yılında 2007 yılına nazaran % 18,7’lik bir artış gözlenirken, 2009 yılında 2008 yılına göre % 25,7’lik bir azalma söz konusu olmuştur. (Tablo5)

¹⁴ Tepeci ve diğerleri, **a.g.e.**, s. 10

İKİNCİ BÖLÜM

BAĞCILIĞIN DOĞAL VE BEŞERİ ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

2.1. Bağcılığın Doğal Çevre Özellikleri

2.1.1. Jeolojik Özellikler

Yeryuvarın jeolojik evrimi hakkındaki bilgiler, kabuğu oluşturan malzemenin yani kayaların incelenmesine, yorumlanmasına, elde edilen bulguların arasındaki zaman ve yer ilişkilerinin ortaya konmasına dayanır. Başka kelimelerle, yerkabuğunun evrim tarihi, özellikle kabuğu oluşturan malzemede kayıtlıdır. Bu temel ilkeye dayanan çeşitli yöntemlerle elde edilen bulguları değerlendirmek yoluyla, yeryuvarın jeolojik geçmişteki coğrafik görünümünü saptayan ve bu görünümde zamanla meydana gelen değişimleri inceleyen bilim dalına paleocoğrafya denir.¹⁵ Jeoloji, geniş anlamı ile yerküresinin güneş sistemi içindeki durumundan, onun fiziksel özelliği ve kimyasal bileşiminden, iç ve dış kuvvetler etkisi ile uğradığı değişikliklerden, beş milyar senelik süre içindeki oluşum ve gelişiminden, canlıların ilk yaradılışlarından günümüze kadar geçirmiş oldukları evrimlerinden söz eden tarihsel bir doğal bilimdir.¹⁶

Araştırma sahası, Saruhan Menteşe Masifi olarak adlandırılan masifin sınırları içerisinde yer almaktadır. Menteşe Masifi değişik jeolojik zamanlarda metamorfizmaya uğramış kaya gruplarını içermektedir. Araştırma sahasında temel olarak üç farklı jeolojik formasyon vardır:

Paleozoik; Bunlardan Bozdağlar metamorfik kütlesi Paleozoik şist serisi ve bunlardan yaşlı kompleks gnayslardan oluşmuştur. Bu granitik gnayslar pembe beyaz kristalli olup Menderes Masifi'nin çekirdeğini temsil eden gözlü gnays, biyotitli gnayslarla yanal ve dikey olup, kuvars damarlı olanlar da mevcuttur. "Bozdağlar kütlesi ve Dibek Dağı'nın birkaç metamorfizma geçirdiği, gözlü gnayslar üzerinde yapılan radyometrik ölçümlerde metamorfizmanın 480(±)90 milyon yıl önce oluştuğu; buna göre metamorfizmanın en yüksek derecesinin Prekambriyen ve alt Paleozoik'i etkilemek üzere Ordovisiyen'e karşılık geldiği belirtilmektedir."¹⁷

Metamorfizmanın ilk dönemine ait kayaların oluşumu Kalodonien Orojenezine rastlamaktadır. İkinci dönemi ise yüksek basınç ve sıcaklık altında

¹⁵ Sırrı Erinc, Jeomorfoloji I, İstanbul, 2010, s. 237

¹⁶ İhsan Ketin, Genel Jeoloji Yerbilimlerine Giriş, İstanbul, 2008, s. 1

¹⁷ Hasan Çukur, "Orta Gediz Havzasının Fiziki Coğrafyası", (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi İzmir, 1992), s. 8,9,

bölgesel metamorfizmalar şeklinde olmuş, masifin şist serisini ve mermerleri etkilemiştir. Orta/Üst Miosen'den itibaren başlayan ve günümüze kadar süren son etkiler, tektonik rejim değişikliğine yol açmış ve Menderes Masifi'nde doğu-batı doğrultulu yükselme ve çöküntüler meydana getirmiştir. Fakat bu durum metamorfizmaya neden olmamıştır.

Tersiyer; Sahada Tersiyer arazileri Neojen dolgu depolarıdır. Aşağı Gediz Havzası'nda Bozdağlar kütesinin Turgutlu-Salihli ve Alaşehir ovalarına inen kuzey kenarı boyunca genişliği yer yer değişen Bozdağ depoları uzun bir şerit şeklinde uzanır. Bu depolar dereler, sel suları aracılığıyla derin bir şekilde yarılmışlardır. Dereler ve sel suları tarafından şiddetli yarılmış olan depolar, kumlu, killi marnlı, kırmızı-sarı ve esmer renkli çökellerden ve az yuvarlanmış şist, gnays ve kalker çakıllardan oluşmuştur. Alacalı renkleri ve aşınmış parçalanmış yarılmış topografyası ile uzaktan dikkat çeken bu oluşumlar iki ayrı seviyede ayırt edilebilir. Salihli Çamur banyolarının olduğu alanda ve Turgutlu batısındaki Irlamaz çayı vadisinde açık olarak izlenen alt seviyede temeli oluşturan metamorfitletlerin çakıllarını içeren konglomeralar, kalın tabakalanma gösteren marn ve kumtaşları yer alır.

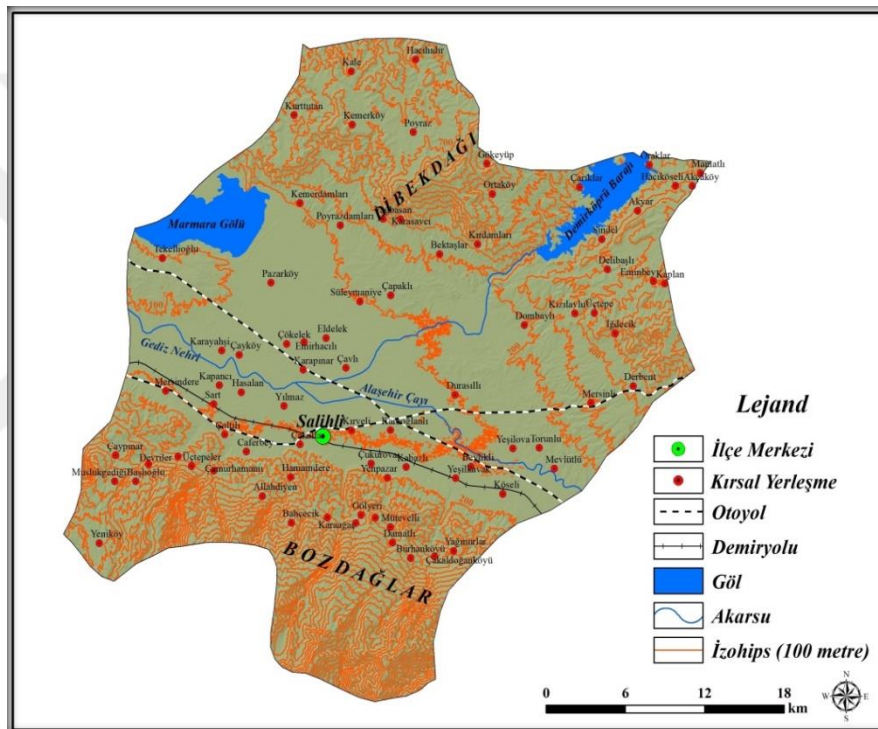
Çok yerde aşınarak parçalanmış olan üst seri daha çok Turgutlu-Salihli-Alaşehir arasında kalan kısımlarda yaygın bir şekilde görülür. Bu depolar, Bozdağlar eteklerinde belirgin bir şekilde faylarla kesilmiş veya çarpılarak eğimlenmişlerdir. Çökellerin bu halini gölsel ya da karasal ortamda, lakin sık değişen ortam şartları altında masiflerin kenarında depolandığını göstermektedir. Sahanın bir dizi tektonik çöküntülere sahip olduğu göz önünde bulundurulursa bu seviyelerin iki veya daha fazla sayıdaki tektonik dönemin basamakları olduğu düşüncesini güçlendirir. Dolgu depolarının altında devam eden birtakım fayların belirlenmiş olması da bunların sonradan faylanarak seviye değiştirdiğini kanıtlar.

Kuaterner; Araştırma sahasında Kuaterneri temsil eden unsurlar, Gediz Ovası'nın tabanındaki birikinti yelpazeleri ve koniler, Kuaterner yaşlı alüvyonlardan ve kolivüyal malzemenin meydana gelmiştir. Alüvyonu oluşturan malzemenin boyutlarında fluviyal birikme sürecine uygun olarak, Gediz Nehri'nin yatağına doğru bir incelmeye görülür. Ancak, bu derecelenme muntazam değildir. Neojen depolarını örten Kuaterner alüvyonları heterojen bir karakter gösterir. Ancak Orta Gediz

Havzası'nın doğusundan batısına, havza kenarından merkezine doğru gidildikçe örtü kalınlığı artmaktadır.¹⁸

2.1.2. Jeomorfolojik Özellikler

“Jeomorfoloji yer şekilleri ve onların oluşturduğu yeryüzü görünümleri ile bunları meydana getiren ve değişikliğe uğratan iç-dış etmen ve süreçleri disiplinler arası ve sistematik olarak inceleyen bir bilim dalıdır”. Yer şekilleri ile onların oluşturduğu yeryüzü görünümünü betimler, oluşum ve gelişimlerini, zaman içinde geçirdikleri değişiklikleri ve coğrafi dağılışlarını nedenleri ile birlikte ortaya koyar.¹⁹

Harita 2. Araştırma Sahasının Topoğrafya Haritası

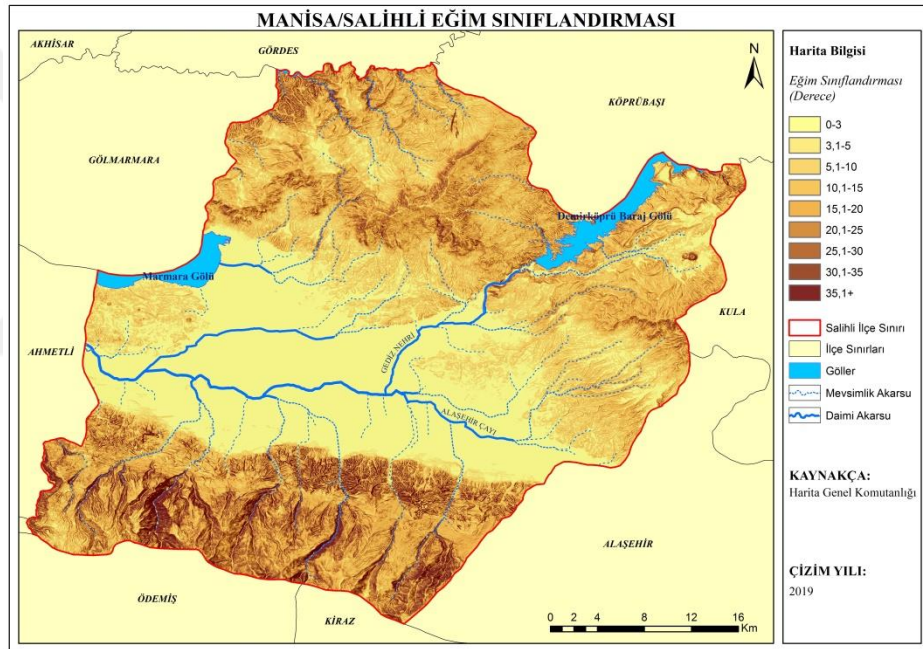
“Bölgenin günümüzdeki yüzey şeklini almasında, önemli ölçüde neojen başlarından itibaren başlayan dikey tektonik hareketler etkili olmuştur. Menderes masifinin faylarla parçalanması sonucu Ege Bölümü'nde doğu-batı yönünde uzanan horst ve grabenler ortaya çıkmıştır. Yüksek kütleler (horst) akarsularla şiddetli olarak parçalanmış, çöken sahalar ise genellikle göl tortulları ile örülmüş ve bunların üst kısımları ise akarsuların getirdiği alüvyonlarla yer yer kaplanmıştır.”²⁰

¹⁸ Çukur, a.g.e., s. 10

¹⁹ Yıldız Hoşgören, Jeomorfolojinin Ana Çizgileri I, İstanbul, 2010. s. 1

²⁰ İbrahim Atalay, Kenan Mortan, Türkiye Bölgesel Coğrafyası, İstanbul, 2011, s. 217

“Bulunulan yerin deniz seviyesinden yüksekliği rakım olarak adlandırılmaktadır. Dünya üzerinde, ekvator çizgisine uzaklığa göre değişen enlem derecelerindeki yerlerde coğrafik yapıya bağlı olarak oluşan çeşitli iklim bölgeleri vardır. Buralarda iklim şartları farklılık göstermekte ve buna bağlı olarak ta yetişen bitki florası değişmektedir. Enlem derecesindeki farklılıklar çoğu zaman o yerdeki iklimi tanımlamada yeterli olmaz. Çünkü rakım ve su kitlesine (göl, deniz, okyanus) yakınlık gibi faktörler iklim özelliklerinin değişmesine sebep olmaktadır.”²¹ Araştırma sahasının rakımı 108 m’dir. Saha, Gediz tektonik çukurluğunun içinde ve Gediz Nehri’nin ovaya girdiği yerde yer alır. Yer yer 90-100 m’yi bulan alüvyonlar Gediz ve Bozdağ’ın etkisi ile heterojen bir yapı gösterir. Ancak toprak verimliliğinde önemli avantajlar sağlamaktadır.”²²

Harita 3. Araştırma Sahasının Eğim Sınıflandırma Haritası

Bozdağlar sahadaki en önemli yükseltidir. Bu morfolojik ünite bir bütün olarak; doğuda Kocaçay boğazı ve Küçük Menderes akarsuyu ile Derbent Çayı yukarı havzasındaki su bölümü çizgileri ile Aydın Dağlarından ayrılır.²³ Bozdağlar kütlesi derin olarak akarsularca yarılmış bir görünümündedir. Ortalama yüksekliği 1000-1100 m kadar olan Bozdağlar üzerinde göze çarpan en önemli yükselti Çaldağı Tepesi’dir (1623 m) . Bozdağların kuzey yamaçları ve buna bağlı olarak oluşan

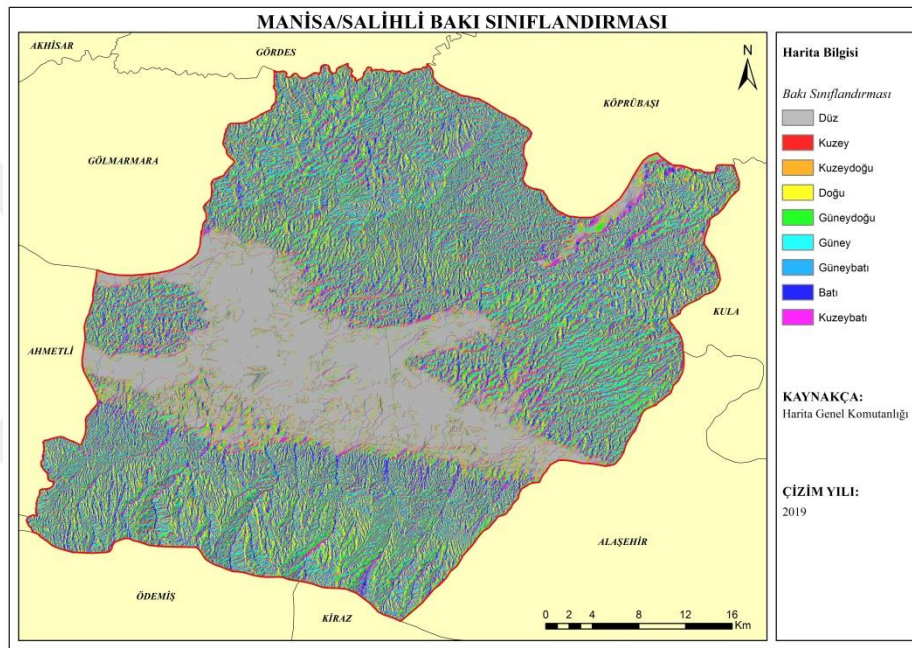
²¹ Rafet Arslantaş, Halil Karakurt, Rakımın Meyve Yetiştiriciliğinde Önemi ve Etkileri, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü 25240 Erzurum, 2007, s. 32

²² Otman, a.g.e., s. 89

²³ Çukur, a.g.e., s. 20

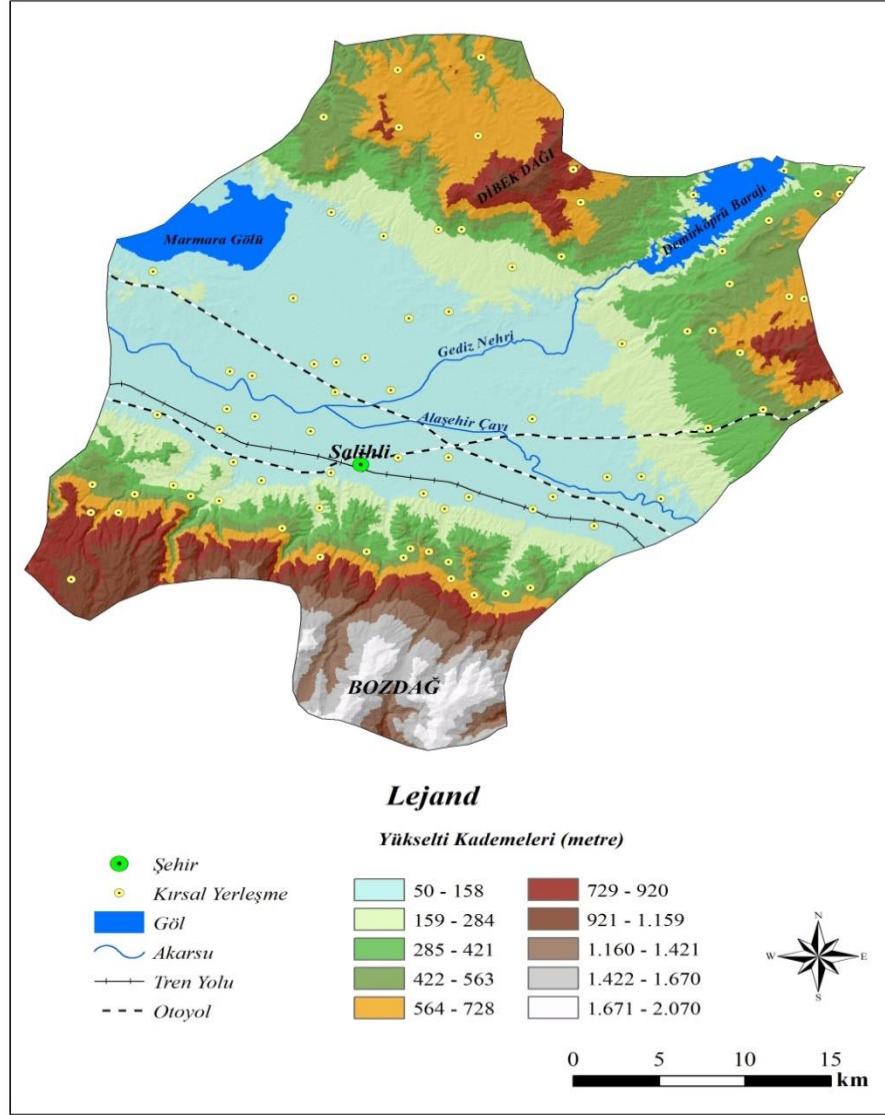
dolgu depoları, kaynağını yüksek seviyelerden alan akarsuların hızlı bir şekilde derine doğru aşındırmaları nedeniyle derin bir şekilde yarılmıştır.

İlçenin kuzeyinde Dibek Dağı'ı yer almaktadır. Dibek Dağı'nın en yüksek noktası 1100 m'dir. Dibek Dağı'ı üzerinden Gediz Ovası'na doğru akan düzenli bir akarsu bulunmamaktadır. Bunun nedeni bu sahadaki bakı faktörünün etkisidir. Dibek Dağı'ı fazla yüksek olmayan bir plato görünümü sergilemektedir. Dibek Dağı'nı güneyden sınırlayan doğu-batı doğrultulu faylar ovaya geçişin ani bir şekilde olmasına neden olmuştur.

Harita 4. Araştırma Sahasının Bakı Sınıflandırma Haritası.

Sahadaki ikinci morfolojik birimi plato sahaları oluşturmaktadır. Bu alanlar Dibek Dağı'nın güney yamaçları ve Bozdağ'ın kuzey yamaçları arasında kalan ovalık sahanın kuzey ve güneyinde yer alırlar. Daha çok tepelik saha görünümündedirler. Bozdağların kuzey yamaçlarındaki alanlar, dağın kuzey etekleri boyunca birikmelerle oluşmuş kumlu, çakıllı muhtemelen Pliyosen yaşlı depolardır, bu depoların yükseltileri 300–400 m kadardır. Araştırma sahasındaki dolgu depolarını faylar çeşitli noktalarda kesmişlerdir. Bu sahada fay hatları üzerinde Kurşunlu ve Çamur Hamamı kaplıcaları bulunmaktadır.

Harita 5. Araştırma Sahasının Fiziki Coğrafya Haritası

Sahadaki alüvyon alanlar Bozdağlar ve Dibek Dağ'ı kütlelerinin arasında kalan Gediz Grabeninde oldukça geniş bir görüntü ortaya koyarlar. Ayrıca dağlık sahanın etek kısımlarında taşınan malzemenin birikmesi sonucunda oluşmuş birikinti koni ve yelpazeleri de görülmektedir. Sahada birikinti koni ve yelpazeleri Salihli-Turgutlu karayolunun geçtiği alan boyunca Bozdağların kuzey etekleri ile ovalık alan arasında bulunur. Bu birikinti koni ve yelpazeleri Bozdağlar kütesinin ve Bozdağlar eteklerindeki depoların aşınması sonucunda meydana gelmiştir. Salihli Ovası'nın güney kısımlarındaki sıcak su kaynakları fay hatlarının bir eseridir. Ovanın Neojen sonlarında çöktüğü, Bozdağların yükseldiği ve bu durumun 1500 m'ye ulaştığı kabul görmektedir. Ovada ara sıra fayların oynaması temelde çökmeler meydana geldiğinin bir göstergesidir.

2.1.3. İklim Özellikleri

“İklim, coğrafi çevrenin şekillenmesini ve insan yaşamını çok yakından kontrol eden bir etmendir. İklimin etkisi uzun yıllar boyunca kendini gösterdiği gibi cansız çevrede ve özellikle bütün canlıların yaşamındaki yıllık değişimleri de iklim belirler. İklim, oldukça geniş bir bölge içinde ve uzun yıllar boyunca değişmeyen ortalama hava koşulları olarak ifade edilmektedir.”²⁴

“Ege Bölgesi üzerinde etkili olan hava kütleleri ve yer şekilleri göz önünde bulundurulduğunda, özellikle Ege ovalarında iklim bakımından ana çizgileriyle bir birliğin mevcut olduğu anlaşılır. Buralarda ortak bir özellik olarak, mayıstan ekime kadar süren ve toprakta su yetersizliği ile beliren uzun bir kurak dönem mevcuttur. Buna karşılık, kasımdan nisana kadar olan dönemde ise, düşen yağışlar dolayısıyla kuraklık çekilmemektedir. Bölge üzerinde, yıl içinde mevsimlere göre değişen karakterdeki hava kütlelerinin etkisi ve bunlara bağlı cephe sistemleri yağış ve sıcaklık rejimlerini belirlediği gibi, yer şekillerinin özellikleri nedeni ile de yer rüzgârlarının hızı ve belirli yönlerden egemen olması belirlenmiş olmaktadır. İklim koşulları ana çizgileri ile bu özellikte olmakla birlikte, iklimik ve meteorolojik olayların işleyiş tarzı yerel olarak bazı değişmelere yol açmaktadır.”²⁵

“Salihli ve çevresi, Batı Anadolu’yu etkileyen hava kütleleri ve cephe sistemlerinin etki alanı içerisinde bulunur. Bölge, genel olarak kışın; Orta ve Doğu Avrupa üzerine yerleşen kutupsal, yazın Asor Antisiklonu ve Kuzey Afrika’dan kaynaklanan tropikal hava kütlelerinin baskınına uğrar. Kış mevsiminde, Orta ve Doğu Avrupa yüksek basıncının genişlemesi dolayısıyla Atlas Okyanusu’ndan yayılan yüksek basınç alanı Balkanlar üzerinden ilerleyerek bütün Batı Anadolu’yu kaplar. Öte yandan Atlas Okyanusu yüksek basıncı güneye, 20° Kuzey enlemine çekilmiş bulunur. Bu basınç alanında Kuzey Afrika ve Akdeniz üzerinden uzanarak kuzeyden gelen polar hava ile güneyden yayılan tropikal havanın karışması ile oluşan cephe sistemi nedeniyle, Salihli ve çevresinde yağışlı, ılık, bazen açık ve soğuk hava devreleri hüküm sürer. İlkbahar aylarında cephe sisteminin bölge üzerinden kalkması

²⁴ Oğuz Erol, Genel Klimatoloji, Ankara, 2010, s. 1, 10

²⁵ Asaf Koçman, İnsan Faaliyetleri ve Çevre Üzerindeki Etkileri Açısından Ege Ovalarının İklimi, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1993, Sayı 73, S. 35

ile genel olarak açık ve sakin hava devreleriyle sağanak yağışlı soğuk hava koşulları zaman zaman etkili olur.”²⁶

“Yaz mevsiminde, haziran ayından itibaren, bölge üzerine yaz basınç koşullarının yerleştiği görülür. Atlas Okyanusu yüksek basıncının kuzeye çekilmesi ve Basra siklonunun genişlemesine paralel olarak bir sirkülasyon sistemi doğar. Bu hava akımı Salihli ve çevresine kuzeybatı yolu ile ulaşır, fakat yeryüzü şekilleri nedeni ile batı-kuzeybatı yönlü rüzgârlar şeklinde egemenlik kazanır. Söz konusu rüzgârlar ve bölgeye ulaşan hava kütleleri yaz yağışlarına olanak vermezler.”

²⁷Sonbahar mevsiminde, özellikle Kasım ayından itibaren yüksek basınç koşulları gelişmeye başlar. Balkanlar ve Akdeniz üzerinden bölgeye ulaşan basınç şartları nedeniyle genellikle açık ve sakin hava devreleriyle batı sektörlü serin-soğuk yağışlı rüzgârların estiği görülür. Kısa süren bu durum Aralık ayında yerini kış koşullarına bırakır.

“Asmanın gelişimi iklim faktörlerinden sıcaklık, yağış, dolu, rüzgâr ve güneşlenme ile doğrudan ilgilidir. Asmalarda çiçek taslaklarının oluşumu bir yıl önceden meydana gelir. Bu oluşum sıcaklık ile yakından ilgilidir. Düşük sıcaklıklar göz verimliliğini azaltır. Ayrıca tane tutumu iklim faktörleri ile doğrudan ilgilidir. Çiçeklenme dönemindeki soğuk ve bulutlu havalar, kuvvetli rüzgârlar ve bu dönemde su stresi meydana getirecek düzeydeki kurak ve sıcak havalar tane tutumunu azaltır. Tomurcukların gölgede kalması aynı şekilde göz verimliliğini düşürür. Benzer olarak gölgede kalan tanelerin antosiyanin içeriği azalır ve tanelerin renklenmesi olumsuz etkilenir.”²⁸

“Asma, gelişme devresi oldukça uzun olan bir bitkidir. Bu dönemde iklimik faktörler son derece önemlidir. Özellikle sıcaklık, yağış, bağıl nem, rüzgâr ve güneşlenme bitkinin gelişimini yakından etkiler. Kıs mevsimindeki bol yağışlar ve ilkbahar mevsimindeki olumlu hava şartları bağlarda verimi artırır. Günlük ortalama sıcaklıklar 10 °C ’ye ulaştıkça gelişme baslar ve bu değerin altına düşünce durur. Bağcılıkta kurutmalık ve sofralık üzüm çeşitlerinin iklim istekleri farklıdır. Kurutmalık üzüm iklimik şartlar açısından daha seçici bir özelliğe sahiptir. Bu türün yetiştirildiği bölgelerde ilkbahar mevsiminde ortalama sıcaklıklar 10 °C ’nin üzerinde

²⁶ Baykal, a.g.e, İzmir, s. 11-12

²⁷ Baykal, a.g.e., İzmir s. 11

²⁸ İbrahim Uzun, Bağcılık, Antalya, 2003, s.17

olmalı, don olayı görülmemeli ve kış mevsimindeki ortalama sıcaklıklar $-10\text{ }^{\circ}\text{C}$ 'nin altına inmemelidir.”²⁹

Ekonomik anlamda bağcılık $10-20\text{ }^{\circ}\text{C}$ sıcaklık eğrilerin içine giren ve $30-50^{\circ}$ kuzey ve güney enlemler arasındaki ılıman iklim kuşağı bölgelerinde yapılmaktadır. Ekvatora doğru yüksek, soğuk kuşağa doğru da alçak zonlarda yapılmaktadır. Enleme bağlı olarak değişmekle beraber bağ alanları orta kuşakta $1600-1800\text{ m}$ 'lere kadar yetişebilmektedir.³⁰

2.1.3.1. Sıcaklık

Salihli meteoroloji istasyonunun 39 yıllık sıcaklık rasatlarına göre ortalama sıcaklık $16,4\text{ }^{\circ}\text{C}$ 'dir. Yıllık sıcaklık farkı ise $20,2\text{ }^{\circ}\text{C}$ olarak görülür. Yıllık sıcaklık farkının az oluşuna ana neden deniz etkisi olarak gösterilebilir. Yıl içerisinde değişen sıcaklık ortalamaları $6,2\text{ }^{\circ}\text{C}$ (Ocak ayı ortalaması) ile $27,3\text{ }^{\circ}\text{C}$ (Temmuz ayı ortalaması) arasında değişmektedir.³¹ Salihli'nin sıcaklığının aylara dağılışı şu şekildedir:

Tablo 6. Araştırma Sahasının Ortalama Sıcaklığının Aylara Dağılışı (2016)

Aylar	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıl. Ort.
Sıc.°C	6,4	7,6	10,5	15,4	20,6	25,3	27,5	26,9	22,6	16,9	11,5	7,9	16,8

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

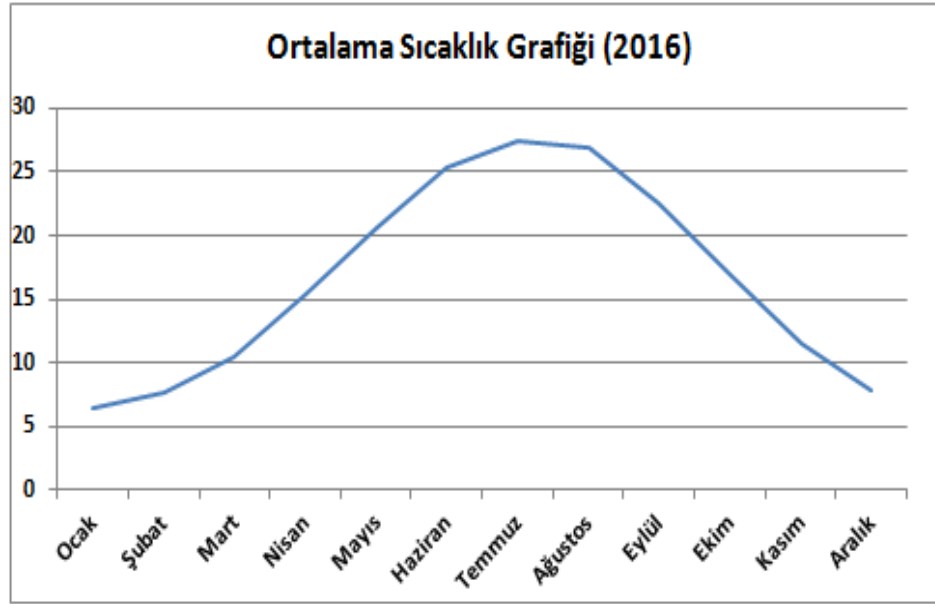
Tabloya göre sahada sıcaklık ortalaması $16,8\text{ }^{\circ}\text{C}$ 'dir. Bağcılık açısından özellikle ilkbaharda sıcaklık ortalamasının $0\text{ }^{\circ}\text{C}$ nin altına düşmemesi gerekmektedir. İlkbaharda gözlerin büyümeye ve sürgünlerin $15-20\text{ cm}$ yi bulduğu vejetasyon dönemidir. Bu sebepten dolayı sıcaklığın $0\text{ }^{\circ}\text{C}$ nin altına düşmesi asmaya zarar verir. Araştırma sahasında ilkbaharda sıcaklık ortalamasının maksimum sıcaklığın $20,2\text{ }^{\circ}\text{C}$, minimum sıcaklığın ise $10,4\text{ }^{\circ}\text{C}$ olması asmanın gelişimi için son derece önemlidir. Asmanın sürgünleri ve çiçek somakları $0\text{ }^{\circ}\text{C}$ 'nin altında zarar görürler. Zarar görme derecesi; soğuk havanın etkileme süresine, çeşide, dondan önceki ve sonraki gündüz

²⁹ Yahya Kadioğlu, Çal'da (Denizli) Bağcılığın Coğrafi Analizi, Doğu Coğrafya Dergisi 20, s.145- 146

³⁰ İhsan Bulut, Genel Tarım Bilgileri ve Tarımın Coğrafi Esasları, 2006, Ankara, s.144-145

³¹ Baykal, a.g.e., s. 12

sıcaklığına, büyüme hızına en fazla düşük sıcaklık derecesine bağlıdır. -3 °C ve altında bütün yeşil organlar, hatta yarı açılmış gözler donarak ölür.

Grafik 3. Araştırma Sahasının Sıcaklığın Aylara Dağılışı Grafiği (Meteoroloji Genel Müdürlüğü 2016)

Ortalama yüksek sıcaklık değerleri kış aylarında 11-13 °C arasında değişirken yaz aylarında ise 30-35 °C arasındadır. Ortalama düşük sıcaklıklar kış aylarında 2-4 °C arasında, yaz aylarında ise 16-18 °C arasındadır. Araştırma sahasının en yüksek sıcaklık ortalaması 23,0 °C'dir. En sıcak ay ise Temmuz ayıdır (34,7 °C). En düşük yıllık sıcaklık ortalaması 9,9 °C olup, en soğuk ay Ocak ayıdır (2,1 °C).³²

“Bağcılık için en önemli iklim elemanı sıcaklıktır. Bağcılık için ortalama sıcaklık değerinin 10° olması gerekir. Asmada sürgün gelişmesi, günlük ısı ortalaması 10° bulduktan sonra başlar ve sonbaharda günlük ısı ortalaması 10° altına düşünceye kadar devam eder. Her üzüm çeşidi meyvelerini olgunlaştırabilmek için belirli bir ısı toplamına ihtiyaç duyar. Bu da asgari günlük sıcaklık ortalaması üzerinden 1600 gün olmalıdır. Erken ürün çeşitlerinde sıcaklık toplamı 1600-2000 gün iken geçi çeşitlerde en az 3000 gün 10° olmalıdır.”³³

“Toprak sıcaklığı; kök bölgesindeki uygun sıcaklıklar, kök gelişimini teşvik eder, asmanın sürgün gelişimini hızlandırır ve meyve tutumunu artırır. Kumlu

³² Baykal, a.g.e., s. 12-13

³³ MEGEP, Bahçecilik Asma Yetiştiriciliği, Ankara, 2009, s.30

topraklar killi topraklara nazaran daha çabuk ısınır daha çabuk soğurlar. Kumlu topraklarda kök gelişimi daha fazladır. Hava sıcaklığı; asmalar üzerindeki etkileri esas alındığında yüksek, optimum ve düşük sıcaklıklardan bahsedilir. Optimum sıcaklıklar: asmaların en iyi geliştiği 25-30 °C arasındaki sıcaklık değerleridir.”³⁴

Yüksek sıcaklıklar; hava yazın 35-40 °C ve daha yüksek ise doğrudan güneş gören salkımlarda güneş yanıkları meydana getirir. Tanelerin güneşe bakan yüzlerinde buruşmalar başlar ve daha sonra rengi kahverengi ve siyaha döner. Hatta tüm taneler buruşup ölebilir. Çeşitlerin güneş yanıklarına karşı dayanımı farklıdır.

2.1.3.2. Nem ve Yağış

“Sis ve bulutları oluşturan, 0,001 ila 0,040 mm çaplı, çok küçük su tanecikleri birleşerek veya üstlerine ilave olan yeni yoğunlaşmalarla irileşerek, 0.5 mm den daha büyük olup ağırlaşınca, bulutlarda mevcut dikey hava hareketlerine üşütün gelebildikleri için yere doğru düşmeye başlarlar. İşte atmosfer içinde kısa veya uzun bir yol izleyerek yere düşen tanelere yağış denir.”³⁵

Araştırma sahasının uzun yıllar ortalaması yıllık yağış 489 mm, yıllık yağışların en yükseği 669 mm, en düşüğü ise 317 mm’dir.³⁶ Toplam yağışlı gün sayısının yıllık ortalaması 77,2 mm’dir. En fazla yağışlı gün sayıları kış aylarında görülür. En fazla yağış alan aylar; Ocak (10,4), Kasım (10,7) ve Aralık (11,4)’tır. Yağışlı günlerin en az olduğu aylar ise Temmuz (1,2) ve Ağustos (1,1)’dur. Sahada yıllık ortalama yağışın maksimum değer gösterdiği ay 77,7 mm ile Aralık ayı, minimum değer gösterdiği ay ise 7 mm ile Temmuz ayıdır.³⁷ Araştırma sahasında ortalama yağışın mevsimlere dağılışı şu şekildedir:

Tablo 7. Ortalama Yağışın Aylara Dağılışı Tablosu(2016)

Aylar	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Ort.yağış	65	60	53	40	28	18	5,5	4,7	15	30	54	77

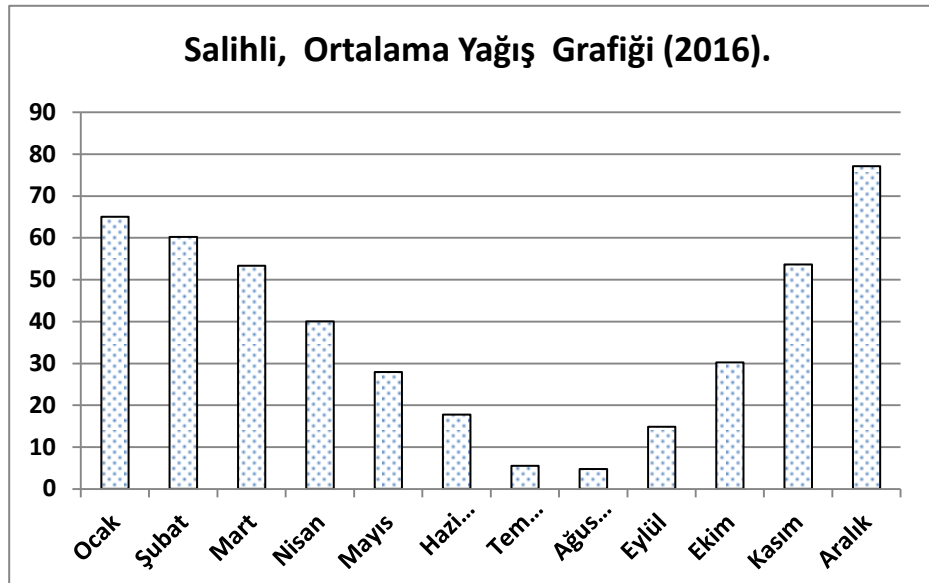
Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

³⁴ Uzun, a.g.e., s. 17

³⁵ Oğuz EROL, 2010, a.g.e., s. 231

³⁶ Y. Ersoy YILDIRIM, Salihli Yöresinde Sulama Açısından Kuraklık Analizi, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, Cilt.39(3):113-120, İzmir, 2002, s. 119

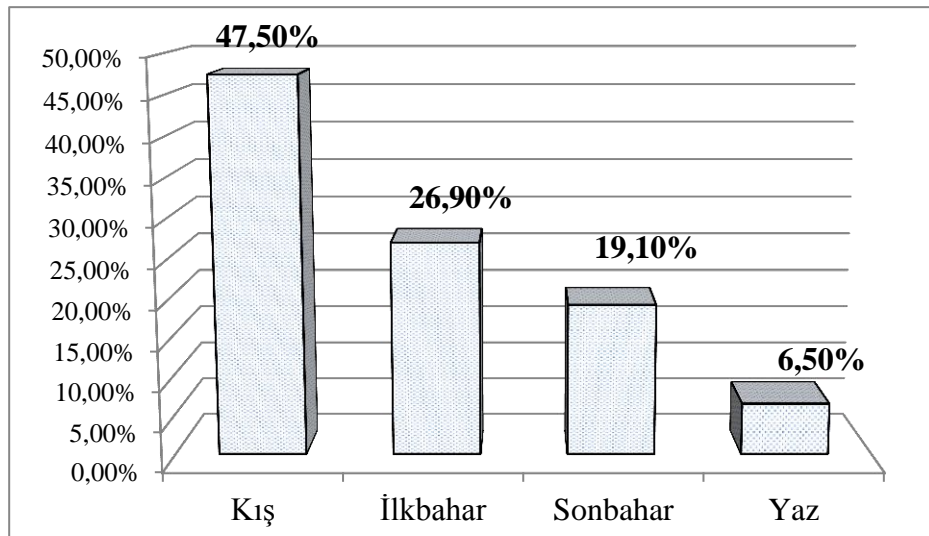
³⁷ Baykal, a.g.e., s. 17-19

Grafik 4. Ortalama Yağışın Aylara Dağılışı Grafiği.

Sahasının rejimi Akdeniz iklimi rejimine uygunluk gösterir. Grafikten de anlaşılacağı üzere maksimum yağışı kış mevsiminde (% 47,50), minimum yağışı ise yaz mevsiminde (% 6,50) almıştır. Yağışlar genel olarak yağmur şeklinde düşmektedir. Batı yönlü rüzgârların sürüklediği bulutlar zaman zaman sağanak yağışlara ve sel taşkınlarına neden olur. Sahada yapılan 62 yıllık kar ölçümleri sonucunda yıl içerisinde ortalama karlı geçen gün sayısı 3,7 gündür.

Grafik (4) ve tabloyu (7) incelediğimiz zaman maksimum yağışları aralık, ocak ve şubat aylarında, minimum yağışları ise haziran, temmuz ve ağustos aylarında almıştır. Yani sahada maksimum yağışların kış mevsiminde, minimum yağışların ise yaz mevsiminde düştüğü tipik bir Akdeniz İklimi görülmektedir.

Grafik 5. Ortalama Yağışın Mevsimlere Dağılışı Grafiği.

Grafiğe göre araştırma sahasında maksimum yağışlar kış mevsiminde(% 47,50) düşmektedir. Minimum yağışlar ise yaz mevsiminde(% 6,50) görülmektedir ve nispeten kurak geçmektedir. Yıllık toplam yağışların 600 mm'yi bulduğu yörelerde sulamasız yetiştirilebilir. Kök sistemi çok gelişmiş çok yıllık bir ağaç türü olduğu için 300-600 mm arasında yağış alan alanlarda da kuraklığa dayanıklı türlerin tarımı yapılabilir. Nitekim ülkemizde İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bağları sulanmaz. Eğimli bölgelerde kurulduğu için erozyonu önleme bakımından da önemlidir. Ayrıca eğimli yamaçlar diğer üretim faaliyetleri için değerlendirilemediğinden bir bakıma bağ alanları büyük oranda atıl kalacak alanların değerlendirilmesi anlamına da gelir. Yağışların 1000 mm'yi aştığı bölgelerde artan mantar hastalıkları nedeni ile üretim kısıtlanır. Kuşkusuz yağışın miktarı kadar şekli de önemlidir.

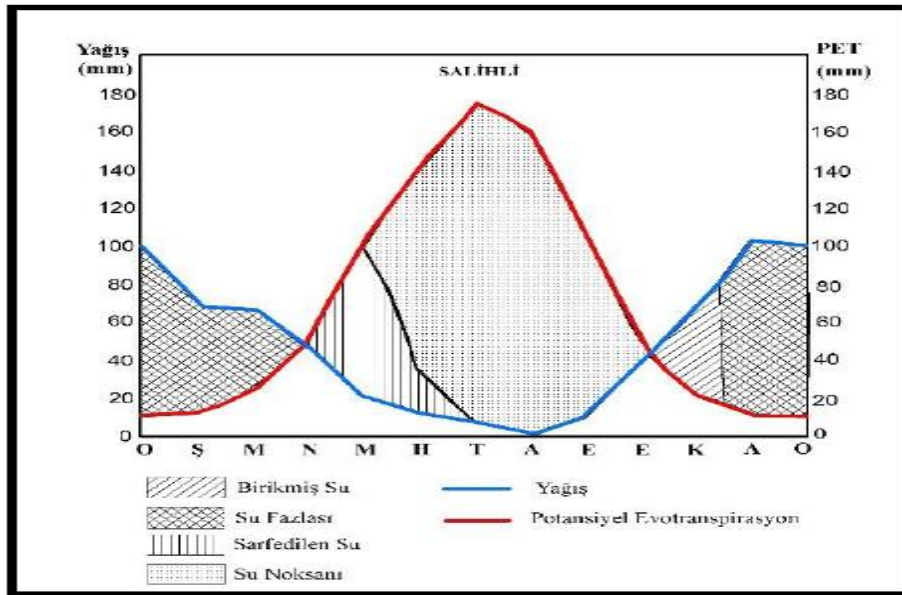
“Dolu yağışları erken dönemlerde üründe telefe sebep olur. Olgunlaşma döneminde ise yağışlar danelerin çatlamasına ve küfe neden olur.³⁸ Üzümlerin kurutulduğu yörelerde kurutma sırasındaki yağışlar kuru üzüm kalitesini düşürür. Yağışlar çok aşırı ve zamansız olur ise toprak altındaki ve üstündeki hastalık tehlikesi de yükselir. Yağmurlar ben düşme hasat döneminde yağar ise topraktan aşırı su alımı sebebiyle tanelerde çatlamalar oluşabilir. Dolu, etkisini daha çok ilkbahar ve yaz başında gösterir. Dolu yağışı sebebiyle asmaların yaprakları yırtılarak fotosentez kabiliyeti azalır. Ayrıca taneler dolu sebebiyle zarar görerek pazar değerini kaybeder.”

Yağışlar çok aşırı ve zamansız olur ise toprak altındaki ve üstündeki hastalık riski de artar. Araştırma sahası iklim verileri incelendiğinde minimum yağışları yaz mevsiminde aldığı görülür (% 6,50 yağış). Asma güneşi çok seven bir bitki olduğu için bu da olumlu bir etki sağlamaktadır. Asma kış yağışlarının 500-600 mm olduğu yörelerde ideal yetişme olanağı bulur. Araştırma sahasında yıllık yağışların en fazla olduğu dönem kış mevsimidir (% 47,50) Saha kış mevsiminde maksimum 669 mm yağış alır ve bu da asma için ideal bir yetişme alanı sağlanmış olur.

Araştırma sahsında yıllık yağış miktarı 450 mm dir. Yıllık yağış miktarı yükseltiye bağlı olarak değişmektedir. Yükselti arttıkça yağış daha fazla artmaktadır. Bozdağlarda yükseltinin arttığı yaklaşık 2000 m olduğu yerlerde yağış miktarı bazı

³⁸ Bulut, a.g.e., s. 146

yıllar 2000 mm yi bulmuştur.³⁹ Kış mevsiminde kaydedilen yağış miktarlarının batıdan doğuya doğru giderek azaldığı gözlenmektedir. Bunun nedeni relief şartları yanında Salihli'nin yağış gölgesinde kalarak daha az yağış alması, ayrıca bu mevsimde sık sık doğudan gelerek Gediz depresyonuna giren ve az nemli doğu sektörlü rüzgârların etkili olmasıdır. Kış mevsiminden sonra en yağışlı mevsim ilkbahardır. Bu mevsimde cephe sistemlerinin Kıyı Ege'den uzaklaşmaya başlamış olmasına karşın aralıklı olarak etkileri sürmesidir. Cephe kalktıktan sonra da konveksiyonel hareketlerle hafif sağanak yağışlar meydana gelir. Belirtilen sebeple sahanın doğusunda kalan Salihli'de ilkbahar yağışlarının yıllık toplam yağış miktarına oranı % 27 seviyelerindedir. Yaz mevsiminde düşen yağışların oranı ise % 4. ile % 17.7 arasında değişmektedir, Salihli'de yaz yağışlarının fazla olmasının nedeni İç Batı Anadolu'ya yakınlıkla açıklamak mümkündür. Yaz mevsimi sahanın genelinde yağışın en az kaydedildiği dönemdir. Sonbaharda ise sahayı etkileyen basınç ve hava kütlelerinin özelliğinin değişmesi nedeniyle frontal faaliyetler meydana gelerek yağışların artmasına neden olurlar. Bu özellikleriyle Orta Gediz Havzasında etkili olan yağış rejim tipini kolaylıkla Akdeniz Tipi olarak ayırt etmek mümkündür.⁴⁰

Grafik 6. Araştırma Sahasının Thorntwaite Metoduna Göre Su Bilançosu Diyagramı

³⁹ Çukur, a.g.e., s. 75

⁴⁰ Çukur, a.g.e., s. 77-80

Çalışma sahasında yağışların, sıcaklık ve buharlaşma ilişkilerini yağış etkilerini belirlemek amacıyla Thorntwaite kullanılmıştır. "Thorntwaite metoduna göre Orta Gediz Havzasında bulunan istasyonların tümü kurak-yarı nemli, mezotermal, su fazlası kış mevsiminde ve deniz etkili iklim bölgesinde bulunmaktadır. Temmuz, ağustos, eylül ve ekim aylarında su noksanı vardır. Mayıs'tan ekime kadar süren dönemde yağışlar Potansiyel Evapotranspirasyon'dan (PE) azdır. Mayısta yağış PE az olduğu halde toprakta henüz birikmiş su bulunduğu için pek fazla kuraklık hissedilmez. Fakat hazirandan itibaren ekime kadar yağış PE'nin çok altında olduğundan, toprakta da birikmiş su yoktur. Bu sebeple belirtilen aylarda kuraklık şartları hüküm sürer. Aynı gerekçeyle tarım alanlarında sulamaya ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak ekimde yağışla sıcaklık arasında az bir farkla yağış PE'yi karşılayamadığından ve sıcaklıklar nispeten düşük olduğundan kuraklık temmuz ve ağustosta olduğu kadar şiddetli değildir. Araştırma sahasında bulunan Salihli kurak step sahasının sınırında kalmaktadır.⁴¹

2.1.3.3. Basınç ve Rüzgârlar

“Dünyayı saran atmosferin alt katını oluşturan troposferdeki atmosfer sürekli hareket halindedir. Dünyadaki basınç ve sıcaklık farklılığından ileri gelen hava hareketiyle farklı yönlerden esen çeşitli şiddette rüzgârlar oluşur. Atmosferde hem dikey hem de yatay yönde meydana gelen hava hareketleri; bulutluluktan bağıl nem dağılışına, cephe faaliyetlerine ve buna bağlı olarak oluşan yağışlara varıncaya kadar birçok iklim unsurlarını etkiler.”⁴²

Sahadaki rüzgârların yönü ve frekansları üzerinde etkili olan faktör sahadaki basınç merkezlerinin yıl içerisindeki dağılışının değişmesinden çok yeryüzü şekilleridir. Sahada yıl içerisinde hâkim olan rüzgârlar batı sektörlü rüzgârlardır. Batı sektörlü rüzgârların esiş sayısı 565 gündür. Batı sektörlü rüzgârların arkasından ikinci olarak en fazla frekansa sahip rüzgâr yönü ise doğudur. Sahada en az frekansa sahip rüzgâr yönü ise 418 esiş sayısı ile güney yönlü rüzgârlardır. Hâkim rüzgâr yönünün bu şekilde olmasının ana nedeni Gediz Ovası'nı doğu-batı uzantılı olmasıdır.

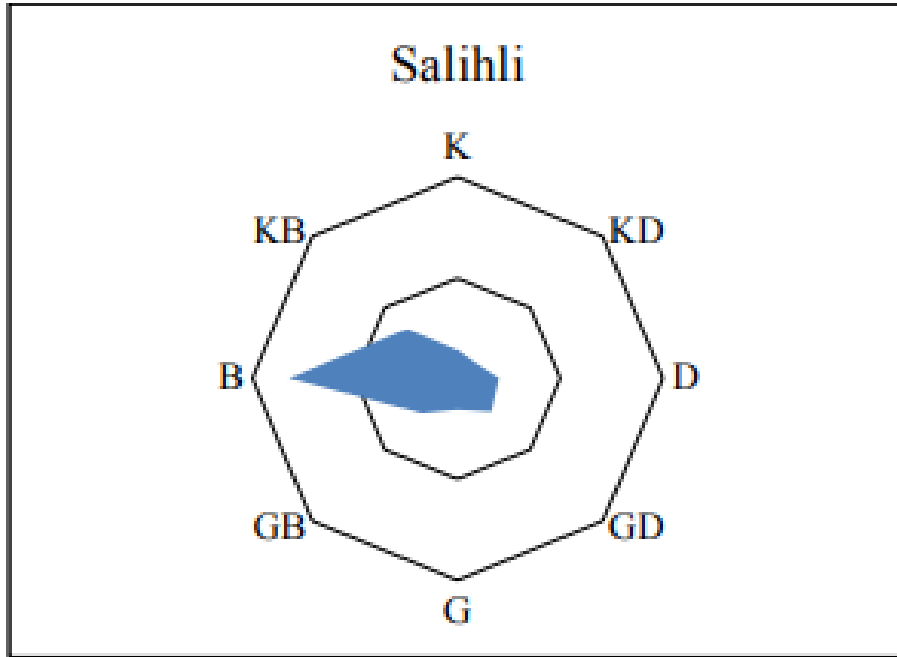
⁴¹ Çukur, a.g.e., s. 90-94

⁴² İbrahim Atalay, Uygulamalı Klimatoloji, İzmir, 2013, s. 102

Tablo 8. Araştırma Sahası Aylık Rüzgâr Yönü ve Ortalama Rüzgâr Hızı(m/ sn)

Ay/yıl	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
2010	WNW 1.7	SE 1.9	WNW 1.6	W 1.6	WSW 1.6	W 1.7	WSW 1.9	NW 1.6	W 2.0	WSW 1.4	SSE1. 2	WSW 1.5
2011	WSW 1.2	WSW 1.4	WSW 1.6	WSW 1.7	WSW 1.5	WNW 1.6	W 1.7	WNW 1.7	WSW 1.4	SE 1.2	SSE1. 1	E 1.4
2012	WSW 1.5	ESE1. 5	WSW 1.6	SE 1.7	WSW 1.5	WSW 1.5	W 1.7	WSW 1.5	WSW 1.4	SSE1. 2	SSE1. 1	ESE1. 3
2013	SE 1.5	E 1.4	E 0.9	W 1.6	SSE1. 6	NW 1.6	WNW 1.7	W 1.5	WSW 1.4	WNW 1.2	SE 1.1	ESE1. 1
2014	SSE1. 1	E 1.1	WSW 1.5	WSW 1.4	WSW 1.6	WNW 1.5	WNW 1.7	WSW 1.6	WSW 1.4	W 1.1	WSW 1.1	ESE1. 1
2015	SE 1.4	SW 1.7	WSW 1.3	W 1.6	WSW 1.5	WNW 1.5	WSW 1.5	WNW 1.4	WNW 1.3	W 1.1	SE 1.0	ESE0. 9
2016	ESE1. 5	SE 1.4	W 1.5	WNW 1.4	W 1.5	WNW 1.6	WNW 1.6	WSW 1.4	W 1.3	W 1.1	E 1.1	SW 1.1
2017	ESE1. 2	E 1.2	WSW 1.2	SW 1.3	WSW 1.3	SW 1.3	SW 1.5	WSW 1.5	W 1.2	WSW 1.1	NE 1.0	SSW1 .1
2018	SE 1.1	WSW 1.1	E 1.5	WSW 1.2	SW 1.4	WSW 1.4	W 1.4	W 1.3	SW 1.3	SW 1.0	SW 1.0	NE 1.0

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

Grafik 7. Salihli Rüzgâr Frekans Gülü.

“Atmosfer hareketleri, bitkilerin fenolojik gelişimleri üzerinde belirleyici rol oynamaktadır. Özellikle alçak basınç merkezlerinden kaynaklanan atmosfer salınımları, vejetasyon döneminin ilk evrelerinde üzümün çiçek açma ve meyve tutum oranlarını olumsuz yönde etkiler. Diğer yandan ılık ve kararlı atmosfer koşulları, çiçeklenmenin başlangıcından itibaren ürün üzerinde pozitif etki

yapmaktadır.”⁴³ “Rüzgârlar, özellikle 30 cm’den küçük körpe sürgünlerin kırılmasına yol açarak fiziksel zarara sebep olurlar. Hızı 3 m/sn’den daha yüksek rüzgârlar stomaların kopmasına ve fotosentez aktivitesinin düşmesine yol açar. Özellikle soğuk yörelerde rüzgârlı yerler daha soğuktur ve buralarda asmalar daha zayıf gelişir. Rüzgârın olumlu etkisi ise bağ içinde havalanmayı sağlayarak hastalıkların azalmasına sebep olur.”⁴⁴ Çok şiddetli olmayan rüzgârlar havalanmaya yardım etmesinden dolayı genellikle arzu edilir. 3-4 m/sn den daha hızlı esen rüzgârlar genç sürgünlerde kırılmalara neden olur. Buralarda rüzgârkıran gereklidir. Üzümün olgunlaşma zamanında esen şiddetli rüzgârlar tane kabuğunu kalınlaştırarak kaliteyi düşürür. Sıcak rüzgârlar su dengesini bozarak zarara yol açar, mantari hastalıkları artırabilir. Yüksek hava nemi ve sürekli çığ düşmesi mantari hastalıkların artışına yol açar, kontrolünü güçleştirir.

2.1.3.4. Don ve Güneşlenme

Araştırma sahasında donlu günler sayısı, 21 yıllık rasatlara göre yılda ortalama 25.8 gündür. Donlu günler ortalama 21 Kasım’da başlamakta, 8 Mart’ta bitmektedir. Donlu günlerin yıllık seyri ve sayısı soğuk hava kütlelerinin bölge üzerinde kalış süresine göre değişmektedir. Araştırma sahasında sıcaklığın günün herhangi bir anında 0 °C nin altına düştüğü günler sayısının yıl içinde büyük bir toplama ulaşmadığı tablo şu şekildedir: ⁴⁵

Tablo 9. Araştırma Sahası Aylık Donlu Günler Sayısı

Ay/Yıl	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XI
2010	6	4										1
2011	11	5	3								11	10
2012	12	9	2									5
2013	4		1									18
2014	2	5										2
2015	7	6	1									16
2016	10	2										14
2017	15	8										2
2018	6											8

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

⁴³ Erdal Akpınar, Demet Yiğit, Ekolojik Faktörlerin Karaerik Üzüm Çeşidi Yetiştiriciliğine Etkileri, Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı 16, s. 53

⁴⁴ Uzun, a.g.e., s.17-18

⁴⁵ Baykal, a.g.e., s. 12

“Asmalar kışın 3 ay kadar kış dinlenmesine ihtiyaç duyarlar. Bağcılıkta önemli faktörlerden biri de don tehlikesidir. Vejetasyon dönemi içindeki düşük sıcaklıkların etkisi ilkbahar ve sonbahardaki don olayları şeklindedir. İlkbahardaki geç donlar asmalar için daha tehlikelidir. Asmaların kış gözleri içerisinde 3 tane sürgün yatağı bulunur. Öncelikle ortadaki sürer ve ana sürgünü oluşturur. Bunun herhangi bir nedenle zarar görmesi, yandaki diğer ikincil ve üçüncül sürgün yataklarından yeni sürgünler oluşmasına yol açar. Fakat bu sürgünlerin göz verimliliği düşüktür.”⁴⁶

“İlkbahar geç ve sonbahar erken donlarının bağlar üzerindeki zararlı etkileri fazladır. İlkbahar mevsiminde bitki topraktan gövdesine bol miktarda su alarak gelişme ve büyüme sürecine girer. Özellikle taze sürgün ve yapraklar bu mevsimde dondan zarar görür.”⁴⁷ Düşük sıcaklıklar; bunun etkisini kış aylarında dinlenme döneminde asmaların dayanabildiği en düşük sıcaklıklar ile vejetasyon dönemi içinde ilkbahar ve sonbahardaki don olayları şeklinde kendini gösterir.”

“Sürgün ve çiçek salkımları -0.5 °C altındaki sıcaklıklardan zarar görürler. Hava sıcaklığı -3.3 °C birkaç saat kalsa bile yeşil sürgünler ve çiçek salkımları ölürler. -1.1 ila -3.3 °C arasındaki sıcaklıklardan zarar görmeleriyle süreyle ilgilidir. Sıcaklık -1.1 °C altına düşmezse veya bu sıcaklıkta kısa süre kalır ise zarar hava koşullarına göre değişebilir. Eğer hava serin seyretmişse zarar az olur, fakat ılık bir havanın arkasında böyle bir soğuk hava dalgası geldi ise zarar daha fazla olur.”

“İlkbaharda donlardan korunmanın bir yolu asmaların çift budanmasıdır. Bu amaçla çubuklar normale nazaran 50-60 cm daha uzun budanarak, dip gözlerin uyanması 7-10 gün kadar geciktirilir. Daha sonra soğuklar geçince veya uçtaki gözlerden çıkan sürgünler 3-8 cm olunca çubuklar esas budanması gereken noktadan budanır. Böylece dip gözlerin soğuklarda zarar görme tehlikesi azalır. Buna çift budama denir.”⁴⁸

Gündüzleri toprakta depolanan ısının miktarı ne kadar yüksekse o toprakta don riski de o derece düşüktür. Don tehlikesi açısından topraklar; örtü bitkisi olan topraklar, yeni işlenmiş topraklar, nemli ve oturmuş topraklar şeklinde sıralanır. Toprağın hemen üzerindeki hava sıcaklığı, işlenmeyen topraklarda işlenen topraklara

⁴⁶ Uzun, a.g.e., s.17

⁴⁷ Yahya Kadioğlu, Türkiye’de Fonksiyonel Özelliğini Kaybetmiş Geçici Yerleşmelere Bir Örnek: Tavas Bağ Evleri, Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı:21, İstanbul, 2010, s. 98-114

⁴⁸ Uzun, a.g.e., s.18

göre daha fazladır. Don tehlikesi olan zamanlarda toprağın sürülmesinden kaçınılmalıdır. Erken sonbahar donları, genellikle asmaların yapraklı olduğu dönemin sonuna doğru etkilidir. Bu dönemde üzümler genellikle hasat edilmiştir. Ama geçici çeşitlerde ya da olgunlaşmanın geciktiği soğuk yörelerde, asmaların üzerinde üzüm olabilir ve üzümler soğuktan zarar görebilir. Bu tür durumlarda salkımlar hemen toplanmalıdır.

Güneşlenme süresi olgunlaşma, üzüm kalitesi ve verimlilik açısından oldukça önemlidir. Asma güneşi çok seven bir bitkidir. Bu nedenle “ Güneş Çocuğu” olarak da bilinir. Asma yılda en az 1300 saat güneşlenme ister. Asma yapraklarının şeker ve nişasta üretimleri ışık yaprağa dik geldikçe artar. Doğrudan güneş gören yapraklar gölge ve yarı gölge olanlara göre 2-3 kat daha fazla şeker üretirler. Kordon şeklinde terbiye edilmiş asmalarda dıştan 10 cm’ye kadar derinlikte bulunan yaprakların doğrudan güneş gördüğü, asmada üretilen tüm şeker ve nişastanın % 70’inin doğrudan güneş gören yapraklarda üretildiği oysa bunların toplam yaprak miktarının % 19’unu oluşturdukları saptanmıştır. Sıcaklıkla birlikte artan ışık şiddeti de yaprak faaliyetini artırır. Bunun sonucunda da verim ve verimlilik artar. Güneşlenme, üzerinde etkisi yanında hastalık kontrolünü kolaylaştırır, renk oluşumu ve kuru madde birikimi arttırarak kaliteyi yükseltir.⁴⁹

2.1.4. Bitki Örtüsü Özellikleri

Sahanın doğal bitki örtüsü, ana çizgileriyle iklim şartlarının etkisi altındadır. Akdeniz ikliminin hüküm sürdüğü konumlarda, bu iklime uyumlu Mediteran karakterli bir bitki örtüsü yaygındır. Sahanın doğal bitki örtüsünü orman, maki ve step alanları olarak ayırmak mümkündür.⁵⁰ Araştırma sahası kent alanı içerisinde günümüzde doğal bitki örtüsüne ait bitki elemanlarına rastlamak pek mümkün değildir. Ancak kent kenarlarında ve yakın çevresinde doğal türler yayılım gösterir. Yörede en çok Akdeniz iklim tipini karakterize eden maki-garig ve kızılcam formasyonları birlikte veya yan yana yer alır. Salihli Çamurhamamı yakınlarında 400-500 m yükseklikte maki-garig topluluğunu oluşturan ağaççık ve çalılar şunlardır: kermez meşesi, sandal, karaçalı, hayıt, karabaş, laden, mor ve beyaz çiçekli laden, sakız ve ve garig elementlerinden olan abdest bozan yaygın durumdadır. Maki-garig

⁴⁹ Uzun, a.g.e., s.18

⁵⁰ Kenan Arınç, Türkiye’nin Kıyı Bölgeleri, Erzurum, 2011, s. 208

formasyonları, bu yörede Bozdağ eteklerinde 150-200 m den başlamakta ve 600 m ye kadar çıkabilmektedir.⁵¹

Bozdağ'dan kaynaklarını alan derelerin taban yamaçlarında, birikinti konisi ve yelpazeleri üzerinde nemli alanlarda yer yer ağaç ve çalı toplulukları görülmektedir. Bunların başlıcaları; çınar, zakkum, kavak, söğüt, ılgın ve alıçtır. Bunun dışında sarmaşık, eğrelti görülmektedir. Akarsu vadilerinin daha yukarı kısımlarında ise yani orman vejetasyonu sahasında kestane ve ceviz toplulukları bulunur. Son olarak maki-garig kuşağı içinde yörede yabani zeytin-delice yaygın olup, bunlardan aşılansarak yararlanma yoluna gidilmektedir. Bozdağ kütlesinin önemli bitki topluluklarından olan kızılçam orman toplulukları genellikle makilere ait elementlerle birlikte 800-900 m yüksekliğe kadar yayılış gösterir. Bu ormanların yayılım alanı içerisinde özellikle Salihli-Alaşehir-Sarıgöl hattı güneyinde daha ziyade tahripler sonunda palamut meşesi toplulukları ortaya çıkmıştır. Palamut meşesi, 8-10m boyunda ve yaprak döken bir ağaç olarak, kızılçamlarla karışık topluluklar oluşturmaktadır. Bunların esas yayılım alanı, Salihli ovası kuzeyinde başta Dibek dağı olmak üzere dağlık ve tepelik alanlardır. Köylülerce toplanan bu ağaçların meyveleri araştırma sahasındaki eski Sümerbank Palamut fabrikası ve Valeks fabrikasında değerlendirilmektedir.⁵²

2.1.5. Hidrografik Özellikler

Türkiye'de, hem de yakın jeolojik devirlerde meydana gelmiş akarsu şebekesi ile bugünkü arasında büyük farklılıklar vardır. Bunda esas rolü, tektonik stil, genç tektonik hareketler, dolayısıyla volkanik faaliyetler rol oynamıştır. Klimatik etkenlerin rolü çok daha azdır. Öyle ki bugün tersiyer başı veya ortalarına ait hemen hiçbir iz kalmamıştır. Ancak yer yer o zamanki akarsuların depolarına, çoğu satıh deposu halinde rastlanmaktadır.⁵³

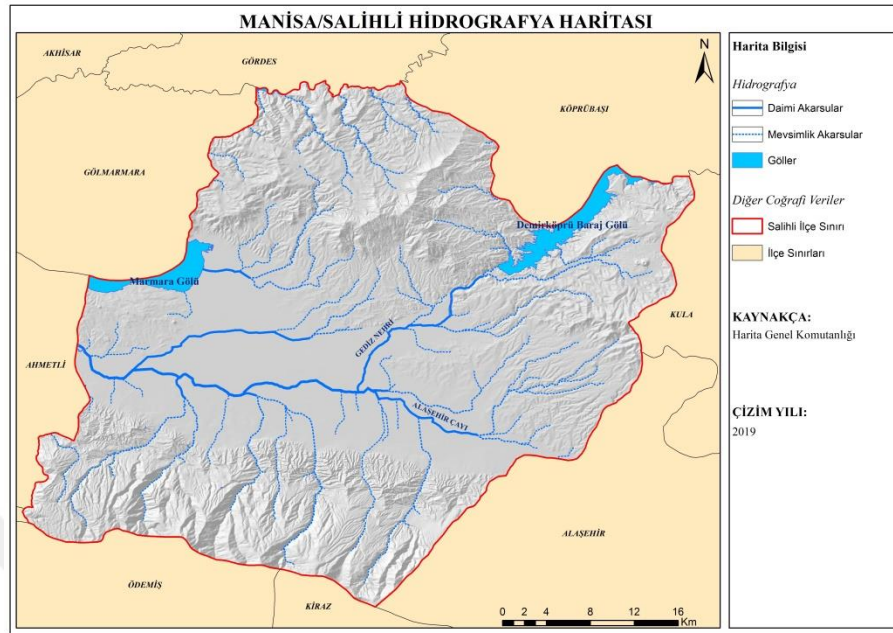
Araştırma sahasındaki hidrografik unsurlar; Gediz Nehri ve bu nehrin yan kolları, Marmara Gölü, yapay göl olarak Demirköprü Baraj Gölü ve çeşitli kaynaklardır. Gediz Nehri'nin başlıca çaylarından olan Alaşehir Çayı, Alaşehir ve Salihli Ovalarını suladıktan sonra, Salihli'nin 4 km kadar kuzeydoğusunda Gediz'e

⁵¹ Baykal, a.g.e., s.29

⁵² Baykal, a.g.e., s. 29

⁵³ Mehmet Ardos, Türkiye'de Akarsu Şebekesinin Kuaternerdeki Oluşum ve Gelişimi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Dergisi, Sayı 4, 1996, S. 1

kavuşur. Yılda 8 ay kadar kuru olup yağışlarla birlikte akışa geçer.⁵⁴ Bu akarsular ve göller arasında sadece Demirköprü Barajı, Gediz Nehri ve yeraltı suları sulamada kullanılmaktadır.

Harita 6. Araştırma Sahasının Hidrografiya Haritası

Gediz havzasının başlıca akarsuyu olan Gediz nehri, Salihli ilçe merkezinin yaklaşık 3 km kuzeyinde Salihli Ovasını baştanbaşa sulayarak doğu-batı yönünde akar. Araştırma sahası içerisinde doğudan itibaren önce Alaşehir çayını, batıya doğru Gümüş, Kurşunlu ve Çakallar derelerini alır. Nehrin suları, bu yan derelerin ani su taşkınları ile zaman zaman yükselmekte ve derelerin nehre oldukça fazla malzeme taşıdığı görülmektedir.⁵⁵

2.1.5.1. Akarsular

“Doğal bir yatak içinde akan su kütlelerine akarsu ismi verilmektedir. Akarsu terimi, doğal bir yatak içinde akan küçük, büyük, bütün su kütlelerini kapsamına alır. Örneğin yurdumuzda dere, çay, su, nehir, ve ırmak gibi isimler verilen tüm sular bu terimin kapsamına girer.”⁵⁶

Araştırma sahasındaki başlıca ana akarsu Gediz Nehri'dir. Gediz Nehri, Gediz ilçesinin 26 km doğusundaki Murat Dağı'ndan kaynağını alır. Salihli Ovası'nda sırayla Alaşehir Çayı, Gümüş Çayı, Kurşunlu Çayı, Çakallar Deresi,

⁵⁴ Baykal, a.g.e., s.25-26

⁵⁵ Baykal, a.g.e., s. 25

⁵⁶ Yıldız Hoşgören, Hidrografyanın Ana Çizgileri I, Yeraltı Suları, Kaynaklar, Akarsular, İstanbul, 2012, s. 55

Tabak Çayı ve Sart Çayı'nı kendi bünyesine alarak Salihli sınırlarını terk eder. Gediz Nehri'nin kuzeyinde kalan sahada ise her mevsim akan sürekli akarsular yoktur. Bunun ana nedeni bakı faktörü ve yükseltinin azlığıdır. Ayrıca Gediz Nehri'nin kuzeyinde bulunan sulama tesisleri buradaki su varlığını kanallar vasıtasıyla Marmara Gölü'ne aktarmaları da önemli bir etkidir.

Gediz Nehri

Gediz Nehri, İç Batı Anadolu eşiği üzerindeki Murat Dağından doğar. Gediz çöküntü hendeği boyunca batıya doğru akarak Foça'nın güneyinden denize ulaşır. Kısa bir zaman öncesine kadar İzmir Körfezi'ne dökülen akarsuyun yatağı değiştirilmiş ve şimdiki yerden denize ulaşması sağlanmıştır. Bu ırmak üzerinde Demirköprü Barajı kurulmuştur.⁵⁷ “Gediz Nehri Alaşehir, Salihli, Turgutlu ve Bakırçay ovalarından geçer. Gediz Nehri Havzası tarımsal açıdan büyük önem taşır. Türkiye tarımsal üretiminin yaklaşık % 10'u burada yapılır. Türkiye'deki sebze alanlarının % 5,6'sı, zeytinliklerin % 10'u ve üzüm bağlarının % 16'sı Gediz Havzasında yer alır.” Karayahşi ve Kendirlik köyleri bu nehrin sularından faydalanmaktadır. Gediz Nehrinden suyunu alan Kendirlik köyü ve Karayahşi köyü pompaj sulaması adı altında yeraltı kapalı sistemi ile çalışmaktadır. 1000 ha sulama alanı vardır.

Alaşehir Çayı

Alaşehir Çayı, Alaşehir ve Salihli Ovalarını sulayarak Salihli'nin 4 km Kuzeybatısında Yılmaz Beldesi'nde Gediz Nehri'ne katılır. Yaz aylarında tamamen kuruyan Alaşehir Çayı, kış aylarında ise yağışa bağlı olarak taşkınlara neden olmasından dolayı, tamamen ıslah edilmiştir. Ancak, yağışın çok olduğu kış aylarında hala daha küçük boyutlu da olsa taşkınlara neden olmaktadır. Alaşehir Çayı tarımda sulamada kullanılmamaktadır.

Gümüş Çayı

Gümüş Çayı kaynağını Bozdağlar'ın kuzey yamaçlarından alır. Salihli ilçe merkezinin hemen doğusundan akar. Gümüş Çayı kaynağını aldığı Bozdağlar üzerinde dar ve derin bir vadide akarken, aşağı çıkışında geniş tabanlı vadi akarak Alaşehir Çayı'na karışır. Gümüş Çayı tarımda sulama amacı ile kullanılmamaktadır.

⁵⁷ Cemalettin Şahin, Türkiye Fiziki Coğrafyası, Ankara,2011, s. 190

Çakallar Deresi

Çakallar Deresi de kaynağını Bozdağlardan alır ve Salihli ilçe merkezinin batısında Kurşunlu Deresi ile birleşerek Gediz Nehri'ne katılır. Çakallar Deresi yukarı çıkırında dar ve derin bir vadiden akarken Kurşunlu Deresi ile birleştiği yerde vadisi geniş bir hal alır. Çakallar Deresi de DSİ tarafından taşkın tehdidi nedeniyle ıslah edilmiştir. Çakallar Deresi tarımda sulama amacı ile kullanılmamaktadır.

Tabak Çayı

Gölcük Vadisi'nde Koca Çay adıyla doğan Tabak Çayı, Salihli ilçe merkezinin güneyinde Çamur Hamamı Köyü'ne kadar kapuz adı verilen dar ve derin vadilerde akarak, Kapancı Köyü kuzeyinde Gediz Nehri'ne bağlanır. Tabak Çayı tarımda sulama amacı ile kullanılmamaktadır.

2.1.5.2. Göller

Salihli ilçesinde iki tane göl bulunmaktadır. Demirköprü Baraj Gölü bir yapay göl, Marmara Gölü ise doğal bir göldür. Bu göller araştırma sahasında doğal beşeri ve ziraat hayatını önemli ölçüde etkilemektedirler.

Marmara Gölü

Gediz oluğunun kuzeyindeki Gölmarmara Gölü Gediz'in taşıdığı alüvyonlarla koyun kapanmasıyla meydana gelmiştir.⁵⁸ “Marmara Gölü Ege Bölgesi'nde Manisa iline bağlı Gölmarmara ve Salihli ilçeleri arasında yer almaktadır. Göl Gediz depresyonuna bağlanan kuzey-batı-güneydoğu yönlü fayların eseri bir çöküntü alanı içerisinde alüvyon set gölü niteliği taşımaktadır. Gölmarmara'ya bağlı olan Ayanlar, Beyler, Çamköy, Çömlekçi, Değnekler, Hacıbaştanlar, Hacıveliler, Hiroğlu, Kayaaltı, Kılcanlar, Ozanca, Taşkuyucak, Tiyenli, Yeniköy ve Yunuslar; Salihli'ye bağlı olan Tekelioğlu, Kendirlik, Çökelek, Pazarköy, Kemerdamları, Poyrazdamları ve Çapaklı; Ahmetli'ye bağlı olan Dibekdere ve Kestelli köylerinin geçim kaynakları arasında bitkisel ve hayvansal üretim ön plandadır. Göl etrafındaki yerleşmelerde sebze ve meyve üretimi gittikçe artmaktadır.”⁵⁹

Demirköprü Barajı

Demirköprü Barajı, Ege Bölgesi'nde Manisa ilinin Salihli ilçesi sınırları içerisinde Gediz Nehri üzerinde elektrik üretimi, taşkın koruma ve sulama amacıyla

⁵⁸ İbrahim Atalay, Kenan Mortan, Türkiye Bölgesel Coğrafyası, İstanbul, 2011, s. 237

⁵⁹ Ali Ekber Gülersoy, Marmara Gölü Yakın Çevresindeki Arazi Kullanım Faaliyetlerinin Zamansal Değişimi ve Göl Ekosistemine Etkileri, Türk Coğrafya Dergisi, Sayı.61, İstanbul, s.31-44

kurulmuş bir barajdır. Baraj 1960 yılında işletmeye açılmıştır. Toprak dolgu tipinde olan barajın temelden yüksekliği 77 m kret (barajın üst kısmı) uzunluğu 543 m, gölalanı 500 ha ölü hacmi 340 000 000 m³, faydalı hacmi ise 911 000 000 m³'dür. Demirköprü Barajı 99 220 ha alanı sulamak ve 56 000 ha araziye taşkından korumak ve elektrik gücü elde etmek amacıyla yapılmıştır. Santralin ürettiği yıllık enerji 193 GWh'dır.⁶⁰

Demirköprü Barajı su rezervi ile araştırma sahasının su ihtiyacını karşılamaktadır. Sağ Sahil ve Sol Sahil sulama birlikleri vatandaşın sağlamakta ve gerektiği şekilde dağıtımını yapmaktadır. Sulama sahası olarak Sağ Sahil ve Sol Sahil sulama sahası toplamı 19.000 ha civarındadır. Demirköprü Barajındaki sular yeterli olması durumunda sulama zamanı haziran ayında başlayıp eylül ayına kadar devam eder. Ovadaki sulanan mahsul çeşitleri bağ, mısır, hayvan yemleri, pamuk, sebze ve meyvelerdir. Sulama ağırlıklı tarım ürünleri bağ ve zeytinliklerdir.

2.1.5.3. Yeraltı Suları

Yüzeyden sızan suların geçirimsiz bir tabaka üzerinde bulunan kum ve çakıl gibi gözenekli veya çatlaklı-boşluklu kayaların bünyesinde toplanması ile oluşan yeraltı suyu açısından bazı ovalarımız ve karstik alanlarımız oldukça zengindir. Gerçekten kumlu ve çakıllı kalın bir örtü taşıyan Marmara Bölgesi'ndeki ovalar (Adapazarı, Yenişehir, Balıkesir), Ege Bölgesi'ndeki çöküntü sahasındaki ovalar zengin yeraltı suyu haznesine (akifer) sahiptir.⁶¹ Araştırma sahasında yüksek alanlarda toprak örtüsü genellikle sıg ve üzerindeki doğal bitki örtüsü tahribata uğramış durumdadır. Hâkim olan yağışın yağmur yağışları olması, kar örtüsünün fazla yerde kalmaması yeraltı suyunun oluşumuna olumsuz etki eden faktörlerdendir. Araştırma sahasında yeraltı suyu ova kenarlarında, vadilerin topografyayı kestiği yamaçlarda, ova tabanındaki alüvyonlarda yer yüzeyine yakın bulunmaktadır. Araştırma sahasında yeraltı suları tarımda kullanılmaktadır. Arazisi olan vatandaşın bir kısmı yeraltı suyunu derin kuyular açarak kullanmakta bir kısmı da cazibe sulama sistemi ile sulama yapmaktadır. Yeraltı suyu ile damlama sulama yapılmaktadır.

⁶⁰ Salihli, 31 D.S.İ II. Bölge Müdürlüğü Verileri, İzmir, 2004

⁶¹ Atalay, Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği, İzmir, 2011, s.126

Kaynak Suları

Yeraltı suyunun yüzeye çıkması ile oluşan kaynaklar, soğuk ve sıcak su kaynakları olmak üzere iki gruba ayrılırlar. Sıcak su kaynakları, aynı zamanda bünyesinde çözünmüş halde mineral maddeler içerdiğinden tarihi dönemlerden beri Anadolu'da romatizma, bazı iç ve deri hastalıklarının tedavisinde kullanılmıştır. Bunun yanında yine içerisinde çözünmüş halde mineral madde taşıyan şifalı su veya maden suyu kaynaklarımız da vardır.⁶²

Araştırma sahası tektonik açıdan faal bir saha olması açısından, Gediz Grabeninde bulunan faylara bağlı olarak sıcak su kaynakları bakımından zengindir. Salihli ilçesi sınırlarında Kurşunlu ve Çamur Hamamı sıcak su kaynakları bulunur. Sahada yer alan Kurşunlu kaplıcaları Salihli ilçe merkezine 6 km uzaklıkta yer alır. Buradaki kaynak suları 5 ayrı kaynaktan çıkmaktadır. Ovadaki kaynak suları tarımda kullanılmamaktadır.

2.1.6. Toprak Özellikleri

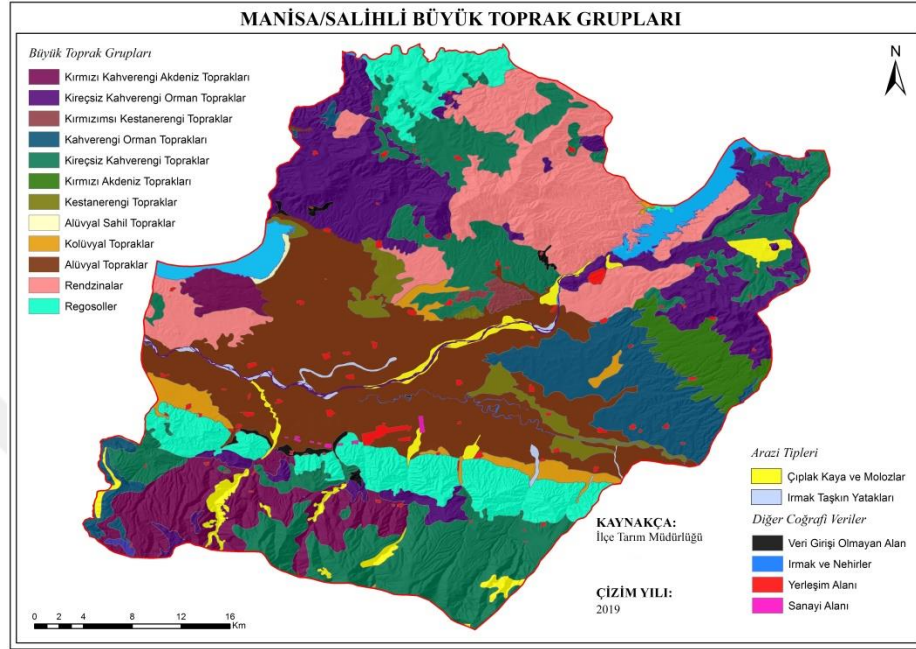
Araştırma sahasında azonal toprak kategorisinden iki büyük toprak grubu yer almaktadır. Bu topraklar alüvyal topraklar ve kolüvyal topraklardır. Bu toprak gruplarının oluşumunda ufalanma, aşınma ve birikme olayları etkili olmuştur. Devamlı ve büyük ölçüde meydana gelen aşınma ve birikme olayları pedojenezin seyrini ve toprak gelişimini engellemekte veya kesintiye uğratmaktadır. Bu nedenle yörede horizonlaşma göstermeyen genç ya da yeni oluşmakta olan topraklar yaygındır.⁶³

Alüvyal topraklar; Salihli ovasının hemen hemen tümünü meydana getiren bu topraklar; akarsu ve göl kökenli depozitlerin ve Bozdağ metamorfiteilerinin meydana getirdiği genç ve kalın topraklardır. Araştırma sahasındaki alüvyal topraklar I. ve III. sınıf kullanım kabiliyetine sahip topraklardır. Arazi kullanım kabiliyeti I. sınıf olan topraklar kuru ve sulu, sürülmeye elverişli, her çeşit tarımın yapıldığı, yüksek verim gücüne sahip topraklardır. III. sınıf topraklar ise ekimi ve dikimi kısıtlayan toprak, topografya ve drenaj sorunları çözümlenerek tarıma açılabilir. Kolüvyal topraklar; Bozdağların alt eteklerindeki bu topraklar, sahanın batısında ve doğusundaki alüvyal topraklara göre çok daha az bir yer kaplar. Kolüvyaller oluşumunu kolay ufalanıp

⁶² Atalay, **a.g.e.**, s.127

⁶³ Baykal, **a.g.e.**, s. 27

ayrışabilen şist yapısındaki mikaşist, fillat, gnays ve neojen yaşlı depolar sağlamıştır. A ve C horizonlarına sahip topraklardır. Kentin doğu ve batı kenarında Gümüş ve Kurşunlu dersî oluklarında ve bu derelerin oluşturdukları birikinti yelpazelerindeki kolüvyal topraklar, taşkına ve birikmeye uğrayan yerlerde kaba taş ve molozlar halinde topraklardır. Kolüvyal topraklar II. sınıf toprakları oluşturur.⁶⁴

Harita 7. Araştırma Sahasının Toprak Grupları Haritası

“Asmalar drenajı iyi olan toprakları tercih ederler. Ağır killi topraklar bağcılık için elverişli değildir. Çok verimli topraklar nitelikli üzüm elde etmek için elverişli değildir. Bu açıdan orta derecede verimli topraklar seçilmelidir. Ülkemizde bu tip topraklara pek rastlanmamasına karşın, humusça zengin ve oldukça nemli topraklarda fazla azottan ötürü sürgün gelişimi artar. Asmalar hastalıklara karşı hassas olur. Bu tip topraklarda üretilen sofralık üzümlerin taneleri yumuşaktır, taşınmaya elverişsizdir. Topraktaki çakıl ve taşlar doğal drenajı sağlar ve toprağın ısınmasına yardım eder. Böylece asmanın gelişimi artar.”

Yerli asma, Amerikan asma anaçlarına göre toprak yönünden daha az seçicidir. Toprakta pulluk tabanı, ana kaya, geçirgen olmayan killi tabaka, tuzlu ortam veya serbest su yoksa asmanın kökleri 3 m derine kadar inebilir. Bu gibi derin ve verimli topraklarda verim yüksek olmasına karşın, kalite genellikle düşüktür. Zayıf veya derin olmayan topraklarda ise az fakat kaliteli ürün alınır. Asma, kışın

⁶⁴ Baykal, a.g.e., s. 28

yeterince su alan ve bunu depolayabilen ancak yazları kurak geçen iklim ve topraklarda iyi yetişir. Toprak derinliği yeterli su depolama kapasitesine sahip değil ise (50-60 cm'den az) sulama zorunlu olur.

Topraktaki kireç miktarı bağcılık yönünden önemlidir. Bu nedenle anaç seçiminde toprak derinliği ve yapısı yanında topraktaki kireç miktarı da göz önüne alınmalıdır. Belirli iklim ve toprak koşullarında belli bir çeşit en yüksek kaliteye ulaşır ve o yörenin ismi ile anılır. Sofralık üzümlerde olduğu gibi şaraplık üzüm ve bunlardan yapılan şaraplarda da durum aynıdır. Asma genelde derin, iyi havalandırılan, süzek ve kolay ısınan toprakları sever. Bu topraklar genellikle tınlı ve kumlu-tınlı topraklardır. Taban suyu seviyesinin yüksek olduğu veya asmanın yapraklı olduğu dönemde yükseldiği topraklarda bağcılık başarılı olmaz. Hava alamayan kökler ölür, asmanın verimi düşer. Çok nemli ve ağır topraklar geç ısınır geç tava gelir. Bunlarda uyanma geç olur, vegetasyon süresi kısılacığından üzümler olgunlaşamaz.⁶⁵

“Kumlu topraklar; hafif bünyeli su kapasitesi düşük işlenmesi kolaydır. Erkencilik için elverişlidir, fakat mutlaka sulama gereklidir. İçerisinde mil ve kil içeren kumlu topraklar bağcılığa oldukça elverişlidir. Kum içeriği % 60'ı geçen topraklarda, filokseranın yayılmaması nedeniyle asmalara fazla zararı olmaz. Dolayısıyla bu tip topraklarda aşılama yapılmaksızın asmalar kendi kökleri üzerinde yetiştirilebilir. Killi topraklar; işlenmesi zor ve drenajı kötüdür. Ağır killi bünyeye sahip topraklar bağcılık için elverişli değildir. Bu tip topraklarda düşük kaliteli fakat bol miktarda üzüm alınır. Tınlı topraklar; bünyelerinde % 20-50 kil ve % 50-80 kum içeren topraklardır. Kalite ve verimli bağcılık için en uygun topraklardır. Fidancılık açısından da son derece elverişlidir. Çakıllı topraklar; genellikle dere yataklarında bulunan topraklardır. Havalandırılması kolay fakat su tutma kapasiteleri oldukça düşüktür. İçinde bulunan çakıllar nedeniyle çabuk ısınırlar ve drenaj problemleri yoktur. Erkencilik için elverişlidir. Kireçli topraklar; içerisinde kireç oranı % 20 veya daha fazla olan topraklardır. Su tutma oranları yüksektir. Total kireç oranı % 60'a kadar çıkan topraklarda bile, bu yüksek kirece dayanıklı Fercal, 41B gibi anaçlar kullanılmak sureti ile bağcılık yapılabilir. Kireç oranı çok yüksek olan böyle

⁶⁵ İlknur Korkutal, Elman Bahar, Özge Kaymaz, Rakımın Üzüm Kalitesi Üzerindeki Etkileri, Namık Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü, Tekirdağ, 2012, s.25

topraklarda verim çok yüksek olmaz, fakat üzümleri kalitelidir. V. Vinifera'lar kendi kökleri üzerinde % 70'e kadar total kirece dayanabilirler.”⁶⁶

2.2. Bağcılığın Beşeri Çevre Özellikleri

2.2.1. Bağcılık ile Uğraşan Nüfusun Özellikleri

“Günümüzde fiziksel çevrenin, içinde belirli ürünlerin başarılı bir şekilde yetiştirilebileceği veya bazı hayvan türlerinin gelişebileceği alanların ancak geniş sınırlarını belirleyebildiği anlaşılmıştır. Bu fiziksel sınırlar içinde üretimin ölçeği, yoğunluğu ve uzantısı çeşitli beşeri ve ekonomik hatta siyasal faktörler tarafından belirlenmektedir. Knowles ve Wareing (1976), toplumsal- ekonomik faktörlerin günümüzde tarımsal faaliyetler üzerindeki artan etkisine rağmen, hala birçok ekonomik coğrafya kitaplarında tarımsal konular eski görüşle ele alınmaktadır. Tarımsal faaliyetlerin fiziki koşullar yanında yer yer onlardan daha da güçlü olarak ekonomik ve siyasal koşullarla ilişkili olduğu gerçeği, çağdaş coğrafya görüşü ile yapılmış birçok çalışmada desteklenmektedir.”⁶⁷

“Salihli’de nüfusun dağılışını etkileyen en önemli faktörler; yüzey şekillerinin sade olması, tarım arazilerinin dağılışı, ulaşım ve su kaynaklarıdır. Yani sahada yerleşmeyi etkileyen en önemli unsur fiziki coğrafya faktörleri olmuştur. Araştırma sahasında verimli bir alüvyal ovanın bulunması yerleşmelerin alçak kesimlerde yani ovalık sahalarda toplanmasına neden olmuştur. Sahada yüksek kesimlerdeki bazı yerleşmeler ise vadi boylarında sıralanmıştır. Nüfusun özellikle Gediz Ovası’nda toplanmasının nedeni; yükseltinin ve eğimin az olması, tarım yapılabilecek alanların fazlalığı, yıllık sıcaklık ortalamalarının Bozdağ’lar ve Dibeğ Dağı’na oranla daha yüksek olması gibi faktörlerdir.”⁶⁸

Alanın nüfus dağılışına bakıldığında kır yerleşmelerinin bazılarında büyük bir düzensizlik görülür. Bazı yerleşmelerde nüfus 500’ü geçmez iken bazılarında ise 1000’den fazladır. Nüfus Akçaköy, Akyar, Bağcılar, Çaltılı, Çayköy, Çukuroba, Mamatlı, Delibaşlı, Üçtepe, Kaplan, Karapınar, Kendirlik, Oraklar, Kızıllavlu,

⁶⁶ Uzun, a.g.e., s.20

⁶⁷ Erol Tümertekin, Nazmiye Özgüç, Ekonomik Coğrafya Küreselleşme ve Kalkınma, İstanbul, 2011, s. 153

⁶⁸ Akış, Başkan, a.g.e., s.33

Kırdamları, Ortaköy ve Sindel köylerinde 500'ün altındadır. Bu köylerden Akçaköy, Akyar ve Oraklar da nüfus 50'nin altındadır. Bunun başlıca nedeni bu köylerin arazilerinin darlığı ve verimsizliğidir. Bu köylerin üçünde de nüfusun %80'ine yakını yaşlı nüfus oluşturur. Caferbey, Çapaklı, Karayahşi, Kemerdamları, Köseali, Mersindere, Pazarköy, Hacıbektaşlı, Kabazlı köylerindeyse nüfus 1000'in üzerindedir. Bunun başlıca sebebi ise bu köylerin ova tabanında buldukları için tarıma elverişli geniş arazilere sahip olmalarıdır.

Araştırma sahasında nüfusun büyük bir bölümünün geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Ancak ilçe merkezinde yaşayanların asıl geçim kaynağı hizmet sektörüdür. Kırsal alanda yaşayanların ise asıl geçim kaynağı tarımdır. Kırsal alanda yaşayan nüfusun da yine büyük bir kısmı bağcılık ile uğraşmaktadır. 2017 yılı nüfus sayımı verilerine göre 160.810 olan ilçe nüfusunun 4266 aile bağcılık faaliyeti ile uğraşmaktadır. Ancak bu sayı bağcılık faaliyeti ile uğraşan ailelerin sayısıdır. Bunun yanında herhangi bir arazisi olmayan ancak yevmiye ile bu ailelerin yanında çalışan nüfus da oldukça fazladır. Ancak sigorta vs. olmadığı için bunların sabit bir kaydı bulunmamaktadır.

Her yıl temmuz sonu ağustos başında Salihli ilçesine diğer kent ve kır merkezlerinden sezonluk işçi göçleri olmaktadır. Bu işçiler temmuz sonu ağustos başında ilçeye göç ederler ekim sonu kasım başına kadar burada ikamet ederler. Ancak bunların da resmi kaydı bulunmamaktadır. Son yıllarda özellikle de Suriye'den ilçeye yoğun bir göç yaşanmıştır. Bağcılık ile uğraşan kişiler düşük ücret ile Suriyeli vatandaşları çalıştırmaktadır. Bunun sonucunda da son yıllarda diğer bölgelerimizde sezonluk işçi göçleri diğer yıllara oranla azalmıştır.

Tablo 10. Salihli 2016 Yılı Üzüm Üretici Sayısı ve Arazi Miktarı

Toplam Arazi Miktarı (da)	582,68
Kayıtlı Tarım Arazisi Miktarı (da)	439,286
Bağ Alanı (da)	118,912
Üzüm Üretici Sayısı	4,226

Kaynak: Salihli Ticaret ve Sanayi Odası

Tabloya göre Salihli Ticaret ve Sanayi Odası'na kayıtlı, üretici sayısı 4226 kişi olup bağ da ise 118.912 da Salihli ilçe merkezinde çalışanların sektörlere göre

dağılımına bakıldığında 6853 kişi ile (% 46) hizmet sektörü birinci sırada, 6032 kişi ile (% 40,2) sanayi sektörü ikinci sırada, 1924 kişi ile (% 9) tarım sektörü üçüncü sırada yer alır. Buna göre Salihli ilçe merkezinde en fazla kişiyi istihdam eden sektör hizmet sektörüdür. Hizmet sektörünün hemen arkasından gelen sektör ise % 40,2'lik bir oranla sanayi sektörüdür, araştırma sahasında büyük çaplı sanayi tesisleri olmamasına karşın sanayinin payının bu kadar yüksek çıkmasının sebebi, ulaşım imkânlarının gelişmiş olmasıdır. Nüfusun sektörel dağılımı cinsiyete göre incelenecek olursa ilçe merkezindeki erkek nüfusun % 45'i sanayi sektöründe çalışırken, kadın nüfusun % 40'ı sanayi sektöründe çalışmaktadır. Tarım sektöründe ise erkek oranı % 12 kadın oranı % 13'tür.

Toplam nüfusun en önemli geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Sahada verimli ve sulama imkânları bulunan ovalık bir alanın geniş yer tutması ve iklim özellikleri nedeni ile hemen hemen bütün tarım ürünlerinin yetişebilmesi için uygun şartlar vardır. Bundan dolayı sahada mevsiminde yetiştirilen ürünler ulaşım ve depolama masrafları fazla olmadan nüfusun kullanımına sunulmaktadır.

“Salihli ilçesindeki bağcılarının % 81'lik kısmı ilköğretim mezunu iken % 12'si lise, % 2'si üniversite mezunudur. Herhangi bir eğitim almamış ancak okuryazar olanlarının oranı ise % 6'dır. Bu açıdan bakıldığında Salihli ilçesi üzüm üreticilerinin ortalama eğitim süresinin 8 yılın üzerinde, bir başka ifade ile lise düzeyinde olduğunu söylemek mümkündür.”⁶⁹

“Yaş dağılımına göre işletme sayıları; Yaş dağılımına göre işletme sayıları değerlendirildiğinde en yüksek oranın % 29 ile 60 yaş ve üzeri olduğunu onu % 23 ile 50-60 yaş arası ve % 25 ile 40-50 yaş arası izlemektedir. 20-40 yaş arası ise sadece % 25'lik bir yer tutmaktadır. Yaş dağılımının aşağıdan yukarıya doğru ters piramit şeklinde olmasının temel nedeni ise arazi sahipliğinin daha çok babadan oğula miras yolu ile intikali ve yüksek olan arazi fiyatlarının genç yaşta arazi sahipliğini engellemesi olarak görülmektedir. Gerçekleştirilen alan araştırmasında yüksek arazi fiyatlarına rağmen elde edilen ürün gelirinin yıllara göre dengesiz olması yeni arazi sahipliğinde en büyük engellerden birisi olarak görülmektedir.”⁷⁰

⁶⁹Mustafa Tepeci ve diğerleri, Sultani Çeşidi Üzümün Üretim Aşamalarının, Maliyetlerinin, Yarattığı Katma Değerin ve Salihli Ekonomisine Katkılarının Belirlenmesi Proje Raporu, Manisa, 2017, s. 20

⁷⁰ Tepeci ve diğerleri, **a.g.e.** s.21

Araştırma sahasında bağ tarımı ve diğer tarımsal faaliyetlerin büyük bir çoğunluğu kırsal alanlarda yani köylerde yapılmaktadır. Sahada toplam 68 adet kırsal yerleşme birimi vardır. Bu kırsal alanların hepsinde bağcılık faaliyeti yapılmaktadır. Bağ tarım alanları ve bağcılık faaliyeti bu alanların hepsinde eşit değildir. Bağ alanlarının ve bağcılığın en fazla yapıldığı ilk on köy ise şu şekildedir; Durasıllı, Taytan, Poyrazdamları, Kapancı, Kabazlı, Çapaklı, Mersindere, Köseali, Beylikli, Çavlu köyleridir.

Durasıllı; İzmir- Ankara D-300 karayolu üzerinde ve Salihli'nin 12 km doğusunda yer alır. Manisa ilinin büyük şehir olmasından sonra mahalle olmuştur. Durasıllı mahallesinin ekonomik yapısı bağcılık, pamuk, tütün gibi tarım ürünleri, süt inekçiliği, koyunculuk gibi hayvancılık ve tuğla-kiremit, tuz, palamut ve yem fabrikalarından kurulu sanayi tesislerinden oluşmaktadır. Mahallenin nüfusu 6.169 kişidir. Nüfusun bir kısmı tarım ve hayvancılık ile uğraşırken bir kısmı da tuğla, palamut ve yem fabrikasında çalışmaktadır. Toplam bağ tarım alanı ise 9.365.398 da'dır. Bu oran ile en fazla bağ tarım alanı olan mahalle/kırsal yerleşmedir.

Taytan; Araştırma sahasının 8 km kuzey doğusunda, Salihli-Demirci karayolu üzerinde yer alır. Manisa ilinin büyük şehir olmasından sonra mahalle niteliği kazanan diğer bir yerleşme alanıdır. Mahallesin toplam nüfusu 2.631 kişidir. Taytan halkının büyük bir bölümü geçimini tarım ile sağlamaktadır. Alüvyonlu bereketli bir tarım alanı vardır. Toprak yapısı nedeni ile Sahanın en eski kiremit fabrikası burada yer alır. Toplam bağ tarım alanı 8.801.472 da'dır.

Poyrazdamları; Sahaya 17 km uzaklıkta yer alır. Başlıca geçim kaynağı tarımdır. Toplam nüfusu 1.582 kişidir. Tütün, bağcılık, zeytin ve hububat gibi tarımsal faaliyetler yapılır. Manisa ilinin büyük şehir olmasından sonra burası da mahalle özelliği kazanmıştır. Toplam bağ tarım alanı 6.816.787 da'dır.

Kapancı; Salihli'nin 10 km batısında yer alır. Sahaya bağlı bir mahalledir. Mahalleye ulaşmak için Sart Harabelerinden 2 km kuzeye gidilmektedir. Mahallenin nüfusu 908 kişidir. Başlıca geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Toplam bağ tarım alanı 6.413.014 da'dır.

Kabazlı; Şehir merkezinin 10 km doğusunda yer alır. Yörükler tarafından kurulmuş bir yerleşme birimidir. Sahanın nüfusu 1.083 kişidir. Başlıca geçim

kaynağı tarım ve az miktarda hayvancılıktır. Genellikle bağ tarımı ile uğraşırlar. Toplam bağ tarım alanı 6.382.020 da'dır.

Çapaklı; İlçe merkezinin 15 km kuzeyinde yer alır. Eski adı Çapakçur'dur. Suyu bol anlamına gelmektedir. Sahasının nüfusu 894 kişidir. Bağcılık ve hububat ekimi önemli bir gelir kaynağıdır. Mahalle sınırları içinde Keskiner Çiftliği de yer almaktadır. Toplam bağ tarım alanı 6.134.581 da'dır.

Mersindere; Salihli- İzmir asfaltı üzerinde 15 km uzaklıkta yer almaktadır. Döğür aşiretinin bir kolu kurmuştur. Nüfusu 1.325 kişidir. Halkın büyük bir kısmı geçimini tarımdan sağlamaktadır. Çok bereketli bir araziye sahiptir ve genellikle üzüm bağları ekonomiye büyük bir katkı sağlar. Toplam bağ tarım alanı 6.120.930 da'dır.

Köseali; Demiryolu boyunca Alaşehir'e doğru 20 km gidildiğinde varılan bir yerleşmedir. Mahalle nüfusu 836 kişidir. Genellikle tarım ve hayvancılıkla geçinirler. Toplam bağ tarım alanı 5.427.727 da'dır.

Beylikli; Bozdağ ve Alaşehir Çayı arasında ve Salihli'nin 16 km doğusunda yer alır. Geçim kaynağı tarım ve az miktarda hayvancılıktır. Mahallenin nüfusu 768 kişidir. Daha çok bağcılık önemlidir. Toplam bağ tarım alanı 5.220.010 da'dır.

Çavlu; Gediz Nehrinin sağ kıyısında, yüksekçe bir düzlükte, ilçe merkezinin 7 km kuzeyinde kurulmuş bir yerleşmedir. Tarım ve hayvancılık başlıca geçim kaynağıdır. Büyük ve küçükbaş hayvancılık ta yörede yaygındır. Mahalle nüfusu 843 kişidir. Toplam bağ tarım alanı 5.210.826 da'dır.⁷¹

2.2.2. Bağların Tesisi

“Bağcılık, yeryüzünde en eski kültürlere sahip tarım kollarından biri olup bugün de önemini korumakta ve iklimi uygun dünya ülkelerinde en yaygın tarımsal üretim alanlarından birini oluşturmaktadır. Asma çok yıllık bir bitki olup ekonomik ömrü bakım şartlarına göre değişmekle birlikte 35- 40 yıl kabul edilmektedir. Bu derece uzun verim yaşına sahip bir bağın tesisinde, yer seçiminden fidan dikimine kadar pek çok konuda oldukça dikkatli davranmak ve tesisi, tekniğine uygun olarak oluşturmak şarttır. Bu şekilde kurulan bağların verimliliği yüksek ve ekonomik ömrü

⁷¹ Mustafa Uçar, Antik Kral Yolunda Zümrüt Bir Kent, Salihli, 2008, s. 74-84

de uzun olacaktır. Aksi halde çok defa tesis aşamasında yapılan hataların sonradan düzeltilmesi mümkün olmamakta, kısa ömürlü ve verimsiz bağ alanları ortaya çıkmaktadır. Bağ tesisinde temel şart, yörenin iklim ve toprak faktörleri ile asmanın çok iyi uyum içinde olmasını sağlamaktır.”⁷²

Bağ tesisinde dikkat edilmesi gereken özellikler;

“Günümüzde, tekniğine uygun bir bağ tesisi her şeyden önce iyi bir planlamayı gerektirmektedir. Tesis öncesi planlama ne kadar iyi yapılır ise bağlardan elde edilecek gelir de aynı oranda yüksek ve uzun süreli olacaktır. Planlama da dikkate alınması gereken temel hususları şu şekilde sıralamak mümkündür: yer seçimi, çeşit ve anaç seçimi, dikiminin planlanması, dikim materyallerinin temini, bağ yerinin hazırlanması, dikim ve dikim sonrası bakım işlemleri.”⁷³

Yer Seçimi; bir yörede bağ kurmak için yer seçimi yapılırken ekolojik ve ekonomik faktörleri göz önünde bulundurmak gerekir.

Anaç ve çeşit seçimi; sürdürülebilir bir bağcılık için en önemli aşamalardan biri de anaç ve çeşit seçimidir. En uygun anaç seçimi, toprak analizleri sonucu ile arazinin yapısı ve kültürel durumu incelenerek yapılmalıdır.

Fidan dikiminin planlanması; yer seçiminden sonra toprak hazırlığı ve gerekiyor ise arazi temizliği, tesviye, drenaj çalışmaları yapılmalıdır. Bir bağ uzun yıllar dikildiği alanları işgal ettiğinden bu gibi altyapı çalışmaları baştan iyi belirlenilip planlanmalıdır. Arazide tesise engel büyük taş ve kayalar varsa temizlenmeli ve uzaklaştırılmalıdır. Eğimi fazla olan yerlerde sekiler, engebeli yerlerde de tesviye gereklidir.

Dikim materyalinin seçimi ve temini; ülkemiz toprakları en önemli bağ zararlılarından olan filoksera ile bulaşık kabul edilmektedir. Bu nedenle bağ tesisi için kesinlikle aşılı asma fidanları tercih edilmelidir. Bununla birlikte %65 ve daha yukarı oranlarda kum içeren topraklarda aşısız asma fidanları tercih edilebilmektedir. Bu tür topraklarda filokseranın yaşamını devam ettirmesi zordur. Yeni bağ tesisinde

⁷² Kadir Melan ve diğerleri, Bağcılık ve Bağda Entegre Mücadele, Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü, Ankara, 2014, s.51

⁷³ Melan ve diğerleri, a.g.e., s. 51-52

aşılı veya aşısız fidanlarının kullanılmasının yanı sıra, asma anacı fidanı dikilip üzerine aşılama yöntemi de tercih edilebilir.

Fidan dikim zamanı; asma fidanları ilkbahar ya da sonbaharda dikilir. İklimi çok sert geçen yerlerde ilkbahar dikimi, iklimi ılıman yerlerde ise sonbahar dikimi yapmak daha uygundur. Bağ tesisinde sıralar işaretlenirken sıraların yönü ve dikim sıklığı belirlenmiş olmalıdır. Arazinin şekli ile ilgili bir sorun yok ise sıraların yönü güneşlenmenin sağladığı kuzey-güney doğrultusunda olmalıdır. Ancak bağın tesis edileceği yerde şiddetli ve devamlı esen rüzgârlar varsa sıralar hâkim rüzgâr yönüne paralel olmalıdır. Böylece rüzgârın sıraların arasından asmalara zarar vermeyecek şekilde akması sağlanır.

Bağ tesisinde verimi etkileyen faktörler;

Yeni bir tesisin karar aşamasından sonuca kadar tarım teşkilatından yardım istenmeli, var olan kuruluşlar ve teknik elemanların bu yardım ve danışmanlık için mevcut oldukları unutulmalıdır.

Tesiste birinci aşama; anaç seçimi ve gübreleme bakımından toprak tahlillerinin yapılmasıdır. Çeşit ve anaç seçiminde verilecek aralık ve mesafe kadar yerin toprak ve iklim özellikleri iyi etüt edilmelidir. Yeni sökülmiş bağ alanlarında bağ tesis etmeden önce 4-5 yıl, tek yıllık, özellikle baklagiller ve hububat tarımı münavebeli yapılmalıdır. Dikim öncesi arazi iyi hazırlanmalı gerekli temel altyapı hazırlıkları tamamlanmalıdır. Sulama yapılacak ise gerekli sistem kurulmalı, sulama suyunun da analizi yaptırılmalıdır. Hangi kaynaktan temin edilirse edilsin ve hangi tip olursa olsun seçilen fidanların; sertifikalı, sağlıklı ismine doğru, iyi bir kök ve sürgün gelişmesine sahip, yarasız, aşılı ise aşı yerinin iyi kaynamış olması gerekmektedir.

Dikim zamanı iklimi sert geçen bölgelerde ilkbahar, ılıman yerlerde sonbahar olmalıdır. Bağın yönü kuzey-güney doğrultusunda olmalı, arazinin şekli ve devamlı esen kuvvetli rüzgârlardan kaynaklanan bir mecburiyet olması durumunda buna uygun yön belirlenmelidir. Dikim öncesine kadar fidanlar nemli kumda katlanarak

korunmalı, dikilmeden önce bir süre suda bekletilmelidir. Soğuk hava deposunda muhafaza edilen fidan bir gün açık havada dış ortama alıştırmalıdır.⁷⁴

2.2.3. Bakım ve Budama

“Asmanın çubuk, yaprak, sürgün gibi vegetatif aksamı ile salkım ve tane gibi generatif kısımları asmadan uzaklaştırılması işlemine budama denir. Asmaların yapraksız olduğu dönemlerde yapılan budamaya kış budaması, yapraklı olduğu dönemde yapılan budamaya yaz budaması denir.”⁷⁵ Bağcılıkta budama çok önemlidir, kış (ürün) budaması gençleştirme ve (yeşil) budaması şeklinde çeşitli dönemlerde budanır. Bazı bağ alanlarında asmaların yükseltilmesi, sulama, ilaçlama ve gübreleme verimi artıran diğer beşeri müdahalelerdir.⁷⁶

“Kış Budaması; Asmanın çubuklarının ve yaşlı dallarının kesilmesini kapsar. Asmalar genellikle tek yıllık dallar üzerinde salkım oluştururlar. Bu nedenle asmanın ekonomik ömrünü arttırmak ve ömrünü uzatmak için her yıl budanması gerekir. Budanacak çubuklarda kaç göz bırakılacağına en önemli faktörü çubuklarının dip sürgünlerinin verimliliği yani bu gözlerden çıkacak sürgünlerin salkım oluşturup oluşturmayacağıdır. Dip gözler iki yıllık daldan itibaren çubuk üzerindeki ilk üç gözü kapsar.”⁷⁷

“Asma dinlenme döneminde yani yaprak dökümünden uyanmaya kadar geçen zaman içerisinde budanmalıdır. Ağlama döneminde budama yapılmamalıdır. İlkbahar geç donlarının etkili olduğu yerlerde kışın çubuklar normalden daha uzun budanır. İlk önce uç gözler uyanır dip gözlerin uyanması 7-10 gün daha geç olur böylece dondan daha az zarar görür. Don tehlikesi geçtikten sonra çubuklar normal boylarına getirilir. Dip gözlerin verimliliği açısından yapılan budamada göz sayısı bakımından kısa (1-3 göz), orta (4-7 göz), uzun (8-15 göz) olmak üzere üç tip budama vardır.”

Yaz budaması; Asmanın yeşil olduğu dönemde yapılan filiz, uç, tepe ve bilezik alma ile yaprak, salkım ve tane seyreltmesi işlemlerine verilen genel adıdır. Sürgünlerin daha sertleşmeden önce, gayet taze olduğu erken döneme filiz adı verilir.

⁷⁴ Melan ve diğerleri, **a.g.e.**, s. 51-55

⁷⁵ Murad Ali Demir, Bağcılık El Kitabı, Arıköy, 2009, s. 5

⁷⁶ Bulut, **a.g.e.**, s.147

⁷⁷ Demir, **a.g.e.**, s.6

Asmanın uyanmasından sonra başlayan ve genelde çiçeklenmeye kadar devam eden obur sürgünlerin alınması ve aynı boğumdan çıkmış 2-3 sürgün varsa bunların sayısının bire indirilmesi işlemidir.

“Sürgünlerin gerektiğinde erken dönemde sertleşmeden alınmasında fayda vardır. Filiz alma ile besin maddelerini lüzumsuz sürgünlerin kullanması önlenmiş olur. Sürgünler seyreltilerek asmanın havalanması sağlanır. Böylece hastalılar ile mücadele daha kolaylaşmış olur. Salkımlar güneş görmesi ile daha iyi renk alması sağlanır. Bağ sürekli dolaşarak birkaç defa filiz alma yapılmalıdır. Sürgünleri kırılma riski fazla olan rüzgârlı yerlerde filiz alma daha geç yapılmalıdır. Don tehlikesi olan yerlerde bu tehlike geçtikten sonra bu işlem yapılmalıdır. Sürgünlerin uçlarının alınması işlemine uç alma denir. Uç almanın en büyük sebebi tane tutumunu arttırmaktır.”

“Yaprak alma ise fotosentez yeteneğini kaybetmiş yaşlı yaprakların veya üzümün havalanması için üzümün üstündeki 1-2 yaprağın alınması işlemidir. Yaprak alma ile atılan ilaç ve bitki gelişim düzenleyiciler üzüme daha kolay ulaşır. Bilezik alma asmalarda kabuğun belirli kalınlıklarda ve tamamen çıkarılarak, yapraklardan aşağı olan besin maddesi akışını salkımlara yönlendirmeyi sulanmayan ve amaçlanmayan bir işlemdir. Daha çok sulanmayan ve çekirdeksiz üzüm olan bağlarda tercih edilmelidir. Gövde çapı 35 mm’den küçük zayıf asmalarda bilezik alma yapılamaz. Tane tutumunu arttırmak için çiçeklenme başlangıcında bilezik alma yapılır. Tane iriliğini arttırmak için yapılan bilezik alma ise çiçeklenme döneminden sonra yapılmalıdır.”⁷⁸

Bağda çeşitli amaçlarla asmanın farklı organlarına uygulanan yaz budamaları şöyledir:

Obur alma; Gövdeden çıkan sürgünler 10-15cm boyda iken çiçeklenme başlangıcında alınmalıdır. Piç alma; Aynı kış gözünden bazen iki sürgün birden çıkar. Bu durumda sürgünler 10-15 cm boyda iken salkımsız olan yaz sürgünü çiçeklenme döneminde kesilerek uzaklaştırılır. Uç alma; sürgün ucunun 10-15’lik kısmı kesilerek yapılır. Çiçeklenme öncesi yapılırsa meyve tutumu artar, meyve tutumu sonrası yapılırsa silkme azalır. Meyve tutumu veya silkme sorunu yoksa uç almaya gerek yoktur. Tepe alma; Sürgün ucunun 30-60 cm’lik uç kısmı kesilerek

⁷⁸ Demir, a.g.e., s.7

uzaklaştırılır. Sürgün büyümesini azaltıp salkımlara daha fazla şeker biriktirmek için yapılır. Üzümlerin tatlanmasında sorun yoksa bu uygulamaya gerek yoktur. Koltuk alma; Koltuk sürgünleri küçükken elle alınır. Böylece asmanın yeşil aksanı (tacı) fazla sürgün ve yaprak ile dolmaz. Yaprak alma; Asmanın en alttaki, yere yakın yaşlı yaprakları haziran ayından itibaren alınmalıdır. Ancak yaz sürgünlerinde salkımların karşısında ve üst boğumlarında olan yapraklar kesinlikle alınmamalıdır. Salkımlar açıkta kalırsa güneş yanığı zararına uğrarlar. Yaprak alma sayesinde asmanın yaprak alanının içlerine hava sirkülasyonunun, güneş ışınlarının ve uygulanacak tarım ilaçlarının ulaşmasını sağlayacak pencereler açılmış olur.⁷⁹

2.2.4. Zararlılar ile Mücadele

Diğer üretim şekillerinde olduğu gibi üzüm üretiminde de pek çok hastalık ve zararlı üretimi olumsuz yönde etkilemektedir. Bağ alanlarındaki ürün kaybını azaltmak ve verimi arttırmak için çeşitli önlemler alınmakta ve mücadele yöntemleri geliştirilmektedir.

“Bağ küllemesi; hastalık asmanın tüm yeşil organlarında görülür. Mücadelesi şu şekildedir;

“Kültürel önlemler: hastalıklı çubuklar kış budaması sırasında kesilerek imha edilir. Yetiştirme mevsiminde asmanın iç kısımlarında iyi bir güneşlenme ve havalanma sağlayacak şekilde yeşil budama yapılmalıdır. Kimyasal mücadele: İlaçlama zamanları; birinci ilaçlama sürgünler 25-30 cm boya ulaştığında, ikinci ilaçlama çiçek taç yapraklarının döküldüğü ve korukların saçma tanesi (4 mm çapta) iriliğini aldığı zamanda (J Devresi), üçüncü ve diğer ilaçlamalar ikinci ilaçlamadan sonra, kullanılan ilacın etki süresi dikkate alınarak yapılır.”

Bağ mildiyösü; yaprağın üst kısmında yağ lekesine benzeyen lekeler meydana gelir ve bu lekelerin altında beyaz renkli bir tabaka oluşur. Hastalık çiçek salkımlarında da görülür. Bu hastalık ile mücadele ise şu şekildedir;

Kültürel önlemler: “hastalıklı sürgünler dipten kesilmeli ve yok edilmelidir. Asmaların altı temiz tutulmalıdır. Yere düşen enfekteli yapraklar toplanıp yok edilmelidir. Bağ gereğinden fazla sulanmamalıdır. Kimyasal mücadele: ilaçlamalar,

⁷⁹ Ahmet Altındişli, ve diğerleri, Kurutmaya Yönelik Sultani Çekirdeksiz Üzüm Yetiştiriciliği El Kitabı, İzmir, 2011, s. 9-13

tahmin ve uyarı sistemi esas alınarak yapılmalıdır. Tarım ve İlçe Müdürlükleri tarafından yapılan duyurulara göre ilaçlamalar en kısa zamanda gerçekleştirilmelidir.”

Bağda ölükol; başta sürgünler olmak üzere, yaprak ve yaprak saplarında, salkım ve salkım saplarında, tanelerde görülebilir. İlbaharda sürgünün dipten itibaren üçüncü veya beşinci gözüne kadar olan kısımda önce ortaları koyu siyah renkli lekeler oluşur. Daha sonra bu lekeler birleşir, siyah çatlak ve yaralar oluşur. Yaralar çok derin olup odun dokusunu da çatlatabilir, bu sürgünler daha sonra kurur. Mücadelesi;

Kültürel önlemler: budama zamanında yapılmalı, hastalıklı çubuklar dipten kesilmeli ve budama artıkları toplanıp imha edilmelidir. Hasta çubuklardan aşı kalemi alınmamalıdır. Kimyasal mücadele; bu hastalığa karşı kış ve ilkbahar ilaçlamaları yapılır. Kış ilaçlaması budamadan sonra gözler uyanmadan önce yapılmalıdır. İlbahar ilaçlaması birinci ilaçlama D devresi, ikinci ilaçlama E devresi, üçüncü ilaçlama G devresinde yapılmalıdır.

Bağda kurşuni küf; hastalık uygun koşullarda asmanın tüm yeşil kısımlarında görülebilirse de genellikle olgunlaşma dönemi ile birlikte salkım ve tanelerde meydana çıkar. Üzüm tanelerinde önce yuvarlak pembemsi kızıla yakın lekeler görülür. Mücadelesi;

Kültürel önlemler; bu hastalık ile mücadelede kültürel önlemler çok önemlidir. Asmalarda güneşlenme ve havalanmayı sağlamak için yeşil budama yapılmalıdır. Tanelerin iri olması amacı ile hormon kullanılacaksa önerilen dozda kullanılmalıdır. Yüksek doz kullanımı, salkı içinde hava dolaşımı olamayacağı ve aşırı irileşen tanelerin birbirine baskı yaparak çatlama neden olacağı için hastalık oluşumunu teşvik edecektir. Kimyasal ilaçlama: birinci ilaçlama tanelerin olgunlaşma başlangıcında (ben düşme veya tatlı su yürüme) (L-M Devresi), ikinci ve diğer ilaçlamalar ilacın etki süresi dikkate alınarak yinelenmelidir

Bağlarda kav hastalığı; hastalık belirtisi genellikle yaprakta ve odun dokusunda görülür. En yaygın belirti, yapraklarda önce renk açılması olarak dikkati çeker ve daha sonra bu lekeler birleşerek kahverengileşir ancak damarlar yeşil kalır, daha genç yapraklar şeffaflaşır. Mücadelesi;

Kültürel önlemler; çok yaşlı, verimden düşmüş hastalıklı omcalar kökleri ile birlikte sökülüp yakılmalıdır. Aynı yere toprağı birkaç yıl dinlendirdikten sonra yeniden dikim yapılmalıdır. Kav hastalığının bulunduğu bağlarda, hastalığın sağlıklı asmalara bulaşmasını önlemek için her bir omcanın budama işleminden sonra budama aletleri %10'luk sodyum hipoklorit ile dezenfekte edilmelidir. Kimyasal mücadele: bu hastalığa karşı kimyasal mücadele yoktur.

Salkım güvesi; zararının 1. döl larvaları tomurcuk ve çiçeklerde beslenir. Zarar verdiği tomurcuk ve çiçeklerin dökülmesi nedeniyle normalden daha seyrek taneli salkımlar oluşur. Mücadelesi;

Kültürel önlemler: kış ve yaz budamaları asmanın iç kısmını havadar tutacak şekilde yapılmalıdır. Bağda sıra aralarında ot mücadelesi yapılmaz. Biyolojik mücadele: bacillus thuringiensis Berl.'li ilaçlar her 100 L suya 1 kg toz şeker ilave edilerek uygulanabilir. Biyoteknik mücadele; salkı güvesi kokusu yapay olarak üretilip "yayıcı" denen araçların içine doldurulur. Bu yayıcılar belirli bir düzende asılır ise içlerinden salgıladıkları koku ile bağda yoğun bir koku bulutu oluşur. Bu koku bulutu içinde erkekler dişilerini bulamaz ve çiftleşme gerçekleşmez. Dişilerin bıraktığı yumurtalar döllendiği ve içinde larva çıkmayacağı için salkımlar kurtlanmaz. Kimyasal mücadele: ilk larva çıkışı saptanır ve üreticinin bağda ilaçlama yapması gereken günler tarım kuruluşları tarafından ilan edilir.

Bağ maymuncukları; ilkbaharda kabarmakta olan gözleri, genç aşı, filiz ve daha sonra yaprakları yer. Larvalar asmanın kökleri ile beslendiği için özellikle yeni kurulmuş bağlar yoğun larva saldırısına uğramış ise asmalar kuruyup cılızlaşır. Mücadelesi;

Kültürel önlemler: bağın içinde veya çevresinde kışlayabileceği barınak yerleri yok edilmelidir. Mekanik mücadele: maymuncuk ile mücadelede öncelikle bu yöntem önerilir. Zararının asmaya yerden sürünerek tırmanması dolayısıyla, kış budaması yapılırken asmaların kalın ve gövdesindeki kabuklar soyulur. Şubat sonunda asmaların ve terbiye direklerinin yerden 50-60 cm yüksekliğine silikonize elyaf çepeçevre ipele bir kez bağlanarak erginlerin gözlerle ulaşmadan yakalanması sağlanır. Kimyasal mücadele: erken ilkbaharda tesadüfen kontrol edilen 25 asmada en az 10 yenik göz görülür görülmez ilaçlamaya geçilmelidir.

Bağ Thripsleri; ilkbaharda gözlerin uyanması ile birlikte gözün içine giren erginlerin beslenmesi sonucu başlangıçta beyaz sonra koyu lekeler oluşur. Ergin ve larvaların bitki özsuğunu emerek beslenmesi nedeni ile yeni açılan yapraklar kıvrılır ve kurur. Mücadelesi;

Kültürel önlemler: Thripsler kışı daha çok yabancı otlarda ve asmanın kavlanmış kabuklanmış kabukları altında geçirir. Bu nedenle bağ içinde ve kenarlarındaki yabancı otlar kışın temizlenmeli, ayrıca asmanın kavlanmış kabukları soyulmalıdır. Kimyasal mücadele: ilkbaharda açılmakta olan gözlerde ortalama 2-3 thrips ergini veya larvası görülür görülmez ilaçlamaya geçilmelidir.

Bağ Yaprakuyuzu; Yaprakların alt yüzündeki emgi yerlerinde önce gümüş renkli daha sonra kahverengi lekeler görülür, yaprağın üst yüzüne doğru kabartılar oluşur. Mücadelesi;

Kültürel önlemler: Salkım güvesinin birinci dölüne karşı ilaçlama yapılmayan yerlerde, zararlı görülmeye başladığında asmada uç alma yapılırsa zararlı sayısı önemli ölçüde azalır ve faydalı böcekler korunmuş olur. Kimyasal mücadele: ilkbaharda asmalarda ilk yapraklanmalardan sonra yapılan kontrollerde zararlı yoğunluğu yaprak başına ortalama 5 adet hareketli bireye ulaştığında ilaçlama yapılmalıdır.

Bağ üvezi; ilkbaharda zararlının bitki özsuğunu emmesi nedeniyle yaprakların alt yüzünde önce soluk renkli sonra kahverengiye dönüşen lekeler oluşur. Mücadelesi;

Kültürel önlemler: Bağda budama artıklarının temizlenmesi ve toprağın işlenmesi ile kışlayan erginlerin çoğu yok edilmiş olur. Biyolojik mücadele: Özellikle parazitöitler bu zararlı üzerinde oldukça etkilidir. Kimyasal mücadele: Asmalarda ilk yapraklanmalar görüldükten sonra yapılan kontrollerde zararlı yoğunluğu yaprak başına ortalama 5 adet hareketli bireye ulaştığında ilaçlama yapılmalıdır.

Unlu bit; Haziran başında asmanın gövdesinde bir ıslaklık belirir. Bu ıslaklık zamanla yukarı ilerleyerek salkım, genç sürgün ve yapraklara geçer. Mücadelesi;

Kültürel önlemler: Bağ çok su tutan taban arazide veya gölgelik yerlerde kurulmak zorundaysa asmalar seyrek dikilmeli ve yüksek terbiye sistemi kullanılmalıdır. Kimyasal mücadele: haziran ayında yalnız bulaşık asmalar ilaçlanmalıdır.

Kahverengi koşnil; Ergin ve nimflerin bitki özsuynunu emmesi sonucu asmalar zayıflar. Mücadelesi;

Kültürel önlemler: Zararlılarıyla bulaşık yıllık çubuklar ilkbaharda budandığında bağdan uzaklaştırılmalıdır. Mekanik mücadele: Dallar üzerinde bulunan zararlıyı bulunduğu yerde ezmek sureti ile popülasyon yoğunluğu düşürülmelidir.

İki noktalı kırmızı örümcek: Yapraklarda emgi yaparak beslenmesi sonucu küçük odacıklar halinde açık sarımsı lekeler oluşur, yaprakları vaktinden önce sararır ve kuruyup dökülür. Mücadelesi;

Kültürel önlemler: Bağda yabancı ot temizliğine dikkat edilmelidir. Yol tozlarını azaltacak önlemler alınmalıdır. Biyolojik mücadele: Bağda özellikle ana zararlı olan salkım güvesine ve diğer zararlılara karşı entegre mücadeleye uygun ilaçlar seçilirse, bu doğal düşmanlar ilaçların yan etkilerine karşı korunur ve iki noktalı kırmızı örümceği baskı altında tutabilir. Böylece iki noktalı kırmızı örümceğe karşı ayrıca ilaçlama yapmaya gerek kalmaz. Kimyasal mücadele: Zararlıının yayılış gösterdiği bağ alanları gözlem altında tutulmalı, yoğunluğu yaprak başına ortalama 8 adet hareketli bireyi aşarsa ilaçlama yapılmalıdır.

Haziran böceği; Özellikle kumsal yerlere yeni dikilmiş asma çubukları ve daha önceden dikilmiş asmaların toprakaltı kısımlarını kemirir ve kök bölgesi zarar gören çubuklar tutmaz. Zarar gören asmalar kurur. Mücadelesi;

Kültürel önlemler: Haziran böceği ergini, yumurta bırakmak için otlu tercih ettiğinden bulaşık alanları otlu bırakılmamalıdır. Biyolojik mücadele: Otlu alanlarda ilkbahar ve yazın toprak işleme yapılarak yüzeye çıkan larvalar kuşların beslenmesi ile önemli derecede azaltılabilir. Kimyasal mücadele: Bu zararlıya kimyasal mücadele pek elverişli değildir. Bu nedenle yalnız ihtiyaç duyulduğunda fidanlıklarda kullanılabilir.

Bağ filokserası; Kök filokserasının beslendiği ince köklerde emgi sonucu şişkinlikler (kazayağı), kalın ve sert kökler üzerinde büyük yumrular oluşur. Mücadelesi;

Kültürel önlemler: % 60'tan az kum ihtiva eden topraklarda bağ kurulacak ise toprağın tipine, kireç oranına, üzerine aşılacak asma çeşidine ve bölge koşullarına uyabilen ve bağ filokserasına dayanıklı Amerikan anaçları kullanılmalıdır. Kimyasal mücadele: Kök filokserasının pratik bir kimyasal mücadelesi yoktur. Bağ filokserasına karşı yapılacak mücadele, önceden korunma şeklinde olmalıdır.”⁸⁰

2.2.5. Toprak İşleme, Gübreleme ve Sulama

Toprak İşleme; Bağlarda toprak işleme yabancı otların yok edilmesi, verilen gübrelerin istenilen derinliğe gömülmesi, hasat gibi işlemlerin etkili olabilmesi amacı yapılır. “Bağlarda genel olarak yabancı ot için ilkbahar ve yaz aylarında 2-4 çapa yeterli olmaktadır. Hep aynı derinlikte işlenen toprak bağlarda zamanla, geçirgen olmayan pulluk tabanı oluşturur. Bunu engellemek için toprak, değişik derinliklerde işlenmeli veya pulluk tabanı oluşmuşsa derine işleyen aletler ile kırılmalıdır”.⁸¹ Bağlara gübre verilecek ise çiftlik gübresi ile fosforlu ve potasyumlu gübreler sonbahar toprak işleme sırasında çizi tabanına, azotlu gübreler de ilkbaharda ilk toprak işlemesinden hemen önce verilmelidir.

Bağların Gübrenmesi; Ekilen dikilen toprakların gücünü arttırmak, verimini çoğaltmak için toprağa karıştırılan maddelerdir.⁸² “Bitkilerin gelişip ürün verebilmesi için 21 besin elementine ihtiyaç duyarlar. Bunların bir kısmı makro besin elementleri C, H, O, N, P, K, S, Ca, Mg bir kısmı da bitkinin daha az ihtiyacını duyduğu iz elementleridir. Fe, Mn, Mo, Cu, B, Zn, Cl, Ni, Na, Co, V, Si dur. Bağın gerçek gübre ihtiyacını saptamak için toprak analizi yapılmalıdır.”⁸³ Bağa verilen besin maddeleri silme üzerinde etkili olabilmekte ve özellikle aşırı azotlu gübreleme silmeyi teşvik etmektedir.⁸⁴

⁸⁰ Altındışli, ve diğerleri, **a.g.e.**, s. 37- 51

⁸¹ Kamil Çakılcıoğlu, “Elazığ İlinde Bağcılık“(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi Elazığ, 2014), s. 12

⁸² Reşat İzbirak, Coğrafya Terimler Sözlüğü, Öğretmen Kitapları Dizisi, İstanbul, 1964, S. 144

⁸³ Demir, **a.g.e.**, s. 7

⁸⁴ Elman Bahar, İlknur Korkutal, Ahu Zübeyde Doğan, Bağda Silme ve Silmeye Neden Olan Faktörler, Adanan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, No.6(2), s. 84

“Tesis Gübrelenmesi; fidan dikiminde yapılması gereken gübrelenmedir. Bu sebeple topraktaki hareket hızı en az olan P, K gübrelenmesi yapılmalıdır. Genç Bağların Gübrelenmesi: Dikim yılını takiben, asmalar tam verim çağına girinceye kadar üç yıl süre ile yapılan gübrelenmedir. Esas olarak N, P, K ile yapılan gübrelenmedir. Azot şubat ve nisan mayıs aylarında uygulanmalıdır. Fosfor ve potasyum sonbaharda verilir.”⁸⁵

Azot; en uygun atım zamanı ilkbahar yağışlarından hemen önceki dönemdir. İkinci atım zamanıysa nisan ve mayıs aylarındadır. Ahır gübresi kullanılacak ise bu da sonbaharda yapılmalıdır. Fosfor; bitki gelişmesinde regülatördür. Bu gübrelerin atım zamanı sonbahardır ve atıldıktan hemen sonra toprağa karıştırılmalıdır. Potasyum: Potasyum noksanlığı halinde yaz başlangıcında asma sürgünlerinin orta kısımlarındaki yaprakların kenarları önce sararır sonra kurur ve kahverengi görünüm alır. Bağlarda görülen potasyum noksanlığı ahır gübresi verilerek giderilebilir. Ya da potasyum sülfat, potasyum klorür gibi kimyasal gübreler ile giderilebilir.

Bağların Sulanması; “Asmalara hangi sıklıkta ve ne miktarda su verilmesi gerektiği çok değişkendir. Genel kural olarak asma köklerin etrafında alınabilecek su olması gerekir. Su solma noktasının altına düşerse özellikle genç asmalarda zarar görülebilir. Asmaların gelişmesi yaz ortasında duruyorsa ve yapraklar eylül ayından önce dökülüyorsa böyle yerlerde asmalar yaz başından itibaren sulanmalıdır. Her sulamada toprağın yaklaşık 75 cm’lik bir derinliği ıslatılması genellikle yeterlidir.”⁸⁶

Ülkemizde sulanan bağların tamamına yakını karık sulama ile sulanır. Bunun en büyük sebebi maliyetinin düşük olmasıdır. Fakat bunun yanında fazla iş gücü ister ve etkinliği düşüktür. Orta ve ince bünyeli topraklarda karık yöntemi ile etkili bir sulama yapılabilir. Çok ince yapılı killi topraklarda su toprağa pek işlemez. Hafif bünyeli kumlu topraklarda ise karıklarda su pek yürümez.

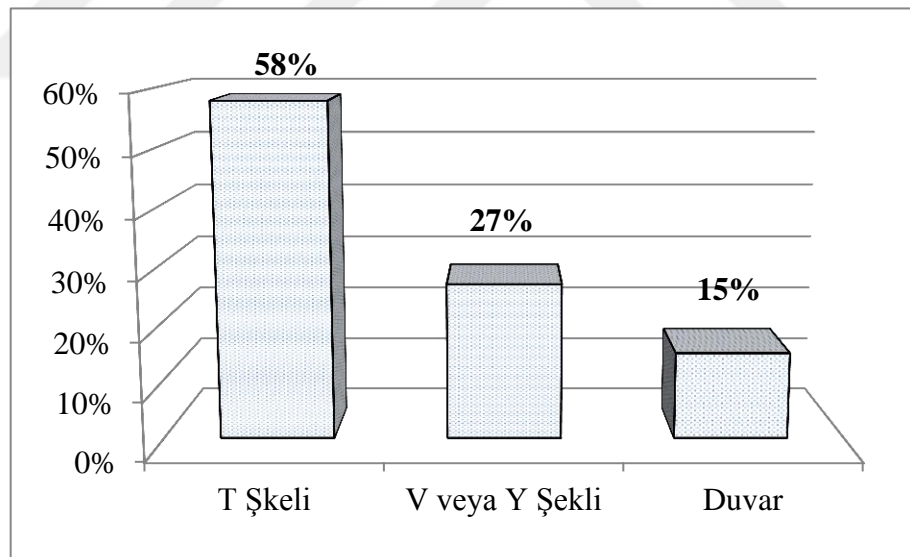
Damla Sulama; bağlarda son yıllarda özellikle suyun az olduğu yerlerde kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntemin en büyük avantajı iş gücünün az olması, suyun aktif kullanımınıdır. Hastalık oluşturması endişesi ile damlatıcılar asma gövdesine yakın olmamalıdır.

⁸⁵ Demir, a.g.e., s. 8-9

⁸⁶ Demir , a.g.e., s. 10-11

2.2.6. Bağlarda Terbiye Şekilleri

“Asmanın gövde şekli, gövde yüksekliği, yaşlı kollarla yıllık sürgünlerin sayısı ve uzunlukları, tellere bağlanma yerleri ve şekillerinin bir bütün halindeki görünüşüne terbiye sistemi veya terbiye şekli denir”.⁸⁷ “Üzümde kaliteyi etkileyen faktörlerin başında toprak ve bitki yapısına uygun terbiye sisteminin seçimi gelmektedir. Bölgeler bazında anaç, çeşit ve iklim koşullarına uygun; sorunları en aza indirecek; mekanizasyona olanak tanıyacak ve kaliteli ürün verecek terbiye sistemlerinin seçilerek yaygınlaştırılması acilen gereklidir. Bunun için araştırma ve eğitim çalışmalarına destek verilirken, destekleme sistemi maliyetini de sübvansetmenin yolları bulunmalıdır.”⁸⁸ “Araştırma sahasında kullanılan terbiye sistemlerinin başında T şekli ardından da Y şekli terbiye sistemi gelmektedir. Bunun temel sebebi olarak Sultaniye çeşidi çekirdeksiz üzümün, iklim şartlarının ve coğrafi düzlüklerin yüksek telli sistemleri gerekli kılmasıdır. Diğer yandan engebeli yüksek kesimlerde ise duvar tipi terbiye sistemleri tercih edilmektedir.” Araştırma sahasında kullanılan terbiye sistemlerini şu şekildedir:

Grafik 8. Araştırma Sahasında En Fazla Kullanılan Terbiye Sistemleri.

Grafikte de görüldüğü üzere araştırma sahasında en fazla kullanılan terbiye sistemleri T ve Y şekli terbiye sistemleridir. Bu terbiye sisteminin en fazla tercih

⁸⁷ Melan ve diğerleri, **a.g.e.**, s. 69

⁸⁸ Elman Bahar, İlknur Korkutal, Demir Kök, Türkiye Bağcılığının Son Yıllardaki Gelişiminde Görülen Başlıca Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Trakya Üniversitesi 7 (1):65-69, Edirne, 2006, s. 7

edilmesinin nedeni ise Sultaniye çeşidi çekirdeksiz üzümün, iklim şartlarının ve coğrafi düzlüklerin yüksek telli sistemleri gerekli kılmasıdır.

Asmanın yeterince gelişebilmesi ve terbiye şeklini koruması yanında yıl içinde budama ve kültürel işlemlerin kolaylıkla yapılabilmesi kaliteli ve bol ürün oluşturabilmesi amacıyla uygun şekil verilmelidir. Terbiye şekli verilen asmalar, desteğe sarılıp sülükleri ile tutunarak büyüme ve şekil oluşturmalarına karşın serbest, kendi halinde bırakıldıkları zaman genellikle açılmış bir şemsiye gibi sürgünlerini geliştirerek çalı görüntüsü oluşturarak verimden düşerler.

Günümüz bağıcılığında birçok terbiye şekli kullanılmaktadır. Aralarında iklim, toprak, çeşit ve ekonomik faktörlerden kaynaklanan bazı uygulamalar farklılıkları görülmektedir. Başlıca terbiye şekillerini ise iki grupta toplamak mümkündür:

Destekleme sistemine ihtiyaç duymayan terbiye sistemleri; Baş (Goble) şekli (Fotoğraf 1), Telli sistemler; Sabit kordon (Fotoğraf 2) sistemi, Lenz moser sistemi, Yıllık kordon (guyot) sistemi, Y (Çift ve tek kollu pergola Fotoğraf 4); telli goble büyük T, Çift T ve trellis, Çardak (Fotoğraf 3) sistemleridir.

Fotoğraf 1. Baş Goble Terbiye Sistemi

Fotoğraf 2. Sabit Kordon Terbiye Sistemi.

Fotoğraf 3. Çift T Terbiye Şekli.

Fotoğraf 4. Yıllık Kordon Terbiye Şekli

2.2.7. Teşvik ve Destekler

Ülkemiz tarım ve hayvancılıkta sınırsız destek vermektedir. Arazi tahsisinden tutun da 10 yıl sonra ödemeli faizsiz kredilere kadar devlet desteği sağlanmaktadır. Küçükbaş ve büyükbaş hayvancılık, organik tarım, ceviz, badem yetiştiriciliği, kırmızı solucan gübresi, çiftçilerimize mazot, gübre, yakıt, traktör, mibzer vb. birçok destek olanakları sunulmaktadır.

Devlet kredileri, sübvansiyonlu krediler, düşük faizli krediler, faizsiz krediler, Dünya Bankası kredileri, Avrupa Yatırım Bankası kredileri, Kalkınma Bankası kredileri, Kalkınma Ajansları destekleri, Kırsal Kalkınma destekleri, IPARD destek ve kredileri, Avrupa Birliği Tarım destekleri, Tarım ve Hayvancılık kredileri, Çiftçi kredileri ve destekleri, Hazine Arazi kredileri destekleri, Arıcılık destekleri, Seracılık destekleri, Ceviz Badem Ağacı destekleri, Kredi Faiz desteği gibi destek ve kredi fırsatları çiftçilerimize kullandırılmaktadır.

Kobi hibe teşvik uzmanları; “tarım ve hayvancılık destekleri, seracılık destekleri, arıcılık, balıkçılık, et ve süt üretimi ve, organik tarım ve gıda ürünleri konusunda analizleri yaparlar ve çiftçilerimizin alabileceği destek ve kredi imkânlarını raporlarlar ve devletin bu olanaklarından çiftçilerimizi faydalandırır”. Yine hangi ilde veya ilçede hazine arazisi imkânlarından faydalanılır yardımcı olurlar.

Salihli ilçesinde tarıma destek verilmesindeki gerekli bazı nedenler:

“Demir yolu deniz ve kara yolu taşımacılığı olanaklarının geniş olması, İzmir limanları ile demir yolu bağlantısının bulunması, Alaşehir ilçesinde ihracata gümrük kapısının bulunması, polikültür tarımın yapıyor olması, sulu tarım yapılacak geniş tarım alanlarının bulunması, üzüm, zeytin, kiraz gibi ürünlerde yüksek tarımsal üretim ve ihracat olanağı olması, tarımsal yatırıma önem veriliyor olması ve bunu destekleyen kurumların bulunması, teşvik ve hibelerden faydalanabilme imkânının olması, Organize Sanayi Bölgesinin olması, tarımsal ürünlerin işlenmesine ve pazarlanmasına yönelik var olan tesislerin diğer bölgelerin tarımsal ürünlerine de işleme ve ihracat hizmeti veriyor olması, iklim, su kaynakları ve toprak özellikleri ile yüksek tarımsal üretim potansiyelinin ve ihracat, ulaşım ve tarımsal yatırım potansiyelinin birlikte bulunması, ilçenin işçi ihtiyacının rahatlıkla karşılayabilmesi.”

Devlet tarafından bağıcılığa verilen başlıca teşvik ve destekleri şu şekilde sıralamak mümkündür (2017 yılı verileri) ;

Organik Tarım yapanlar için dekar başına 150tl, İyi Tarım yapanlar için dekar başına 50tl, Mazot Desteği 9tl, Gübre desteği 4tl sağlanmaktadır. Ayrıca ÇATAK (Çevre Amaçlı Tarım Arazilerini Koruma) programı kapsamında da bağıcılık ile uğraşan çiftçilerimize çeşitli destekler sağlanmaktadır.

ÇATAK Programı;

ÇATAK programında, toprak ve su kalitesinin korunması, doğal kaynakların sürdürülebilirliği, erozyonun önlenmesi ve tarımın olumsuz etkilerinin azaltılmasına yönelik alanların korunması amaçlanmıştır. Bu kapsamda;

I. Kategori(Taş Toplama): Minimum toprak işlemeli tarım uygulamalarına da başına 30 TL destek sağlanmaktadır.

II. Kategori: Toprak ve su yapısının korunması ve erozyonun engellenmesi uygulamasına da başına 60 TL destek sağlanmaktadır.

III. Kategori: Çevre dostu tarım teknikleri ve kültürel uygulamalarda da başına 135 TL destek sağlanmaktadır.

2.2.8. Hasat

“Bağcılıkta yetiştirme aşamasında bütün gerekli işlemler ne kadar dikkatli yapılırsa yapılınsa eğer hasat zamanında ve kurallarına uygun bir şekilde yapılmazsa ekonomik olarak ürün kaybına neden olur. Genel olarak bağlarda hasat zamanını tanenin rengi, büyüklüğü, salkım sapının rengi, tanenin tadı, lezzeti, suda eriyebilen kuru madde miktarı gibi faktörler etkilemektedir. Suda eriyebilen kuru madde miktarı refraktometre adı verilen alet ile ölçülür. Sofralık üzümlerde refraktometre ile ölçülen kuru madde miktarı %18-20, kurutmalık üzümlerde ise %22-23 olduğunda hasat edilmelidir.”⁸⁹ Sofralık üzümlerde önce güneşe bakan yamaç kesilir. Kesim işlemine çiğ kalktıktan sonra başlanır. Üzüm taneleri ısınmadan kesim sona erer.

Salkımları keserken dikkat edilmesi gereken koşullar ise şunlardır:

Üzüm hasat edilirken mutlaka makas, bıçak gibi aletlerle kullanılmalıdır. Asla elle hasat yapılmamalıdır. Üzümleri keserken salkımların zedelenmemesine dikkat etmek gerekir. Salkımlar belli bir olgunluğa erişmelidir. Kesilen salkımlar kelter ya da sele adı verilen sepetlere dik ve hafif bir şekilde konulmalıdır. Kesilen salkımlar keltere konmadan önce temizlenmeli, salkımların içerisindeki kuş yeniği denilen kurumuş taneler ayıklanmalı, içerisinde balgam varsa temizlendikten sonra yavaş bir şekilde keltere konulmalıdır. Salkım mutlaka sapından tutulup kesilmelidir. Salkımlar sarı ve berrak olmalı yani doğal rengini almış olmalıdır. Salkım çok balgamlı, hastalıklı ve haşereli ise kesilmemelidir.

Fotoğraf 5. Yaş Üzüm Paketleme İşlemi

⁸⁹ Manisa İl Tarım Müdürlüğü, 2013.

Dolan kelterler kelterci denilen genellikle erkeklerden oluşan kişiler tarafından omuzlarında veya traktörlere yüklenerek bağ içerinden çıkartılır. Bağ dışında kasacı adı verilen paketleme işlemini yapan bayanların olduğu yere götürülür. Kasacı bayanlar tırın ya da kamyonun önünde tezgâh hazırlarlar ve paketleme işlemini burada yaparlar (Fotoğraf 5).

Paketleme ya plastik kasa ya da tahta kasalara yapılır. Yine kasacılar da paketleme yaparken en güzel, en iri ve sarı olan salkımları seçerler. Kötü olan üzümler, tanelenmiş olan üzümler iskartaya ayrılır. Paketleme yapmadan kasanın kenarlarına karton konur. Daha sonra kasaya üzümler döşenir. Üzümlerin arasına daha güzel görünsün diye peçete adı verilen süslü kâğıtlar konur. Paketleme işlemi bittikten sonra erkeklerden oluşan ayakçı denilen kişilerce kamyonu ya da tıra götürülür. Burada istifçi tarafından güzel döşenir. Bütün kasalar doldurulunca kesim işlemine son verilir. Üzümler artık pazara sunulmaya hazır hale gelmiştir. İç piyasa için hazırlanan üzümler, doğrudan kara yoluyla gönderilir (Fotoğraf 6)

Fotoğraf 6. İç Pazara Sunulmak Üzere Tamamlanmış Paketleme İşlemi

“Kurutmalık üzümlerde erken hasat verim kaybına neden olur. % 18-20 kuru madde miktarı ile hasat yapıldığında 5 kg yaş üzümünden 1 kg kuru üzüm, % 22-23 kuru madde miktarı ile hasat yapıldığında 4 g yaş üzümünden 1 kg kuru üzüm elde edilmektedir. Refraktometre ile ölçüm; sabah serinliğinde bağı temsil edecek şekilde atlamalı olarak değişik sıralardan birer salkım seçilir. Seçilen her salkımın üst orta ve

alt kısımlarımdan örnek alınır. Bağdan toplam 0.5 kg (yarım) örnek toplanır. Toplanan örnekler bir tülbent içinde sıkılarak şırası bir kaptan toplanır. Hazırlanan şıra refraktometre ile ölçülür kuru madde miktarı % 22-23 ise hasada başlanır.”

Kurutmalık üzüm hasadında üzüm istenilen olgunluğa eriştiğinde hasada başlanır. Asmada hiç üzüm bırakılmadan hepsi toplanır. Kelterlere doldurulur. Dolan kelterler traktör ile üzümün serileceği, kurutulacağı sergi alanına götürülür. Burada sepetlerdeki üzümler bandırma suyuna batırılıp 8-10 kere çevrildikten sonra çıkartılır. Sepetlerdeki bandırma suyu süzülene kadar süzgu tahtasında bekletilir. Daha sonra üzümler sergi yerine serilir (Fotoğraf 7). Üzümlerin kurutulmasında sergi yerleri gayet önemlidir. Sergi yerleri seçilirken, bağın güneş gören yerlerinde olmasına, ana yollardan, tren yollarından uzak olmasına, hasat edilecek üzümün serilmesine yetecek miktarda olmasına, yağışlardan etkilenmemesi için üzeri kapatılabilecek şekilde olmasına ve yağışların tahliyesi için uygun eğimde olmasına dikkat edilmelidir. Ürünün kalitesini yetiştiricilik kadar, kurutma sırasında alınacak tedbirler de önemli derecede etkilemektedir. Kaliteli bir ürün için kurutmanın gerektiği şekilde yapılması gerekir. 7 veya 10 gün sergide kaldıktan sonra kaldırılır yani üzüm serildiği alandan toplanır. Toplama işlemi yapıldıktan sonra çalkar adı verilen makinede ufak taneliler ve üzüm çöpleri ayrılır. Temizlenen üzümler çuvallara doldurularak satışa hazır hale gelir. Hasat ağustos ayının ilk haftası başlar eylül ayının son haftalarına kadar devam eder.

Fotoğraf 7. Kurutma İşlemi İçin Sergi Alanına Serilmiş Üzümler

Kurutma işleminden ve temizleme işleminden sonra elde edilen ürünler, Tariş, ithalat-ihracat firmaları ve tüccarlara pazarlanmaktadır. Genellikle en fazla rağbet edilen Tariş'tir. Tariş daha fazla birim fiyat verir. Ayrıca çiftçi bir yıl boyunca emek verdiği ürünün karşılığını alabilmek, garanti altına alabilmek amacı ile en çok Tariş'i tercih eder. Durumu iyi olan çiftçiler ürünlerini hemen satmazlar. Ürün piyasada azaldığı zaman piyasaya sürerler ve daha fazla kazanç elde ederler. Tüccar da tercih edilir. Ancak biraz çekinceli bir şekilde satarlar. Tariş'e ürün satmak için üyelik şartı aranmaktadır. Genellikle üyeliği olmayanlar tüccarları tercih ederler. İthalat- ihracat firmaları ise daha fazla seçicidir. Ürüne güzel para verirler, ama arazide bulunan ürünün hepsini almaz sadece iyi olan, çekici olan, kaliteli ürünleri alırlar.

Tariş üzüm alırken bazı kriterleri göz önünde bulundurur. Bu kriterler ise şunlardır; Taneler çekirdeksiz olmalı, ürünler göze hitap etmeli, hoş bir lezzeti olmalı, üzümler yumuşak bir dokuya sahip olmalı, taneler standart irilikte olmalı, ürünlerin nem oranı düşük olmalıdır. Tüm bu kriterleri taşıyan üzümlerin çiftçiye ekonomik getirisi fazladır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA SAHASINDA BAĞCILIK

3. Araştırma Sahasında Bağcılık

3.1. Araştırma Sahasının Arazi Varlığı

“Çalışma alanı sınırları içerisinde 240.500 da sulanabilir olmak üzere toplam arazi miktarı 582.680 da’dır. Kayıtlı tarım arazisi miktarı ise 439.286 da’dır. Bu alanlarda hububat, kavun, karpuz, şekerpancarı, pamuk, tütün, susam, mısır, zeytin, yem bitkileri, her çeşit meyve ve sebzenin yanında Salihli ekonomisi açısından çok önemli yere sahip olan çekirdeksiz üzüm ve dünyaca ünlü Allahdiyen Napolyon kirazı yetiştirilmektedir. Demirköprü Barajı da enerji, sulama ve balıkçılık yönünden Salihli Ovası’nı zenginleştirmektedir. İlçenin kuzey ve güneyinde bulunan Bozdağlar ve Dibek Dağlarında hayvancılık da yapılmaktadır.” Salihli ilçesinde yetiştirilen ürün çeşitleri ve dekarları ise şu şekildedir (Tablo7):

Tablo 11. Salihli İlçesinde Yetiştirilen Ürün Çeşitleri (2017)

ÜRÜN ADI	ÜRETİCİ SAYISI	DEKARI
Üzüm	4043	114.242,60
Zeytin	2502	73.156,90
Mısır	1473	56.245,20
Arpa	1025	25.518,30
Buğday	1275	35.919,90
Pamuk	119	8.655,20
Domates	468	16.040,60
Biber	125	1.436,50
Kavun	22	323,5
Karpuz	141	3.276,20
Tütün	667	10.878,40
Kiraz	168	1.839,50
Çilek	55	242,9
Sebze	209	7.678,60
Fiğ	564	16.859,10
Yonca	598	12.214,70

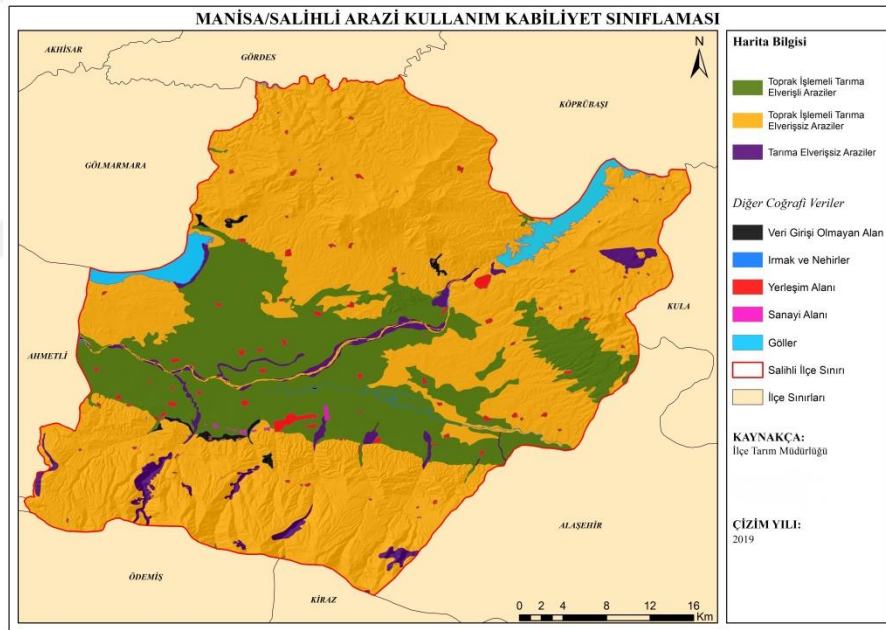
Kaynak: Salihli İlçe Tarım Müdürlüğü

Araştırma sahasındaki arazi dağılımı şu şekildedir;

Tablo 12. Salihli İlçesi Arazi Dağılımı Tablosu

2018 Yılı Salihli İlçesi Arazi Dağılımı	Da
Tarla Alanı	287265
Sebze Alanı	36255
Meyve (Zeytin Dahil)	237155
Örtüaltı Alanı	1220
Nadas Alanı	4629
Tarım Arazisi Olup Kullanılmayan Alan	15068
Toplam Tarım Alanı	581592
Çayır Mera Alanı	68960
Orman ve Tarıma Elverişsiz Alan	750448
Yüzölçümü	1401000

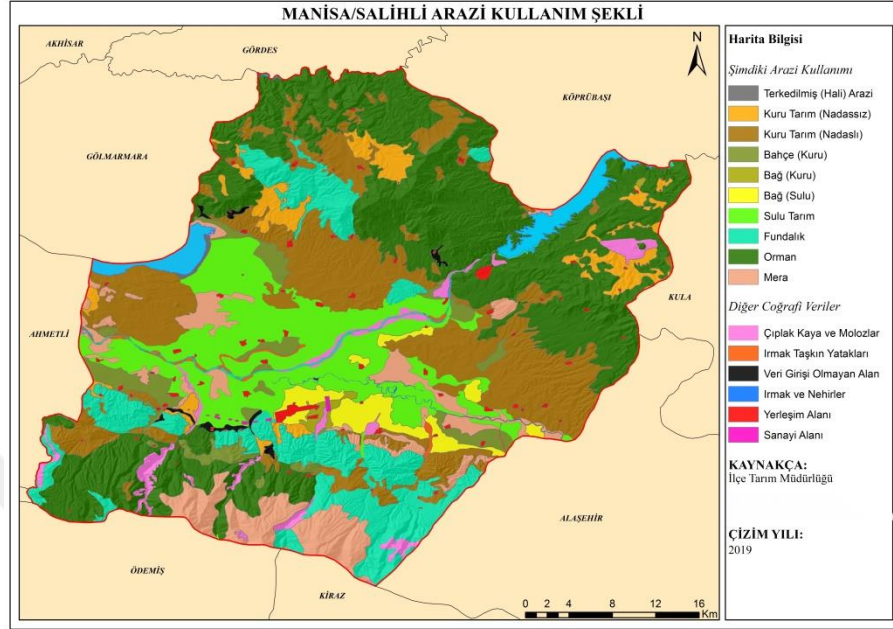
Kaynak: Salihli İlçe Tarım Müdürlüğü

Harita 8. Araştırma Sahasının Arazi Kullanım Kabiliyet Sınıflaması

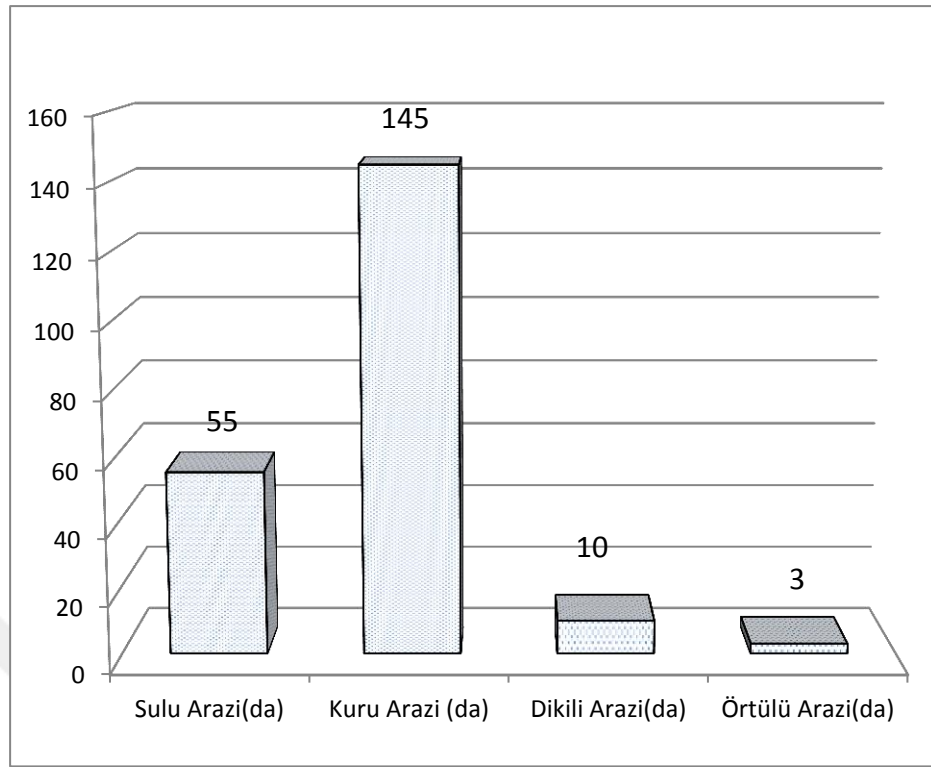
Sahada 68 mahallede bağcılık faaliyeti yapılmaktadır. Üzüm üretici sayısı 4043 kişidir. Kayıtlı tarım arazisinin 114.242,6 da'ı bağcılık faaliyeti sürdürülmektedir. Bu da bölgedeki kayıtlı tarım arazisinin yaklaşık % 25'ine tekâmül etmektedir. Araştırma sahası genel olarak alüvyal bir ova olmasından dolayı tarım alanları geniş yer kaplar. Genel olarak tarım arazilerinin parsel ve mülkiyet durumunda göze çarpan durum orta büyüklükteki arazilerin geniş yer kaplamasıdır. En fazla orana sahip olunan arazi % 26,01 ile 50 ila 100 da arasındaki arazilerdir.

Araştırma sahasında 50 ila 100 da araziye sahip olan çiftçi sayısı ise 1318 kişidir, toplam çiftçilere oran ise % 12,27'dir. Araştırma sahasında en düşük alana sahip arazi aralığı ise 5 da' dan küçük olan arazilerdir. Bu arazilerin toplam araziye oranı % 0,3'dir.

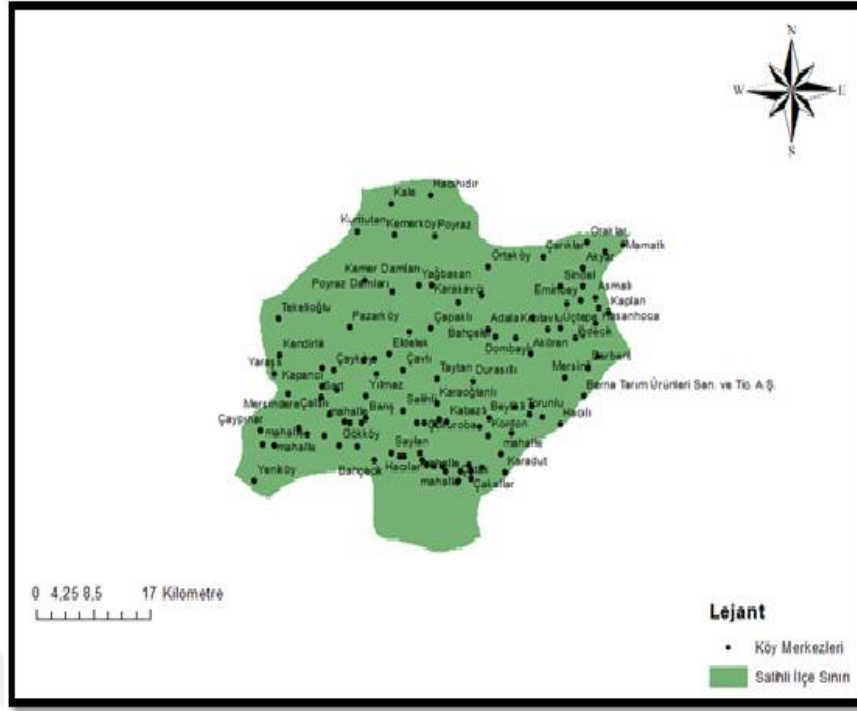
Harita 9. Araştırma Sahasının Arazî Kullanım Şekli Haritası

Sahada sulama alanı 18,311 ha olup sulama Demirköprü Barajı'ndan yapılmaktadır. Adala regülatörü(düzenleyici) vasıtasıyla sulama kanalına alınan su, yedek kanallar ve tali kanallar yoluyla tarım alanlarına dağıtılmaktadır. Salihli ilçesinde sulama tesisi ve sulama kanallarının inşasına ilk olarak 1933 yılında başlanmış, 1942 yılında ilk kısım işletmeye açılmıştır. Yedek sulama kanalları ve tahliye kanallarının inşası ise 1959-1963 yılları arasında tamamlanmıştır. 1968 yılında sulama kanalları beton kaplama hale getirilmiştir. 1994 yılında Salihli ilçesindeki sulama tesisleri DSİ tarafından Sağ Sahil ve Sol Sahil sulama birliklerine devredilmiştir. Tarım arazilerindeki sulama ayrıca çiftçilerin kendi imkânlarıyla yer altından çıkardıkları artezyen sularıyla da yapılmaktadır. Salihli ilçesi arazi kullanımına göre sınıflandırılması ise şu şekildedir:

Grafik 9. Salihli İlçesi Arazi Kullanım Sınıflandırılması (Salihli İlçe Tarım Müdürlüğü)

Tarım arazilerinin 34,076 ha ise sulama tesislerinin olması nedeniyle sulanamamaktadır. Sulanan alanlarda mahsul dağılımı ise şöyledir; 61 787,1 da ile bağ birinci sırada, 41 831,5 da ile pamuk ikinci sırada, 24 611,9 da ile mısır üçüncü sıradadır. İlçede Demirköprü Barajı'na bağlı sulama sistemi ile yapan yerleşmeler; Adala, Yılmaz, Durasılı, Poyrazdamları beldeleri, Çapaklı Yesilova, Beylikli, Kabazlı, Karaoğlanlı, Hasalan, Kapancı, Mersindere, Yaralı, Çavlu, Pazarköy, Kemerdamları, Emirhacılı, Eldelek, Çökelek, Karapınar, Çayköy ve Karayahsi köyleridir.

Harita 10. Salihli Köyleri Haritası.

3.2. Araştırma Sahasının Bağ Tarım Alanları ve Dağılımı

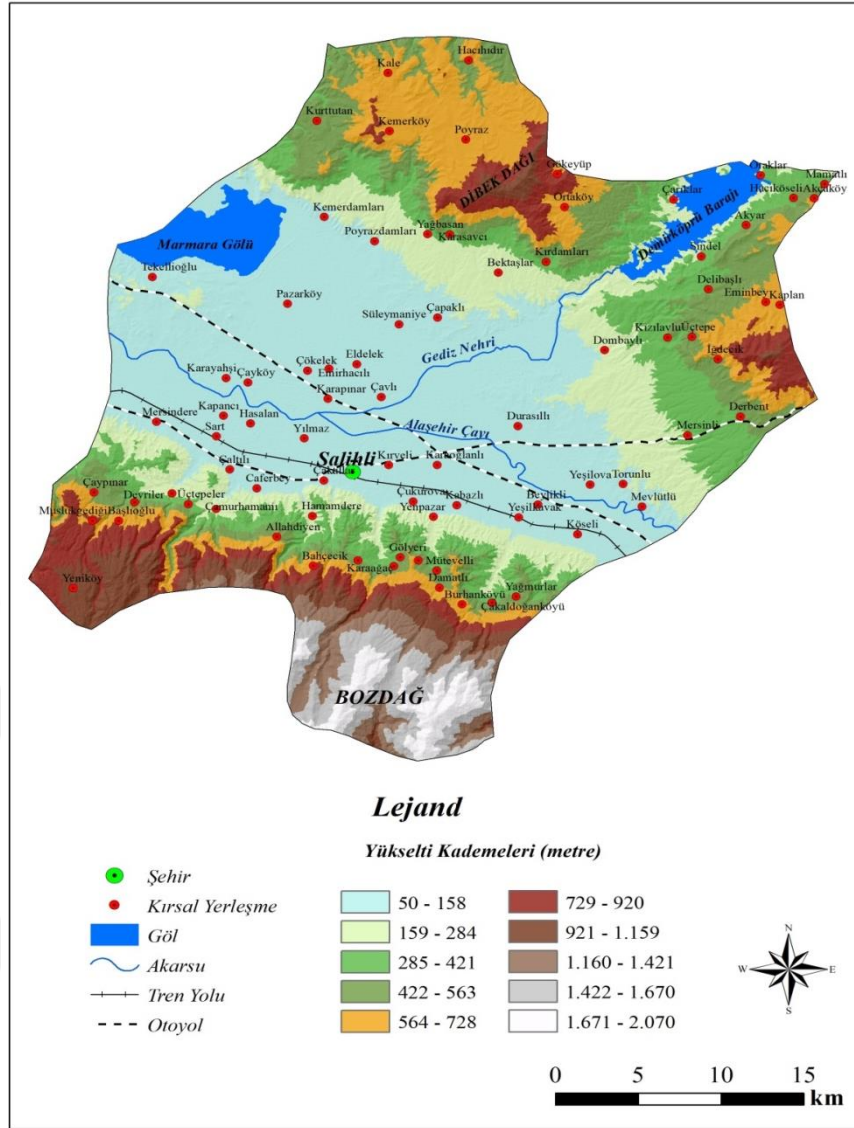
“Salihli ilçesi 2015 yılı arazi dağılım cetveline göre Salihli ilçesinde bulunan toplam bağ alanları miktarı 114.800 da’dır. Bu alanların büyük bir kısmı kurutmalık üzüm olarak kullanılırken (101.100) bir kısmı da sofralık üzüm olarak (13.276) kullanılmaktadır. Şarap olarak kullanılan alan ise sadece 424 da’dır.”⁹⁰ (Tablo 9)

Tablo 13. Yetiştirilen Üzüm Çeşitleri Kullanım Alanları (2016)

Tarım Alanları	2016 (da)
Bağ Alanı	118.912
Sofralık	13.326
Kurutmalık	105.196
Şaraplık	390

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2017

⁹⁰ Tepeci ve diğerleri, **a.g.e.**, s. 17

Şekil 11. Kırsal Yerleşmelerin Dağılışı Haritası

Kasım 2017 itibari ile köy bazında ÇKS'ye (Çiftçi Kayıt Sistemi) kayıtlı en fazla bağ olan 10 köy ise şu şekildedir:

Tablo 14. ÇKS'ye Kayıtlı Bağ Alanları(2017)

KÖY	ALAN (Da)	KÖY	ALAN (Da)	KÖY	ALAN (Da)
Adala	1.747.208	Emirhacılı	206.616	Kızıllavlu	224.514
Akviran	2.997.025	Gaziler	246.069	Köseali	5.427.727
Atatürk	150.718	Gökeyüp	16.479	Kurtttutan	34.100
Bektaşlar	1.781.513	Hacıbektaşlı	1.059.815	Mersindere	6.120.930
Beşeylül	472.528	Hacıhıdır	16.514	Mersinli	179.443
Beylikli	5.220.010	Hacıköseli	5.000	Mevlütü	578.320
Burhan	19.632	Hacılı	409.320	Pazarköy	2.135.430
Caferbey	298.733	Hasalan	2.191.217	Poyraz	235.414
Çakaldoğan	5.670	İğdecik	64.205	Poyrazdamları	6.816.784

Çakallar	61.015	Kabazlı	6.382.020	Sartmahmut	971.587
Çaltılı	152.217	Kanevli	78.157	Sartmustafa	483.724
Çapaklı	6.134.581	Kapancı	6.413.014	Süleymaniye	4.839.997
Çavlu	5.210.826	Kaplan	22.118	Taytan	8.801.472
Çayköy	3.095.019	Karaağaç	82.116	Tekelioğlu	631.999
Çaypınar	18.272	Karaoğlanlı	1.149.449	Torunlu	674.056
Çelikli	41.950	Karapınar	737.294	Yağbasan	3.595.976
Çökelek	1.422.007	Karasavcı	81.901	Yağmurlar	1.150.415
Delibaşlı	20.000	Karayahşi	2.386.195	Yenipazar	770.687
Derbent	37.219	Keli	91.463	Yeşilkavak	1.038.931
Dombaylı	602.990	Kemer	518.599	Yeşilova	4.585.939
Durasıllı	9.365.398	K. Damları	3.999.616	Yılmaz	743.315
Erdelek	1.332.915	Kırdamları	650.114	Zafer	152.330
Eminbey	8.954	Kırveli	1.376.593	Toplam	118.573.377

Kaynak: Salihli İlçe Tarım Müdürlüğü

Tabloya göre en fazla bağ tarım alanına sahip mahalle Durasıllı mahallesidir. Araştırma sahasının 72 köyü ve 8 belediyesi vardır ve bunları 68'i köyü ve beldesinde bağcılık faaliyeti sürdürülmektedir. En az bağ tarım alanına sahip mahallesi 5.000 da alanı ile Hacıköseli mahallesidir. Tabloda bağcılık faaliyetinin ve bağ tarım alanlarının en fazla olduğu ilk on köy verilmiştir. Bu köyleri şu şekilde açıklamak mümkündür;

Durasıllı; İzmir- Ankara D-300 karayolu üzerinde ve Salihli'nin 12 km doğusunda yer alır. Manisa ilinin büyük şehir olmasından sonra mahalle olmuştur. Durasıllı mahallesinin ekonomik yapısı bağcılık, pamuk, tütün gibi tarım ürünleri, süt inekçiliği, koyunculuk gibi hayvancılık ve tuğla-kiremit, tuz, palamut ve yem fabrikalarından kurulu sanayi tesislerinden oluşmaktadır. Toplam bağ tarım alanı ise 9.365.398 da'dır. Bu oran ile en fazla bağ tarım alanı olan mahalle/kırsal yerleşmedir.

Taytan; Araştırma sahasının 8 km kuzey doğusunda, Salihli-Demirci karayolu üzerinde yer alır. Manisa ilinin büyük şehir olmasından sonra mahalle niteliği kazanan diğer bir yerleşme alanıdır. Taytan halkının büyük bir bölümü geçimini tarım ile sağlamaktadır. Alüvyonlu bereketli bir tarım alanı vardır. Toprak yapısı nedeni ile Sahanın en eski kiremit fabrikası burada yer alır. Toplam bağ tarım alanı 8.801.472 da'dır.

Poyrazdamları; Sahaya 17 km uzaklıkta yer alır. Başlıca geçim kaynağı tarımdır. Tütün, bağcılık, zeytin ve hububat gibi tarımsal faaliyetler yapılır. Manisa ilinin büyük şehir olmasından sonra burası da mahalle özelliği kazanmıştır. Toplam bağ tarım alanı 6.816.787 da'dır.

Kapancı; Salihli'nin 10 km batısında yer alır. Sahaya bağlı bir mahalledir. Mahalleye ulaşmak için Sart Harabelerinden 2 km kuzeye gidilmektedir. Başlıca geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Toplam bağ tarım alanı 6.413.014 da'dır.

Kabazlı; Şehir merkezinin 10 km doğusunda yer alır. Yörükler tarafından kurulmuş bir yerleşme birimidir. Başlıca geçim kaynağı tarım ve az miktarda hayvancılıktır. Genellikle bağ tarımı ile uğraşırlar. Toplam bağ tarım alanı 6.382.020 da'dır.

Çapaklı; İlçe merkezinin 15 km kuzeyinde yer alır. Eski adı Çapakçur'dur. Suyu bol anlamına gelmektedir. Bağcılık ve hububat ekimi önemli bir gelir kaynağıdır. Mahalle sınırları içinde Keskiner Çiftliği de yer almaktadır. Toplam bağ tarım alanı 6.134.581 da'dır.

Mersindere; Salihli- İzmir asfaltı üzerinde 15 km uzaklıkta yer almaktadır. Döğer aşiretinin bir kolu kurmuştur. Çok bereketli bir araziye sahiptir ve genellikle üzüm bağları ekonomiyeye büyük bir katkı sağlar. Toplam bağ tarım alanı 6.120.930 da'dır.

Köseali; Demiryolu boyunca Alaşehir'e doğru 20 km gidildiğinde varılan bir yerleşmedir. Genellikle tarım ve hayvancılıkla geçinirler. Toplam bağ tarım alanı 5.427.727 da'dır.

Beylikli; Bozdağ ve Alaşehir Çayı arasında ve Salihli'nin 16 km doğusunda yer alır. Geçim kaynağı tarım ve az miktarda hayvancılıktır. Daha çok bağcılık önemlidir. Toplam bağ tarım alanı 5.220.010 da'dır.

3.3. Araştırma Sahasında Üzüm Üretimi ve Verimi

“Üzüm, kurutmalık, şaraplık ve sofralık olarak ve yan ürünler (pekmez, şıra, ilaç vb.) olarak değerlendirilmekte ve üzümde elde edilen kazanç, ülke ekonomisine büyük kazanç sağlar. Bununla ilgili olarak arazilerin kullanılması, toprağın korunması, işlenmesi, personel yetiştirilmesi ve beslenme açısından bağcılık kendine

özgü bir yapıya sahiptir. Çok eski zamanlardan beri Türkiye’de bağcılık yapılmasına rağmen, bağcılıkla üretim yöntemleri ve elde edilen verim ciddi farklılıklar göstermektedir. Bu açıdan en yüksek verim alınan bölge Ege Bölgesi’dir. Bölge içerisinde Manisa ili, bağ alanlarının % 55’lik kısmı kaplarken, üretilen üzümün de % 66’lık kısmına denk gelmektedir.”⁹¹

“Dünya sofralık üzüm üretiminde Türkiye, 3. sırada bulunurken, çekirdeksiz üzüm üretmede 2. sırada bulunmaktadır. Ülkemizde üretilen üzümler içerisinde sofralık % 25, kurutmalık % 35, şaraplık ve şıralık ise % 40’ı oluşturmaktadır. Çekirdeksiz kuru üzüm Ege Bölgesi’nde yetiştirilirken, şaraplık ve sofralık üzüm Marmara ve Trakya Bölgesi’nde, çekirdekli kuru üzüm ve şaraplık üzüm Orta ve Güney Doğu Anadolu Bölgesi’nde, Akdeniz Bölgesi’nde ise turfanda sofralık üzüm yetiştiriciliği yapılmaktadır. Kuru üzüm potansiyeli bakımından dünya üretiminin % 40’ı Türkiye’den karşılanırken, ülkemiz çekirdeksiz kuru üzüm üretiminde ABD’den sonra 2. sırada gelmektedir. Salihli Türkiye’de üretilen çekirdeksiz kuru üzümün yaklaşık 1/3’ünü karşılamaktadır.”⁹² Salihli’de toplam arazi miktarı ile üretici sayısı ve toplam bağ alanı ise şöyledir (Tablo 11):

Tablo 15. Salihli 2016 Yılı Üzüm Üretici Sayısı ve Arazi Miktarı

SALİHLİ	
Toplam Arazi miktarı(da)	582,68
Kayıtlı Tarım Arazisi Miktarı(da)	439,286
Bağ Alanı(da)	118,912
Üzüm Üreticisi Sayısı	4,226

Kaynak: Salihli Ziraat Odası, 2017

“Tabloya göre Salihli Ziraat Odası’na kayıtlı, üretici sayısı 4226 olup bağ alanı dekarı 118.912 da’dır. Özellikle kuru üzümde lider olan Salihli ilçesinde 2015-2016 sezonu rekolte tahmini bir önceki yılın rekolte tahminine göre düşük miktarda gerçekleşmiştir. 2010 yılından 2014 yılına kadar geçen sürede hem tahmini hem de gerçekleşen rekolte miktarında artışlar yaşanmış ancak son dönemde oluşan düşük rekolte Ege Bölgesi 2015-2016 sezonu baz alınarak hazırlanan çekirdeksiz kuru

⁹¹ Türkiye İstatistik Kurumu, 2017

⁹² Tepeci ve diğerleri, **a.g.e.**, s.15

üzüm rekoltesi tahmin raporu kapsamında Salihli’de 206 köy ve bölge incelemeye alınmıştır. Buna göre yağışların geçen yılın altında olduğu tespit edilirken, kimi bağlarda bağ küllemesi ve mildiyösü hastalığı ile bazı üzüm salkımlarında uç kuruması görülmüştür. Genel olarak bölgede ise ölükol ve kav hastalığı görülmüştür. Mersindere, Kapanca ve Karayahşi mahallelerinde verim düşüklüğü gözlenerek bunun ilkbahar geç donu zararından kaynaklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 113.350 da bağ sahasının bulunduğu bölgede, % 5 kadar alanın sofralık olarak kullanılacağı, toplam çekirdeksiz kuru üzüm üretiminin 38,065 ton olacağı tahmin edilmiştir.⁹³ Salihli Ticaret Borsası’ndan alınan rapordaki durum ise şu şekildedir:

Tablo 16. Çekirdeksiz Kuru Üzüm Rekolte Durumu

SEZON	SALİHLİ REKOLTESİ	SALİHLİ TESCİL EDİLEN	GENEL REKOLTESİ	GENEL TESCİL EDİLEN
2010-2011	36,531	57,716	248,547	267,418
2011-2012	41,183	54,324	268,949	256,336
2012-2013	45,543	70,553	286,575	326,568
2013-2014	30,693	42,039	242,635	186,293
2014-2015	50,374	81,578	328,167	332,011
2015-2016	38,065		196,109	

Kaynak: Salihli Ticaret Borsası, 2016

3.4. Araştırma Sahasında Yetiştirilen Üzüm Çeşitleri

“Ülkemizde 525 bin ha bağ alanından yaklaşık 3.660 bin ton üzüm üretimi gerçekleştirilmektedir. Ülkemizde üretilen üzümlerin yaklaşık % 30’u sofralık, % 37’si kurutmalık, % 30’u pekmez, pestil, sucuk, şıra ve %3’ü de şaraplık olarak değerlendirilmektedir. Ülkemiz dünyanın 5. büyük üzüm üreticisidir. Üretilen üzümün yaklaşık % 63’ü çekirdekli, % 27’si ise çekirdeksiz üzümden oluşmaktadır. Bölgelerimize göre üretim incelendiğinde ise; Ege Bölgesi çekirdeksiz kuru üzüm, Marmara Bölgesi sofralık ve şaraplık, Akdeniz Bölgesi ilk turfanda, Orta Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde şaraplık, şıralık, sofralık, çekirdekli kurutmalık

⁹³ Tepeci ve diğerleri, **a.g.e.** , s. 15-16

üzüm yetiştiriciliği yönünden gelişmiştir.”⁹⁴ Salihli ilçesinde yetiştirilen başlıca üzüm çeşitleri ise şunlardır:

3.4.1. Sultani Çekirdeksiz Üzüm

Manisa ve onun ilçesi olan Salihli ile özdeşleşen “Sultaniye üzümü”, kabuğunun inceliği, güzel rengi, şeker oranının yüksekliği ile geniş pazara sahiptir. Türk çekirdeksiz kuru üzümü, aynı ürünün pazarında bulunabilecek rakip ülkelere göre, üstün kalitede sayılmaktadır. Dünya bağcılığında önemli bir yeri olan Manisa, dünya piyasalarında da çekirdeksiz kuru üzüm ticaretiyle tanınmaktadır.

Fotoğraf 8. Sultani Çekirdeksiz Üzüm

“Verim ve gelişmesi iyi standart bir üzüm çeşididir(Fotoğraf 8). Salkımları orta irilikte (300-400 g) ve normal sıklıktadır. Taneleri küçük (1.2-1.8 g), yeşil-sarı renkte ince kabukludur. Dip gözleri verimsiz olduğu için uzun budama yapılmalıdır. Orta mevsimde olgunlaşır, verimi kuru üzüm olarak 500/1000 kg/da arasında değişmektedir. Yuvarlak çekirdeksiz üzüm çeşidinde yapılan klon seleksiyonu sonucu verim, kuru üzüm kalitesi, omca gelişmesi gibi kriterler yönünden 7 nolu klon, üç tip (T3, Y3, S1) kurutmalık amaçlı seçilmiştir.”⁹⁵ Sahada sultani

⁹⁴ Yıldız Dilli, Sumru Kader, Sofralık, Şaraplık ve Kurutmalık Üzüm Çeşitleri s. 1

⁹⁵ Dilli, Kader, a.g.e., s.10

çekirdeksiz üzüm alanı 115.000 da'dır. Bunun 109.250 da kurutmalık, 5.750 da sofralık olarak değerlendirilmektedir.

3.4.2. Trakya İlkeren (Alphonse Lavellee X Perlette)

“Salkımları büyük (600-650 g) dallı konik ve dolgun yapıdadır. Taneler koyu kırmızı-mor renkli orta (4-5), yuvarlak şekildedir (Fotoğraf 9). Tane-sap bağlantısı kuvvetli yola dayanımı iyidir. Karışık veya uzun budanması gereken bir çeşittir. Verimli bir çeşittir. Erkencidir. Erken olgunlaşmasına rağmen omca üzerinde, uzun süre bozulmadan kalabilmektedir.”⁹⁶ İlçede toplam alanı 250 da'dır. Halk arasında alponso olarak anılmaktadır.

Fotoğraf 9. Trakya İlkeren

3.4.3. Superior Seedless (Süperyol)

Sofralık üzüm market standartlarında Sugraone olarak da anılmaktadır. Salkımları büyük (470 g), sık veya çok sık yapıdadır. Taneler yeşil-sarı renkli, iri taneli (5 g), kısa oval şekilli ve çekirdeksizdir (Fotoğraf 10). Uzun budanması gerekli bir çeşittir. Dekara verimi orta (1200-1400 kg)'dır. Temmuz sonlarında olgunlaşan

⁹⁶ Dilli, Kader, a.g.e., s.13

erkenci bir çeşittir. İlçede toplam alanı 250 da'dır. Halk arasında süperyol olarak anılmaktadır.

Fotoğraf 10. Superior Seedless

3.4.4. Red Globe

Salkımları büyük- çok büyük (1000 g), doldun sıklıktadır. Taneler morumsu kırmızı renkli ve çok iri (12-14 g), yuvarlak şekillidir ve 3-4 çekirdeklidir(Fotoğraf 11). Kısa budanması gerekli bir çeşittir. Sahada toplam alanı 770 da'dır.

Ftoğraf 11. Red Globe

3.4.5. Crimson Seedless (Kara Üzüm)

“Salkımları orta (390 g),orta sık yapıdadır. Taneler pembe renkli ve orta irilikte (3 g) silindirik şekilli ve çekirdeksizdir(Fotoğraf 12). Yarı uzun kısa (dip gözleri verimli) budanabilen bir çeşittir. Dekara verimi fazla (1500-1700 kg)’dır. Geç mevsimde (ekimin ilk yarısında) olgunlaşmaktadır.” Sahada toplam alanı 770 da’dır

Fotoğraf 12. Crims Seedless

3.4.6. Antep Karası

“Taneleri orta kalın kabuklu, çekirdekli ve siyah renklidir. Yerli üzüm çeşitleri arasında en kaliteli sek ve dömisek şarap yapılan çeşitlerden birisidir. Oldukça verimli bir üzüm çeşididir”. Sahada toplam alanı 500 da’dır.

Fotoğraf 13. Antep Karası

3.5 Bağcılığa Dayalı Sanayi Kolları

“Üzüm, kurutmalık, şaraplık ve sofralık olarak ve yan ürünler (pekmez, şıra, sucuk, ilaç, vb.) olarak değerlendirilmekte ve üzümünden elde edilen kazanç, ülke ekonomisine büyük kazanç sağlamaktadır. Bununla ilgili olarak arazilerin kullanılması, toprağın korunması, işlenmesi, personel yetiştirilmesi ve beslenme açısından bağcılık kendine özgü bir yapıya sahiptir. Çok eski zamanlardan beri Türkiye’de bağcılık yapılmasına rağmen, bağcılıkla ilgili üretim yöntemleri ve elde edilen verim ciddi farklılıklar göstermektedir. Bu açıdan en yüksek verim alınan bölge Ege Bölgesi’dir. Bölge içerisinde Manisa bağ alanının % 55’lik kısmını kapsarken, üretilen üzümün de % 66’sına denk gelmektedir.”⁹⁷

Bağcılık Salihli ekonomisi yönünden en önemli tarımsal geçim kaynaklarından biridir. Salihli, Manisa’nın Büyükşehir pozisyonuna kavuşmasından sonra mahalle niteliği kazanan 72 köyü ve 8 belediyesi ve 159.251 kişilik nüfusuyla büyük ve önemli bir ilçedir. İlçe genelinde bağcılık önemli bir tarımsal faaliyettir. Manisa’da yer alan toplam 793.053da bağ alanının 118.912 da’ı, Salihli’de bulunmaktadır. Manisa’da 2016 yılında üretilen 966.450 ton kurutmalık sultaniye çeşidi çekirdeksiz üzümün % 21,85 kısmına denk gelen 211.164 ton üzümün üretimi Salihli’de gerçekleştirilmiştir.

Manisa İl Gıda Müdürlüğü’nün 2016 yılı verileri incelendiğinde “Türkiye’nin kurutmalık çekirdeksiz kuru üzüm üretiminin % 84,6’sını, sofralık üzüm(çekirdekli ve çekirdeksiz) ihtiyacının % 17,1’ini Manisa karşılamıştır. (Manisa İl, Gıda, 2016) Bu verilere göre Manisa, çekirdeksiz kuru üzüm üretiminde birinci sırada gelmektedir. 2016 yılı ihracat rakamlarına göre Manisa’da üretilen 340.418 tonluk sofralık üzümün 130.157 tonu ihraç edilmekte ve bu rakam üretilen üzümün % 33’ünün ihraç edildiğini göstermektedir. Üretilen 966.450 tonluk kuru üzümün ise 138.101,7 tonu yani % 14’ü ihraç edilmektedir (Manisa İl, Gıda,2016). Manisa’da çekirdeksiz kuru üzümün en fazla üretildiği ilçeler sırası ile Salihli, Alaşehir, Turgutlu ve Saruhanlı’dır. Sofralık çekirdeksiz üzümün en fazla üretildiği ilçeler ise Alaşehir, Sarıgöl, Salihli ve Turgutlu’dur.”⁹⁸ Salihli ilçesinde bağcılığa dayalı sanayi kolları sırası ile şu şekildedir; çekirdeksiz kuru üzüm işletmeleri, sofralık üzüm ve

⁹⁷ Türkiye İstatistik Kurumu, 2017

⁹⁸ Türkiye İstatistik Kurumu, 2017

üzüm konservesi işletmeleri ve salamura asma yaprağı üzüm işletmeleri şeklindedir (Fotoğraf 14).

Fotoğraf 14. Sultani Yaş Üzüm İşleme Fabrikası

3.5.1. Çekirdeksiz Kuru Üzüm

“Yüksek kaliteli çekirdeksiz kuru üzüm elde etmenin ilk önemli aşaması, üzümlerin belirli bir olgunluğa erişmesidir. Üzümlerin olgunluğunun tespit edilmesinde üzüm suyundaki kuru madde miktarından yararlanılır. Bu refraktometre denilen alet ile ölçülür. Kuru madde değeri % 22-23 veya bome derecesi 12-13 olduğunda çekirdeksiz üzümler kurutulmak amacı ile hasat edilir. Üzümlerin tam olgunlukta hasat edilmesi durumunda 4 kg yaş üzümde yaklaşık olarak 1 kg kuru üzüm elde edilir. Kurutma işlemi iki türlü yapılmaktadır (Fotoğraf 15). Birincisi klasik potasalı ve yağlı bandırma olarak yapılan kurutma, ikincisi natürel olarak direk serilerek yapılan kurutma işlemidir.”

Klasik potasalı ve yağlı kurutma şöyle yapılır; hasat edilerek bandırma sepetlerine doldurulan çekirdeksiz üzümler daha hızlı kuruma sağlaması ve arzu edilen sarı rengi alması için bandırma çözeltisine bandırılarak kurutulmaktadır. Çekirdeksiz kuru üzümün kurutulması sırasında genel olarak normal şartlarda kullanılan bandırma çözeltisi % 5.0 potasa (K_2CO_3 - potasyum karbonat) ve % 1.0 doğal zeytinyağından oluşmaktadır.

Fotoğraf 15. Klasik Potasalı ve Yağlı Kurutma

Çekirdeksiz üzüm kurutma sistemleri şunlardır;

Yer Sergiler; En basiti sıkıştırılmış toprak veya kâğıtlar üzerine üzümün serilmesi şeklinde hazırlanan toprak veya kâğıt sergilerdir. Yüksek Sistem Sergiler; Daha dar bir alanda ve birkaç kat olarak, değişik şekillerde hazırlanan sergilerdir. Yüksek sistem sergiler 5 şekilde yapılmaktadır: tek sıralı tel sergi sistemleri, iki sıralı tel sergi sistemleri, çok sıralı tel sergi sistemleri, hamak tipi sergi sistemleri ve raf sergilerdir.

Fotoğraf 16. Çekirdeksiz Kuru Üzüm

Türkiye’de üretilen çekirdeksiz kuru üzümün % 94’ü Manisa’da, bunun da yaklaşık olarak % 20’si Salihli’de üretilmektedir. 119.700 da alanda 4500 çiftçi ailesi bağcılık ile uğraşır. Salihli’de iki adet kuru üzüm işletmesi vardır. Üretilen kuru üzümlerin büyük bir kısmı ihraç edilmektedir. Kuru üzümler genellikle Tariş S.S. Üzüm Tarım Satış Kooperatifleri Birliği tarafından alınıp satılmakta, fiyat kontrolü sağlanmaktadır. Bunun haricinde Tuğrul Üzüm İşletmesi de kuru üzümü alım ve satımı yapmaktadır. İlçede elde edilen ürünler; Tariş, ithalat-ihracat firmaları ve tüccarlara pazarlanmaktadır. İlçede en çok tercih edilen Tariş ve Tuğrul kuru Üzüm İşletmesidir. Çiftçi ürettiği üzümü garanti altına almak için buraları tercih eder.

3.5.2. Sultani Çekirdeksiz Sofralık Üzüm

Salihli ilçesinde üretilen üzümlerin % 5’lik kısmı gerek ilçedeki Sebze ve Meyve Hallerine gerekse ülke içerisindeki pazarlara satılmaktadır. İlçedeki yaş üzümler genellikle üzüm bağında hasat yapılır yapılmaz gerekli kasalama işlemleri yapıp bağ alanındaki tır ya da kamyonlara yükleme yapılır ve tır hangi şehirden geliyor ise oraya yollanır. Genellikle Ordu, Erzincan, Karabük, Adana, İstanbul gibi şehirlerimize satılır. Yine üzümün bir kısmı ağırlıklı olarak komşu ilçe olan Alaşehir yaş meyve üzüm işletmelerinde işlenir ve ihraç edilir.

Fotoğraf 17. Sultani Çekirdeksiz Yaş Üzüm

3.5.3. Üzüm Konservesi

Bir yaz meyvesi olan üzüm mevsimi dışında da tüketilmesi için konserve yapılır. Salihli Organize Sanayi Bölgesindeki konserve fabrikaları tarafından üzüm konservesi yapılarak ihraç edilmektedir.

Fotoğraf 18. Üzüm Konservesi

3.5.4. Salamura Asma Yapağı

Üretilen sultani çekirdeksiz üzümün yaprak yapısı fazla parçalı ve tüylü olmadığı için salamura asma yapağı üretiminde kullanılmaktadır. Bu nedenle üreticiler nisan, mayıs, haziran aylarında bağlarından topladıkları asma yapraklarını direk iç pazarda taze olarak pazarladıkları gibi salamura asma yapağı işletmelerine satarak değerlendirmektedirler. Salihli Organize Sanayi Bölgesindeki işletmelerde asma yapağı işlenip salamura yapılmaktadır.

Fotoğraf 19. Salamura Asma Yaprağı

3.5.5. Şarap

Anadolu, ilk çağ ve belki daha eski zamanlardan beri, dünyanın önde gelen “bağcılık tarımı” ve “şarap üretimi” bölgelerinden biridir. Nitekim eski Anadolu toplumlarından olan Hititler, Firigler, Lidyalılar şarapçılıkta büyük başarı sağlamışlardır.⁹⁹ Araştırma sahasında özel olarak yetiştirilen Çalkarası, Boğazkere, Öküzgözü, Syrah, Sultaniye, Alicante Bouschet, Chardonay ve Sauvignon Blanc üzümlerinden şarap üretimi yapılmaktadır. Şarap üretim faaliyetini Organize Sanayi Bölgesinde bulunan iki firma sürdürmektedir. Bu firmalar Alcosan İçecek Sanayi ve Deva İçecek Sanayi firmalarıdır. Bunlardan Deva İçecek Sanayisi 11 bin dönümlük alanda araştırma sahasında şarap üretimi gerçekleştirmektedir. Yıllık 7 milyon litre şarap üretilmektedir. Üretilen şarabın % 70’lik kısmı iç pazarda, %30’luk kısmı ise Avrupa başta olmak üzere dünyanın çeşitli yerlerine ihraç edilmektedir. Başlıca üretilen şarap çeşitleri ise şunlardır; Akdeniz İncisi, Crocus, Holidays, Resonni, Party Ice Shot, Dperol.

3.6. Ulaşım ve Pazarlama

Ulaşım; Salihli doğu-batı doğrultusunda uzanan Gediz oluğu içerisinde yer almasından ötürü ulaşım imkânlarının gelişmiş olduğu bir yerleşmedir. Ülkemizin

⁹⁹ Hayati Doğanay, Türkiye Ekonomik Coğrafyası/ Türkiye Sanayi Coğrafyası, Ankara, 2011, s.84.

üçüncü büyük ili olan ve önemli bir ticaret merkezi olan İzmir'in de art bölgesi içerisinde yer alır.

Coğrafi konum ve topoğrafik yapının uygunluğu nedeni ile araştırma sahası gerek kendine bağlı yerleşimlerle gerekse komşu ilçe ve illerle kuvvetli bir ulaşım bağlantısına sahiptir. Kent dışı ulaşımında en önemli payı İzmir-Ankara E-96 karayolu yer almaktadır. İzmir-Ankara karayolu üzerinde yer aldığından dolayı ulaşımında sorun yaşamamaktadır. İlçenin doğu ve batı üzerindeki yolcu ve yük akımı birinci derece bu yol üzerinden sağlanmaktadır. İzmir-Uşak demiryolu ikinci önemli ulaşım aksıdır. 1875 yılında Manisa'dan Salihli'ye ulaşan demiryolu yöreyi köy olmaktan çıkarıp hızla gelişmesini sağlamıştır. Salihli'nin İzmir-Ankara E-96 karayolu üzerinde bulunması nedeni ile yurdun her bir yanına rahatlıkla ulaşmayı sağladığı görülmektedir.

Fotoğraf 20. İzmir Ankara E-96 Karayolu

Salihli'nin gelişmesinde demiryolu ulaşımının da önemli etkisi vardır. Ülkemizde genel olarak karayolu taşımacılığının gelişmiş olmasına rağmen 1875 yılında İzmir-Turgutlu demiryolu hattının Salihli'den geçmesi ile birlikte Salihli ticaretin daha da canlandığı bir yerleşim merkezi olmuştur.

Pazarlama; Araştırma sahasında bağıcılığın ulusal gelire katkısı oldukça fazladır. Özellikle çekirdeksiz kuru üzüm üretiminde en fazla katkıyı sağlamaktadır. Üretilen üzümlerin % 95'i kurutularak işletmelerde işlenerek ihraç edilmektedir. Geri

kalan % 5'lik Sultani çekirdeksiz üzüm ise yurt içindeki pazarlara pazarlanmaktadır. Yine asmalardaki yaprak parçalı ve tüylü olmadığı için Salihli Organize Sanayi Bölgesinde salamura yapılarak yurt içindeki pazarlarda satılarak değerlendirilmektedir.

Bağcılık ülke ekonomisine oldukça fazla katkı sağlamaktadır. Halkın beslenmesi, arazilerin değerlendirilmesi açısından çekirdeksiz sultani kuru üzüm, önemli bir geçim kaynağıdır. Salihli'de sultani çekirdeksiz kuru üzüm ihracatta önemli bir paya sahiptir. Ancak son yıllarda özellikle AB ülkelerine yapılan çekirdeksiz kuru üzüm ihracatımızda yıllar itibari ile düşüşler görülmektedir. Salihli Ticaret Borsası verilerinden de bu sonuca ulaşabiliriz:

Tablo 17. 2014-2015 Yılı Çekirdeksiz Kuru Üzüm Sezonu ve 2015-2016 Çekirdeksiz Kuru Üzüm Sezonu Verileri

	Salihli Tescil (Ton)		Genel Tescil (Ton)	
	2014-2015 Sezonu	2015-2016 Sezonu	2014-2015 Sezonu	2015-2016 Sezonu
Eylül	12,246	9,88	43,713	26,483
Ekim	18,421	14,125	77,491	68,29
Kasım	11,438	5,522	46,838	22,268
Aralık	11,538	4,035	99,717	16,217
Ocak	3,428	3,199	25,676	12,877
Şubat	5,722	3,223	18,197	9,56
Mart	3,637	1,875	17,434	11,004
Nisan	4,015	2,883	17,655	8,138
Mayıs	2,983	2,588	10,973	7,603
Haziran	3,88	1,6	13,182	8,402
Temmuz	2,522	2,183	11,704	9,546
Ağustos	1,748	1,896	9,437	9,856
Toplam	81,578	53,009	332,011	210,244

Kaynak: Salihli Ticaret Borsası

Tabloda genel tescil bölümü bu bölgedeki işlem gören üzüm miktarının toplamını göstermektedir. Bölgedeki üzüm üretim yerleri Manisa, Turgutlu, Salihli, Alaşehir, Akhisar, İzmir ve Denizli'dir. Salihli tescil bölümü ise Salihli'nin bölge içerisindeki işlem gören üzüm miktarını göstermektedir. Eylül, ekim, kasım ve

aralık aylarında işlem gören üzüm miktarının fazla olmasının sebebi hasat zamanına olan yakınlıktır.

2015-2016 yılı verilerini incelediğimiz zaman bir önceki yıla göre azalmaların dalgalanmaların olduğunu görüyoruz. Bu da ihracat ve milli gelirlerde azalmalara sebep olmuştur. İhracattaki dalgalanmaları ise şu tabloda görmek mümkündür:

Tablo 18. 2014-2015, 2015-2016 Çekirdeksiz Kuru Üzüm Sezonu ve İhracat Verileri:

	İhracat Miktar (Ton)		İhracat (\$) (Ortalama)	
	2014-2015 Sezonu	2015-2016 Sezonu	2014-2015 Sezonu	2015-2016 Sezonu
Eylül	28,08	18,55	1,866	2,027
Ekim	35,095	26,277	1,837	2,079
Kasım	27,252	17,604	1,825	2,115
Aralık	23,195	17,923	1,815	2,14
Ocak	16,232	11,066	1,811	2,146
Şubat	17,767	15,699	1,808	2,15
Mart	18,197	12,112	1,8	2,143
Nisan	20,116	15,569	1,795	2,128
Mayıs	16,268	14,205	1,792	2,112
Haziran	17,407	16,814	1,791	2,094
Temmuz	20,578	20,095	1,793	2,067
Ağustos	14,857	13,284	1,8	2,049
Toplam	255,044	199,198		

Kaynak: Salihli Ticaret Borsası

Türkiye dünya çekirdeksiz kuru üzüm ihracatında lider ülkedir. Maliyet ve kalite açısından da rekabet gücü oldukça yüksek bir ülkedir. Türkiye'nin pazardaki en yakın rakibi ABD'dir. Türkiye çekirdeksiz kuru üzüm üretiminde ABD'den sonra ikinci, ihracatında ise ilk sırada yer almaktadır. Türkiye son beş yıllık dönemde üretiminin yaklaşık % 85'i ihraç edilmektedir. Üretimin büyük bir bölümü ise Manisa'da faaliyet gösteren işletmeler tarafından gerçekleştirilmektedir. Manisa ilinde ise çekirdeksiz kuru üzüm en fazla Salihli'de üretilmektedir.

2016 yılında Manisa’da kurutmalık çekirdeksiz üzüm üretiminin en fazla üretildiği yerler sırası ile Salihli, Alaşehir, Turgutlu, Saruhanlı olarak gerçekleşmiştir. İlçeler arasında sofralık çekirdeksiz üretimin en fazla yapıldığı ilçeler ise sırası ile Alaşehir, Sarıgöl, Salihli ve Turgutlu’dur.¹⁰⁰

Tablo 19. Manisa İlçelerine Göre Üzüm Üretim Göstergeleri, 2016

	Sofralık Çekirdeksiz Üzüm	Kurutmalık Çekirdeksiz Kuru üzüm
TR Türkiye	610,484	1.141.130
TR331 Manisa	340,418	966,45
Salihli	29,17	211,164
Alaşehir	152,235	202,74
Turgutlu	7,96	136,1
Saruhanlı	746	118,482
Ahmetli	-	116,622
Merkez	1,244	76,236
Sarıgöl	147,618	65,842
Akhisar	-	27,677
Gölmarmara	-	10,695
Kırkağaç	1,184	466
Köprübaşı	48	106
Kula	201	30
Soma	12	-

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2017

Türkiye’de ihraç edilen çekirdeksiz kuru üzüm işletmelerinin büyük bir kısmı Manisa ve ilçelerinde üretilen işletmeler tarafından üretilmektedir. En fazla Avrupa Birliği ülkelerine ihraç yapılmaktadır. Türkiye coğrafi yakınlığı ve gümrük birliğinin getirdiği avantajlar ile AB ülkelerine yapılan ihracatta güçlü ülke konumundadır.

Türkiye’de çekirdeksiz kuru üzüm bağlarının % 80’e yakını Manisa’da bulunmaktadır. 2016/2017 sezonunda 1 milyon 4 bin 440 da bağ alanında 313 bin 134 ton çekirdeksiz kuru üzüm elde edilmektedir. Salihli’de 113.350 da üzüm bağında yaklaşık 50 bin ton kuru üzüm rekoltesi alınmaktadır. Türkiye’nin 2016 yılı

¹⁰⁰ Tepeci ve diğerleri, **a.g.e.**, s. 14

üzüm ihracatının % 80'ini kurutulmuş sultani üzüm, % 19,7'si taze sofralık yaş üzüm oluşturmuştur. 2014 yılında 679 milyon dolara ulaşan üzüm ihracatı, 2015 yılında % 16 azalarak 570 milyon dolara geriledi. 2016 yılında da bir önceki yıla göre % 7 gerileyen ihracat 531 milyon dolar oldu.

Fotoğraf 21. Üzüm Bağından Bir Görünüm

Araştırma sahasında ihracatın büyük bir kısmını AB ülkeleri ile yapmaktadır. AB ülkeleri içinde ise fazla pay İngiltere'ye aittir. İngiltere'yi sırası ile Almanya, Hollanda, İtalya, Fransa, Belarus, ve Avustralya takip etmektedir. İlçede üretilen üzümlerin % 5'lik kısmı gerek ilçedeki sebze ve meyve hallerine gerekse ülke içerisindeki pazarlara satılmaktadır. İlçedeki yaş üzümler genellikle üzüm bağında hasat yapılır yapılmaz gerekli kasalama işlemleri yapıp bağ alanındaki tır ya da kamyonlara yükleme yapılır ve tır hangi şehirden geliyor ise oraya yollar. Genellikle Ordu, Erzincan, Karabük, Adana, İstanbul gibi şehirlerimize satılır. Yine üzümün bir kısmı ağırlıklı olarak komşu ilçe olan Alaşehir yaş meyve üzüm işletmelerinde işlenir ve ihraç edilir.

3.7. Ekonomik Katkısı

Türkiye dünya çekirdeksiz kuru üzüm ihracatında lider ülkedir. Maliyet ve kalite açısından da lider ülkedir. Türkiye çekirdeksiz kuru üzüm üretiminde ABD'den sonra ikinci, ihracattaysa birincidir. Türkiye'de son beş yıllık dönemde üretimin yaklaşık % 85'i ihraç edilmektedir. Üretimin büyük bir bölümünü ise Manisa ili ve ilçeleri sağlamaktadır. Manisa ili ilçeleri arasında en fazla çekirdeksiz

kuru üzüm üreten ve ihraç eden ilçe ise araştırma sahamız olan Salihli'dir. Salihli'de üretilen sultani çekirdeksiz kuru üzümün yaklaşık % 95'i (2017) ihraç edilmektedir. Yani üretilen üzümün büyük bir çoğunluğu kurutmalık olarak değerlendirilmektedir. Gerek ülke ekonomisine gerek ise ilçe ekonomisine büyük katkı sağlamaktadır.

“514.000 ha tarım alanına sahip olan Manisa'da % 40'ı aşan bir oranda sulu tarım yapılabilmektedir. Manisa kurutmalık üzüm ve sofralık üzüm üretiminde Türkiye'nin lider ilidir. Özellikle sultaniye çekirdeksiz kuru üzümüyle özdeşleşmiş olan Manisa, sadece Türkiye'de değil dünyada da önemli bir üzüm üretim bölgesidir. Manisa'da üretilen üzüm Türkiye tüketiminin % 36'sını karşılamaktadır. Üretimin % 76,4'ü kurutmalık, % 23'ü sofralık ve kalan % 0,6'lık kısmı ise şaraplık olarak değerlendirilmektedir. Manisa, Türkiye'de kurutmalık çekirdeksiz üzümün % 93,6'sını, sofralık üzümünse % 16,8'ini üretmektedir. Sofralık üzüm üretiminde ve ihracatında Manisa'nın Alaşehir, Sarıgöl ilçeleri başı çekerken, Turgutlu ilçesinde de geniş alanlarda modern şaraplık amaçlı bağlar tesis edilmiştir. Manisa'nın; Salihli, Alaşehir ve Sarıgöl ilçeleri de önde gelen kurutmalık çekirdeksiz kuru üzüm üreticisi ilçeleridir.

Türkiye'de çekirdeksiz kuru üzümün fiyatları borsada belirlenmektedir. Borsada belirlenen fiyatlar için arz talep koşulları önemlidir. İklim koşullarının uygun olduğu dönemlerde rekoltedeki artışlar nedeni ile fiyatlarda düşüş yaşanmaktadır. Çekirdeksiz kuru üzüm üretiminin yoğunlaştığı Ege Bölgesi'nde İzmir ve Manisa Ticaret Borsaları ile Tariş Üzüm Birliğinin belirlediği fiyatlar üreticiler ve ihracatçılar için önemlidir. Tariş son yıllarda çekirdeksiz kuru üzüm ihracatını arttırmış (yaklaşık % 200) en büyük çekirdeksiz kuru üzüm ihracatçısı konumuna gelmiştir. Bundan dolayı Tariş'in yaptığı alımlar ve belirlediği fiyatlar küçük yerli üretici için son derece önemlidir.

Fiyatlar ürünün cinsine ve kalitesine göre farklılık göstermektedir. 6 Temmuz 2017 tarihi itibari ile İzmir Ticaret Borsası'nın çekirdeksiz kuru üzüm fiyatları minimum 3,70 TL ile maksimum 4,30 TL olarak belirlenmiştir. Manisa Ticaret Borsasının fiyatları ise 3,60 ile 4,20 TL arasında değişmektedir. Tariş Üzüm Birliği 2016 yılına ait Çekirdeksiz kuru üzüm alım fiyatlarını 3 TL ile 4 TL arasında belirlemiştir. 8 numara üzümüne 3 TL, 8,5 numara üzüme 3,20 TL, 9 numara üzüme 3,50 TL, 9,5 numara üzüme 3,80 TL ve 10 numara üzüme 4 TL teklif edileceği

söylenmiştir. Haziran 2017 itibari ile Tariş, Borsaya getirdiği üzümlere 3,80 TL, 3,90 TL, 4,00 TL fiyat talep etmiş; satışlarını 3,80 TL ve 3,90 TL civarında gerçekleştirmiştir. Bunun etkisi ile serbest piyasa fiyatları da yükselerek standart 9 numara üzümler 3,80-3,85 TL seviyelerinde fiyatlanmıştır.”¹⁰¹

Uluslararası piyasalarda 2016 yılı dünya çekirdeksiz kuru üzüm fiyatı ortalama 1,96 ABD doları (ABD Doları/kg) olarak belirlenmiştir. Rekoltenin yüksek gerçekleştiği yıllarda yeni pazarların bulunup ihracatın arttırılmaması nedeni ile arz fazlası oluşmakta, ihraç fiyatları düşmektedir. Arz fazlasını giderebilmek ve fiyat düşüşlerinin önüne geçebilmek için ürünün piyasadan çekilip stoklanması, lisanslı depoculuğun geliştirilmesi, kalitenin bozulduğu yıllarda depodaki ürünlerin satılması oldukça önemlidir. Ayrıca çekirdeksiz kuru üzüm arzının azaltılması için yaş üzüm ihracatının arttırılması gerekmektedir.”¹⁰²

“Ege Bölgesi’nde 2015 yılında don nedeni ile üzüm rekoltesinde düşüş yaşanmış ve toplam 196 bin ton üretim yapılmıştır. Verimsiz geçen bir yıldan sonra yeni dönem umut vermiştir. Türk sultaniye üzümünün fiyatında artış beklenirken Eylül 2016’da değişme gerçekleşmemiştir. 2017 yılına kadar, iyi kalite no:9 sultaniye üzümünün fiyatı ton başına 1400-1500 ABD Doları FOB İzmir olarak belirlenmiştir. Türk Thompson Raisins fiyatı ton başına 1600-1700 ABD Doları FOB İzmir’dir.

“Dünya çekirdeksiz kuru üzüm fiyatları alım-satım miktarına göre belirlenmektedir. Son beş yıllık fiyat değişimlerine bakıldığında 2012 yılında ton başına 2.300 ABD doları olan dünya ortalaması 2013 yılında 2.283 ABD dolarına kadar yükselmiş, 2015 ve 2016 yıllarında önemli ölçüde düşmüştür. 2016 yılında 1.938 ABD doları olmuştur. Türkiye’nin ortalama ihraç fiyatları 2013-2016 yılları arasında Türkiye ortalamasının altında kalmıştır. 2012 yılında 2.313 ABD doları olan Türkiye’nin ortalama ihraç fiyatı 2016 yılında 1.805 ABD dolarına kadar gerilemiştir.”¹⁰³

Salihli ilçesinin 2016-2017 çekirdeksiz kuru üzüm sezonu ve 2017-2018 çekirdeksiz kuru üzüm sezonu verileri ise şu şekildedir:

¹⁰¹ İzmir Ticaret Borsası, 2016

¹⁰² Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, 2016

¹⁰³ Salihli Ticaret Borsası, 2017

Tablo 20. 2017-2018 Çekirdeksiz Kuru Üzüm Sezonu Verileri

	İhracat(Miktar /Ton)		İhracat (\$) (ortalama)	
	2016-2017 Sezonu	2017-2018 Sezonu	2016-2017 Sezonu	2017-2018 Sezonu
Eylül	28,901	26,857	1,682	1,491
Ekim	32,332	28,567	1,641	1,493
Kasım	27,971	28,323	1,617	1,504
Aralık	21,789	26,518	1,607	1,517
Ocak	16,152	19,188	1,602	1,527
Şubat	17,266	19,455	1,596	1,539
Mart	23,012	25,053	1,586	1,559

Kaynak: Salihli Ticaret Borsası

Türkiye’de üretilen çekirdeksiz kuru üzümün % 95’i Manisa’da, bunun da yaklaşık % 20’si Salihli’de üretilmektedir. 119.700 da alanda 4500 çiftçi ailesi bağcılık ile uğraşmakta ve geçimini buradan sağlamaktadır. İlçede üretilen üzümün % 94’ü kurutmalık olarak değerlendirilmekte ve yurt dışına ihraç edilmektedir. Çekirdeksiz kuru üzüm ihracatımızın % 27,9’unu İngiltere ile % 11,7’sini Almanya ile % 10’unu Hollanda ile yapmaktayız.

2016 yılı ihracat rakamlarına göre Manisa’da üretilen 340.418 tonluk sofralık üzümün 130.157 tonu ihraç edilmektedir. Bu rakam üretilen üzümün % 33’ünün ihraç edildiğini göstermektedir. Üretilen 966.450 tonluk kuru üzümün ise 138.101 tonu yani % 14’ü ihraç edilmektedir. İhraç çekirdeksiz kuru üzümün 211.164 tonluk kısmı araştırma sahasında üretilmektedir. Yine ihraç edilen sofralık çekirdeksiz üzümün 29.170 tonluk kısmı Salihli’de üretilmektedir. 2016 yılında Manisa’da kurutmalık çekirdeksiz üzümün en fazla üretildiği yerler sırasıyla Salihli, Alaşehir, Turgutlu ve Saruhanlı ilçeleridir. İlçeler arasında sofralık çekirdeksiz üzümün en fazla üretildiği ilçelerse Alaşehir, Sarıgöl, Salihli ve Turgutlu’dur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SORUNLAR, ÇÖZÜM ÖNERİLERİ VE SONUÇ

4. Sorunlar, Çözüm Önerileri ve Sonuç

Asma bitkisi, fazla seçici olmaması ve ülkemizin hemen hemen her bölgesinde uygun yetişme koşulları bulan bir meyve türüdür. Son yıllarda hem iç piyasada hem de dış piyasada üzüm ve üzümünden elde edilen gıda türlerine olan talebin artması nedeni ile bağcılık oldukça ön plana çıkmış ve her zamankinden daha fazla rağbet görmeye başlamıştır. Bağlarda -20 derecede gövde ve kollar, -16 derecede dallar ve -12 derecede gözler zarar görmektedir. Bu sebeple bağcılığın yayılımını belirleyen en önemli iklim faktörü kış donlarıdır. Bu nedenle ülkemizde de bağcılık genellikle kışın sıcaklığın -12 derecenin altına düşmediği bölgelerde gelişmiştir.

Asmanın kökleri derinlere gittiğinden dolayı diğer bitkilere oranla daha az yağış alan yerlerde de yetişebilir. Yıllık yağış miktarı yanında, yağışın dağılımı bağcılık bakımından çok önemlidir. Kış aylarında ve ilkbahar başlangıcında düşen yağmurlar asma için çok yararlıdır. İlkbaharın son döneminde ve yaz başlangıcında devam eden yağışlar özellikle mantari hastalıkların artmasına neden olduğundan bağcılık yönünden sorunlar yaratmaktadır. Dolu yağışları erken dönemlerde üründe telefe sebep olur. Olgunlaşma döneminde ise yağışlar danelerin çatlamasına ve küfe neden olur. Üzümlerin kurutulduğu yörelerde kurutma sırasındaki yağışlar kuru üzüm kalitesini düşürür. Yağışlar çok aşırı ve zamansız olursa toprak altındaki ve üstündeki hastalık tehlikesi de artar. Yağmurlar ben düşme hasat döneminde yağar ise topraktan aşırı su alımı nedeniyle tanelerde çatlamalar meydana gelebilir. Dolu, etkisini daha çok ilkbahar ve yaz başında gösterir. Dolu yağışı nedeniyle asmaların yaprakları yırtılarak fotosentez yeteneği azalır. Ayrıca taneler dolu sebebiyle zarar görerek pazar değerini kaybeder.

Rüzgârların bağlara çok etkisi vardır. Diğer iklim faktörleri müsait olmak şartıyla rüzgârlardan korunmuş yerler bağcılığa daha elverişlidir. Rüzgârlar, özellikle 30 cm'den küçük körpe sürgünlerin kırılmasına yol açarak fiziksel zarara sebep olurlar. Hızı 3 m/sn'den daha yüksek rüzgârlar stomaların kopmasına ve fotosentez aktivitesinin düşmesine neden olur. Özellikle soğuk yörelerde rüzgârlı yerler daha soğuktur ve buralarda asmalar daha zayıf gelişir. Sıcak rüzgârlar su dengesini bozarak zarara yol açar, mantari hastalıkları artırabilir. Yüksek hava nemi ve sürekli çiş düşmesi mantari hastalıkların artışına yol açar, kontrolünü güçleştirir.

Bağcılıkta önemli iklim faktörlerden biri de don tehlikesidir. Vejetasyon dönemi içindeki düşük sıcaklıkların etkisi ilkbahar ve sonbahardaki don olayları şeklindedir. İlkbahardaki geç donlar asmalar için daha tehlikelidir. Aasmaların kış gözleri içerisinde 3 tane sürgün yatağı bulunur. Öncelikle ortadaki sürer ve ana sürgünü oluşturur. Bunun herhangi bir nedenle zarar görmesi, yandaki diğer ikincil ve üçüncül sürgün yataklarından yeni sürgünler oluşmasına yol açar. Ancak bu sürgünlerin göz verimliliği düşüktür.

Çekirdeksiz kuru üzüm başta Manisa olmak üzere Denizli, İzmir ve Aydın illerinde yetiştirilmektedir. Ülkemizde çekirdeksiz kuru üzümün yaklaşık %95'i Manisa'da üretilmektedir. Bunun da yaklaşık % 20'si Salihli'de yetiştirilmektedir. Manisa ve Salihli çekirdeksiz kuru üzüm ile özdeşleşmiş durumdadır. Türkiye'de üretilen çekirdeksiz kuru üzümün % 85'i yurt dışına ihraç edilmektedir. İhraç edilen çekirdeksiz kuru üzümün de yaklaşık % 83'ü Avrupa Birliği ülkelerine yapılmaktadır. Bu sebeple çekirdeksiz kuru üzüm sektörü, sadece ülkemizdeki değil, dünya genelindeki ve diğer ülkelerdeki ekolojik, ekonomik, ticari ve siyasi gelişmelerden de etkilenmektedir. Üretilen çeşitlerin pazarlarda talep edilen çeşitlere uygun olmayışı, üretimden tüketime ürün ve kalite kayıplarının yüksekliği, kaliteyi olumlu yönde etkileyen ancak çevreye olumsuz etkide bulunan tekniklerin yani aşırı kimyasal ilaç vurulması ülkemizde hala kullanılıyor olması önemli sorunlar arasındadır. Yetersiz ambalajlama ve etiketlemeye önem verilmemesi de pazarlama şansını azaltmaktadır.

Araştırma sahasının temel geçim kaynağının önemli bir kısmını tarım oluşturmakta ve yetiştirilen tarım ürünleri arasında en fazla bağcılık yapılmakta ve ülke ekonomisine büyük bir katkı sağlamaktadır. Uzun yıllardan beri sahada, arazi ve toprak yapısının çok müsait olmasından dolayı halkın geçim kaynağı haline gelen bağcılık, ilçede ulaşımın kolay olması, çevre il ve ilçelere olan bağlantının rahat olması nedeni ile üretim arttırılmış, bu da Salihli'de bağcılığın gelişmesini sağlamıştır. Bağcılık saha ekonomisi açısından önemli bir yere sahiptir. Özellikle de çekirdeksiz kuru üzüm büyük önem taşımaktadır. Üretilen sultaniye çekirdeksiz üzümün % 95'i kurutmalık olarak değerlendirilmektedir. Çekirdeksiz kuru üzümün ekonomik getirisinin olmasının yanı sıra önemli sorunları da bulunmaktadır. Bu sorunları şöyle sıralayabiliriz;

Fiyat istikrarsızlığı; bölgede yetiştiriciliği yapılan çekirdeksiz kuru üzümdeki en büyük sorun fiyat istikrarsızlığıdır. 2015-2016 sezonunda Tariş'in çekirdeksiz kuru üzüm alış fiyatı 6,12 TL olarak açıklanırken, iki sezon sonra 2017-2018 sezonunda ise 4,00 TL olarak açıklanmıştır. Bu sorunun çözümü amacı ile;

TMO tarafından çekirdeksiz kuru üzümde “ Sezonlar arası Araz Dengesini Koruma Amaçlı Planlı Stok” oluşturularak rekoltenin az olduğu yıllarda piyasaya ürün arzı, çok olduğu yıllarda ise piyasadan ürün alımı yaparak fiyat istikrarı sağlamalıdır. TMO (Toprak Mahsulleri Ofisi) daha aktif rol alarak piyasayı ve fiyatları dengeleyici rol üstlenmelidir. Lisanslı Depoculuk hızla faaliyete geçirilerek, iyi anlatılıp yaygınlaştırılmalı ve TMO ile entegre hareket edilebilmelidir.

Çekirdeksiz kuru üzüm üreticilerinin çoğu küçük ve orta ölçekli aile işletmeleri olduğu için, hasattan sonra ürününü ekonomik nedenlerle hemen satmak zorunda kalmaktadır. Sezon sonuna doğru fiyatlar artsa da küçük ve orta ölçekli üreticiler ürünlerini düşük fiyata sattıklarından dolayı ekonomik olarak zarara uğramaktadır. Sezon sonuna doğru fiyatların yükselmesi ancak büyük işletmelere ve stokçulara yaramaktadır. Kuru üzümde Tariş'le birlikte başka üretici birlikleri ve kooperatifleri oluşturularak, pazarlama olanakları ve imkânları arttırılmalıdır. Küçük ve orta ölçekli üreticiler mutlaka korunarak piyasada dengeleyici rol almalıdır.

İhracatçı Birlikleri nezdinde çalışmalar yapılarak, kuru üzüm ihracatı yapan firmaların olası fiyat tekelleşmeleri engellenerek fiyat ve pazar rekabeti oluşturulmalıdır. Ülkemizde “Okul Üzümü” gibi projeler ve kamu spotu reklamları ile kuru üzümün iç piyasada tüketimi artırılmalıdır. Okullarda gazlı içecek ve cips yasaklanması gibi, glikoz ve nişasta bazlı çikolata ve şekerlemelere de yasak getirilerek, üzüm, incir, fındık gibi ürünleri tüketilmesi sağlanarak hem yerli ürünlerimizin pazar değeri artırılmalı, hem de çocuklarımızın daha sağlıklı beslenmesi sağlanmalıdır.

Tarımsal ürünlerde üretim planlaması yapılarak, ithal edilen veya stratejik öneme sahip olan tarımsal ürünler belirlenerek, bu ürünlerin üretimi teşvik edilmelidir. Yeni bağ tesisi, çeşit değiştirilmesi, söküm ve yeniden bağ dikimi, kontrol ve planlamaya tabi olmalıdır. Sultani çekirdeksiz üzüm çeşidinin sofralık olarak ihracatı arttırılarak, çekirdeksiz kuru üzümdeki arz fazlası giderilmelidir.

Sofralık üzüm ihracatının önündeki en büyük sorunlardan birisi olan ve yaş meyve sebze sektörünün kangreni haline gelen dolandırıcılığın önlenmesi için yasal düzenlemeler yapılarak, özellikle küçük ve orta ölçekli olmak üzere üzüm üreticilerinin güvenli ürün satabilmesi sağlanmalıdır. Alaşehir ilçesinde olduğu gibi Salihli’de de Gümrük Müdürlüğü birimi açılarak, ilçede üretimi yapılan yaş, kuru ve işlenmiş meyve, sebze ve gıdaların ihracatı işlemleri hem kolaylaştırılacak, hem de ihracat arttırılacaktır. Bu durumda hem yeni pazarlar oluşacak, hem de ihracata yönelik katma değeri yüksek farklı tarımsal ürünlerin üretilmesi sağlanacaktır.

Yeni tesis edilecek bağlarda sağlıklı ve güvenilir fidan kullanımının teşviki sağlanmalıdır. 2017 yılına kadar sertifikalı asma fidanı ile bahçe tesisi yapan bağcılara, sertifikalı meyve fidanı ile meyve bahçesi tesis eden üreticiler gibi “Sertifikalı Fidan Kullanım Desteği” verilmekteydi. Ancak 2017 yılında sertifikalı asma fidanı ile bahçe tesisi yapan bağcılara, “Sertifikalı Fidan Kullanım Desteği” kaldırılmıştır. Bu sebeple 2017 yılı içerisinde bağ diken üreticiler “Sertifikalı Fidan kullanım Desteği” alamadıkları için, fidan satın alırken satın aldığı fidanlarda sertifika şartı aramamakta ve en ucuz asma fidanı satın almayı tercih etmektedirler. Böylelikle maliyeti daha ucuz olan, kayıt dışı ve kaçak asma fidanı üretimi teşvik edilmektedir.

Sertifikasız, kaçak ve kayıt dışı asma fidanlarında bitki sağlığı kontrol ve denetimleri yapılamadığından bakteriyel ve fungal, kök ve gövde hastalıklarının yayılımı artmaktadır. Bu durum yakın gelecekte ülkemiz bağcılığı açısından büyük tehdit oluşturacaktır. Bu sebeplerce sertifikalı asma fidanı ile bağ tesis etmek isteyen üreticilere mutlaka “Sertifikalı Fidan Kullanım Desteği” ödemesi yapılmalıdır.

Bağcılıkta üretim maliyetlerin düşürülmesi; bölgemizde yetiştiriciliği yapılan kuru üzümdeki en büyük sorunlardan birisi de, çok emek verilen bağcılıkta üretim maliyetinin yüksek olmasıdır. Bu nedenle bağcılıkta üretim maliyetlerinin düşürülmesi gerekmektedir. Maliyetlerin içerisinde en büyük pay akaryakıt, işçilik, gübre ve ilaç oluşturmaktadır. Bağcılıkta akaryakıt desteği ve diğer desteklemeler için miktar arttırılmalıdır.

Kalite sorunu; kuru üzüm yetiştiriciliğinde en önemli sorunlardan birisi de zirai ilaç kalıntısıdır. Bağcılık en fazla zirai ilaç uygulaması yapılan tarımsal

ürünlerin başında gelmektedir. Bu nedenle zaman zaman kuru üzümde zirai ilaç kalıntısı sorunu yaşanmaktadır.

Ülkemizde yetiştirilen kuru üzümün büyük bir bölümü ihraç edilmektedir. Gerek dış pazardaki sürdürülebilirliğin sağlanması, gerekse iç piyasada halkın güvenilir ürün tüketiminin sağlanması amacı ile üzümde zirai ilaç kalıntısı önlenmelidir. Zirai ilaç kalıntısının önlenmesi için, üzüm üreticilerinin eğitiminin yanı sıra, organik tarım, iyi tarım uygulamaları ile kalıntısız üretimi yapılan Entegre Mücadele Projesi gibi projelerle üretilen ürünler desteklenmeli ve desteklenme oranları da teşvik edici olmalıdır.

Bağlarda zirai ilaç kullanımını azaltan biyolojik, biyoteknik mücadele gibi mücadele yöntemlerinin uygulama sahalarının artırılması için, biyolojik ve biyoteknik mücadele destekleri artırılmalıdır. Biyolojik bitki koruma ürünlerin desteklenerek kullanımının yaygınlaştırılması sağlanmalıdır. Çoklu aktif madde kalıntısına karşı bağıcılıkta sözleşmeli üretimin yaygınlaştırılması, ayrıca tüccar ve ihracatçıların paçal ürün yapmalarının engellenmesi sağlanmalıdır. TMO'nun kuru üzüm alırken pestisit analizi yaptırarak alım yapması sağlanmalıdır. Analiz yaptırarak üzüm alması durumunda, hem üreticinin ilaç kullanımına daha fazla dikkat etmesi sağlanacak, hem de kurumun piyasaya vereceği ürünlerde fiyat kırma amacı ile olası kalıntı sorunları da engellenmiş olacaktır.

Yine araştırma sahasında geçmişten günümüze bağ alanlarında sürekli bir artış olduğu gözlenmektedir. 1980'li yıllardan günümüze bağ alanlarında büyük bir artış olmuştur. Buna karşılık ülkemizde iç tüketimde pek bir artış olmamaktadır. Yine çeşitli nedenlerden dolayı (ihraç edilen ürünün sağlığa uygunluğu, kalıntı sorunu vs.) her yıl ortalama 200-250 bin ton olan ihracatın arttırılamaması veya yeni ihraç pazarlarının bulunamaması gibi sebeplerden dolayı özellikle rekoltenin yüksek gerçekleştiği yıllarda çekirdeksiz kuru üzüm piyasasında arz fazlası yaşanmaktadır. Bu da ürünün ihracat fiyatlarını düşürerek üreticiyi ve sektörün diğer paydaşlarını olumsuz etkilemektedir.

Öte yandan, Tariş Üzüm Birliği ve bağlı kooperatifleri satabileceği miktarda ürün almakta fakat yasa ve ana sözleşme gereğince ortaklarının taahhüt ettiği ürünün tamamını teslim almakla yükümlü olduğundan zaman zaman arz fazlası üzümlerin stok yükünü taşımaktadır. Bundan dolayı yaşanan arz fazlasının giderilebilmesi ve

çekirdeksiz kuru üzüm piyasasına zarar vermeyecek şekilde yönetilebilmesi amacı ile çeşitli önlemlerin alınması gereklidir. Bu önlemlerden bazıları; stok kurumunun oluşturulması, yaş üzüm ihracatının geliştirilmesi, üzüm tanıtım gruplarının oluşturulması, ihracatta yeni pazarların aranması gibi önlemler alınmalıdır.

Bunun yanı sıra, üzümlerin olumsuz koşullarda kurutulması sonucunda ürüne toz, toprak karışımı yaşanması gibi temizlik sorunları, bağlarda üzüm zararlılarına karşı yapılan yanlış ve bilinçsiz ilaçlama sonucu ürünlerde ilaç kalıntısının görülmesi gibi hususlar ürünün kalite ve güvenilirliğini azaltmaktadır. Zaman zaman ülkemizden ihraç edilen ürünlerin denetimler sonucunda geri gönderilmesine sebep olmaktadır.

Çekirdeksiz kuru üzümde önemli bir üretici olmak, ülke ekonomisinin kazanabilmesi ve sektördeki tüm katılımcıların, üretim ve pazarlamadaki payının karşılığını alabilmesi yönünden yeterli değildir. Bu bakımdan ürünün elverişli koşullar oluşturularak üretilmeleri ve kurutulmalarının sağlanması, ürünün sağlığı ve kalitesi için, Avrupa'da ve ülkemizde gelişen tüketici bilinciyle aynı doğrultuda olarak üretimde zirai ilaç kullanımında daha bilinçli hareket edilmesi, üründe kalıtım sorunu oluşturan girdilerin kullanımının engellenmesi, sektörün gelişimi için önemle üzerinde durulması gerekmektedir.

Bağcılık Yönetmeliği (30.12.2006 tarihli ve 26 392 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanmıştır) bağcılığa uygun coğrafi bölgelerin belirlenmesini, bağ alanları ile asma ve üzümde elde edilen ürünlerin çeşit ve miktarların tespitini, planlanmasını, kaliteli ve sağlıklı ürün yetiştirme ve işlemeye yönelik önlemlerin alınmasını, sertifikalı asma fidanı üretimini ve bu fidanlarla bağ tesisinin teşvik edilmesini, üretici, işleyici ve ticaretini yapanların kayıt altına alınarak veri tabanının oluşturulmasını amaçlamaktadır. Çiftçi kayıt sisteminin en kısa zamanda doğru ve düzgün olarak tutulması çok önemli bir gelişme sağlayacaktır. Özellikle istatistik bilgilerinin oluşturulabilmesi ve buna uygun gelişmelerin takibi açısından çok büyük bir önem taşımaktadır.

Bağcılık yapılan bölgelerin ekolojik şartlarına ve flosera zararlılarına karşı uygun Amerikan asma anaçları kullanılarak verimli ve kaliteli çeşitler yetiştirilebilir. Özellikle bazı ilçelerde flosereadan sonra yetiştiriciliğine son verilen bölgeye uzun

yıllardır adepte olmuş yöresel çeşitlerin tekrar yetiştiriciliğinin yapılabilmesi için bu durum çok önem kazanmaktadır.

Girdi fiyatlarının maliyetlerden daha yüksek gerçekleşmesi de üretimde çok büyük problemlere ve kalite kaybına neden olmaktadır. Arazi toplulaştırılması, üreticilerin devletçe desteklenmesi üretimimizin artmasında etkili olacaktır. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı kapsamında yer alan tarım arazilerinin miras hukuku sebebiyle ekonomik üretim yapamayacak derecede küçülmesini önleyecek veya işletmelerin büyütülmesini sağlayacak yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi en kısa zamanda yapılması gereklidir.

Türkiye tarımında önemli bir yere sahip olan bağcılık, günümüzde üretimden yetiştirmeye, yetiştirmeden pazarlamaya kadar geçen zaman içerisinde birçok sorunlarla karşı karşıyadır. Bu sorunlar içerisinde birim alanda alınan ürün miktarı ve kalite düşüklüğüyle alakalı problemler önemli bir yer tutmaktadır. Bağcılıkta verimlilik, birim alanda bulunan omca sayısı yanında, omca üzerinde meydana gelen salkım ve taneleri sayısı ve büyüklüğü ile de yakından ilişkilidir. Ancak bu özellikler çeşit, anaç, kültürel uygulamalar ve çevre koşulları gibi birçok iç ve dış etmen tarafından etkilenmektedir. Bu sayılan etmenlerin verim ve kaliteyi artırmada çok önemli görevi olduğu görüldüğünden, bağcılıkta meyve kalitesini artırıcı uygulamaların çok dikkatli ve titizlikle yerine getirilmesi gerekmektedir.

Bağcılık konusunda yeterli bilgiye sahip olmayan yöre halkı, kulaktan dolma ve eski bilgilerle hala bağcılık yapmaya çalışmakta ve kayıt sitemlerine kayıtlı çiftçi sayısı istenilen düzeyde değildir. Bu nedenle çiftçileri bilinçlendirmek ve modern bağcılığa yönlendirmek amacıyla eğitimler düzenlenerek bilgilendirilmelidirler. Bölgeye adapte olmuş yöresel çeşitlerin yaygınlaştırılması ve bölge halkının sevdiği çeşitlere üretimde yer verilmesi bağcılık açısından önemli bir gelişme sağlayacaktır.

Ülkemizde bağcılık uygulanan yanlış kültürel işlemler üzümlerin kalite ve pazar değerlerini düşürmektedir. Özellikle aşırı ilaç ve gübre kullanımı meyvelerde kimyasal madde birikimine neden olmakta ve pazar değerlerini düşürmektedir. Bu sorun zirai mücadelede erken uyarı sistemlerinin devreye sokulup yaygınlaştırılması ve bilinçli gübre uygulamaları ile önlenabilir. Yeterli ve uygun gübre kullanımı aynı zamanda girdi maliyetini düşürmek için önemlidir. Sulama ve gübrelemede modern tekniklerin kullanılması gerekmektedir. Yeni bağ kuracak girişimcilerin mutlaka

toprak analizi yaptırılmaları buna göre uygun gübreleme şeklini belirlemeleri gerekmektedir.

Bağ yönetmeliğine uygun olarak tutulan kayıtlar esas alınarak yapılan desteklemelerde bağıcılığa özel hazırlanmış maddelerin olmaması nedeniyle yapılan desteklerden tam olarak faydalanılamamaktadır. Bu nedenle hızlı bir şekilde bağıcılığa özel maddelerin eklenmesi gerekmektedir. Üretici birliklerinin kurulması en az diğer tekniklerin uygulanması kadar önemlidir. Üretim maliyetlerinin azaltılması, daha etkin pazarlama, üründe standardizasyonun sağlanması için üretici birliklerinin kurulması zorunludur.

Sonuç

Ülkemiz dünyada bağıcılık potansiyelinin en uygun olduğu iklim kuşağında yer almaktadır. Ülkemiz zengin asma gen potansiyelinin yanı sıra çok eski bir bağıcılık kültürüne de sahip olmasından dolayı ülkemizde önemli bir yer tutmaktadır. Son yıllarda hem iç piyasada hem de dış piyasada üzümde elde edilen gıda ürünlerine olan talebin artışı, bağıcılığı her zamankinden daha fazla ilgi duyulan bir tarım kolu haline getirmiştir. Bağıcılığın bu kadar çok ilgi duyulan bir tarım kolu haline gelmesi beraberinde de bazı sorunlar meydana getirmiştir. Özellikle sektör dışındaki girişimcilerin bağıcılıkla uğraşmaya başlaması önemli sorunların başında gelmektedir. Oysaki bağıcılık sektörünün ülkemiz ve dünya çapında hızla gelişme göstermesi, kaliteli üzüm vermesi ve yüksek sistemli bağıcılık yapılabilmesi için bağıcılarının ziraat mühendisleri kontrollerinde danışmanlık hizmeti olarak bağ tesis etmeleri ve daha sonraki aşamalar için kontrollü bir şekilde bakım işlemleri uygulamaları gerekmektedir.

Araştırma sahasının geçim kaynağının büyük bir kısmını bağıcılık oluşturmaktadır. Uzun yıllardan beri sahada, arazi ve toprak yapısının çok müsait olmasından dolayı halkın geçim kaynağı haline gelen bağıcılık, ilçede ulaşımın kolay olması, çevre il ve ilçelerle olan bağlantının rahat olması nedeni ile üretim arttırılmıştır. Bu da Salihli'de bağıcılığın gelişmesini sağlamıştır. Saha özellikle çekirdeksiz kuru üzüm üretiminde ve ihracatında önemli bir yere sahiptir. İlçede üretilen çekirdeksiz kuru üzümün % 95'i ihraç edilmektedir. Geriye kalan %5 sultani çekirdeksiz yaş üzüm ülkemizde iç pazarda değerlendirilmektedir

İlçede bağıcılık çok gelişmiş, ancak gelişimi ile birlikte bazı sorunlar da ortaya çıkmış bulunmaktadır. Bunlar;

Tarım işletmelerinin sermayelerini arttırmaları, öz kaynaklarından ayıracakları tasarrufları işletmede kullanmak ya da dış kaynaklardan borç almak yolu ile olabilmektedir. İşletmecilerin büyük çoğunluğu tasarruf imkanlarından mahrum oldukları için, değişik kaynaklardan kredi kullanmak zorunda kalmaktadırlar. Ülkemizde bağ işletmelerinin büyük çoğunluğu yıllık gelir düzeyi, tasarruf yapmalarına imkan vermemektedir. Bu nedenle çiftçiler sosyoekonomik yapıdan, doğal olaylardan, hastalık ve zararlılardan dolayı ortaya çıkan öz sermaye eksikliklerini dış kaynaklardan ve kredi kuruluşlarından karşılamak zorunda kalmışlardır.

Bölgede yetiştiriciliği yapılan çekirdeksiz kuru üzümdeki en büyük sorunlardan biri de fiyat istikrarsızlığı ve kalite soru yani kuru üzümde zirai ilaç kalıntısıdır. Üzümün ülke ekonomisi içindeki asıl yerini alabilmesi ürünün üretilmesinden tüketilmesine kadar karşılaşılabilecek bazı sorunların gerçekçi bir şekilde tespit edilmesine ve çözümüne bağlıdır. Bu konuda özel sektör, kooperatifler ve kamu sektörü beraber hareket etmelidir. Piyasalarda ürün fiyatlarına etki eden faktör arz talep dengesine bağlıdır. Bu nedenle istenilen ürün üretim düzeyinin bu dengede kalması gerekmektedir. Bu durum fiyat dalgalanmalarının önüne geçecektir. Bu amaçla başta üretici birlikleri olmak üzere yörede çiftçi organizasyonları ve ilgili kamu kuruluşları arz talep tahminleri yaparak üreticileri yönlendirmeleri zorunluluk arz etmektedir.

Yine bölge halkının beslenme alışkanlıkları ve damak tadı göz önünde bulundurulmalı, yapılan değerlendirmeler sonucu, içe dönük yapıda olan üretimde öne çıkan çeşitlerin üretiminin yaygınlaştırılması ve bu yönde üretimin artırılması gibi planlamalar yapılmalıdır. Bölgede yapılan üretimin en azından bölgenin taleplerini karşılayabilecek düzeyde olması üretimde önemli hedeflerden biri olmalıdır. Bağıcılıkta önemli risk olan ilkbahar geç donları, sonbahar erken donları ve özellikle kış donlarından korunma yöntemleriyle ilgili tedbirlerin alınması da büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Altındaşlı, Ahmet ve diğerleri, Kurutmaya Yönelik Sultani Çekirdeksiz Üzüm Yetiştiriciliği El Kitabı, İzmir, 2011.
- Akpınar, Erdal, Yiğit, Demet, Ekolojik Faktörlerin Karaerik Üzüm Çeşidi Yetiştiriciliğine Etkileri, Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı 16, s. 53.
- Ardos, Mehmet, Türkiye’de Akarsu Şebekesinin Kuaternerdeki Oluşum ve Gelişimi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Dergisi, Sayı 4, 1996, s.1
- Atalay, İbrahim, Mortan, Kenan, Türkiye Bölgesel Coğrafyası, İstanbul, 2011.
- Atalay, İbrahim, Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği, İzmir, 2011.
- Atalay, İbrahim, Uygulamalı Klimatoloji, İzmir, 2013.
- Arıncı, Kenan, Türkiye’nin Kıyı Bölgeleri, Erzurum, 2011.
- Akış, Ayhan, Başkan, Hasan, Ozan, Salihli’nin Nüfus Özellikleri, Konya, 2006, s. 26-27
- Aksakal, Ahmet, Otman, Ahmet., Salihli Antik Çağdan Günümüze, Salihli, 2004.
- Arslantaş, Rafet, Karakurt, Halil, Rakımın Meyve Yetiştiriciliğinde Önemi ve Etkileri, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü 25240 Erzurum, 2007, s. 32
- Baykal, Füsün, Salihli Kent Coğrafyası, İzmir, 1988.
- Bahar, Elman, Korkutal, İlknur ve Doğan, Ahu, Zübeyde, Bağda Silkme Ve Silkme Neden Olan Faktörler, Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi No. 6(2), Aydın, 2009, s.84
- Bahar, Elman, Korkutal, İlknur Ve Kök, Demir, Türkiye Bağcılığının Son Yıllardaki Gelişiminde Görülen Başlıca Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Trakya Üniversitesi Yayınları,7 (1): 65-69, Edirne, 2006, s.7
- Bulut, İhsan, Genel Tarım Bilgileri ve Tarımın Coğrafi Esasları, Ankara, 2006.

- Çukur, Hasan, “Orta Gediz Havzasının Fiziki Coğrafyası“, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Öğretimi Anabilim Dalı (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 1992).
- Çakılcıoğlu, Kamil, “Elazığ İlinde Bağcılık“(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi Elazığ, 2014).
- Doğanay, Hayati, Coğrafya ’ya Giriş, Aktif Yayınevi, İstanbul, 2012.
- Doğanay, Hayati, Türkiye Ekonomik Coğrafyası/ Türkiye Sanayi Coğrafyası, Ankara, 2011.
- Doğanay, Hayati, Coşkun, Ogün, Tarım Coğrafyası, Pegem Akademi, Ankara, 2012.
- Demir, Murad, Ali, Bağcılık El Kitabı, Arıköy, 2009.
- Dilli, Yıldız, Kader, Sumru, Sofralık, Şaraplık ve Kurutmalık Üzüm Çeşitleri.
- D.S.İ. Salihli Şube Müdürlüğü Brifing Raporu, 2004.
- Dizdar, Yüksel, Topraklarımız, Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı Yayını, 1987.
- Ergül, Teoman, Salihli Tarihi, Salihli, 1982.
- Erinç, Sırrı, Jeomorfoloji I, İstanbul, 2010.
- Erol, Oğuz, Genel Klimatoloji, Ankara, 2010.
- FAO (Dünya Gıda ve Tarım Örgütü), verileri, (www.fao.org), 2012.
- Gülersoy, Ali, Ekber, Marmara Gölü Yakın Çevresindeki Arazi Kullanım Faaliyetlerinin Zamansal Değişimi ve Göl Ekosistemine Etkileri, Türk Coğrafya Dergisi, Sayı.61, İstanbul, s. 31-44
- Hoşgören, Yıldız, Jeomorfolojinin Ana Çizgileri I, İstanbul, 2010.
- Hoşgören, Yıldız, Hidrografyanın Ana Çizgileri I, Yeraltı Suları, Kaynaklar, Akarsular, İstanbul, 2012.
- İzbırak, Reşat, Coğrafya Terimler Sözlüğü, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Öğretmen Kitapları Dizisi, İstanbul, 1964.
- İzmir Ticaret Borsası.

- Karataş, Elvan, Alaoğlu, Özdemir, Manisa İlinde Üreticilerin Bitki koruma Uygulamaları, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 2011.
- Kadioğlu, Yahya, Türkiye’de Fonksiyonel Özelliğini Kaybetmiş Geçici Yerleşmelere Bir Örnek: Tavas Bağ Evleri, Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı:21, İstanbul, 2010.
- Kadioğlu, Yahya, Çal’da (Denizli) Bağcılığın Coğrafi Analizi, Doğu Coğrafya Dergisi s.20.
- Ketin, İhsan, Genel Jeoloji Yerbilimlerine Giriş, İstanbul, 2008.
- Korkutal, İlknur, Bahar, Elman, Kaymaz, Özge, Rakımın Üzüm Kalitesi Üzerindeki Etkileri, 2012, s. 25
- Koçman, Asaf, İnsan Faaliyetleri ve Çevre Üzerine Etkileri Açısından Ege Ovalarının İklimi, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1993, Sayı 73, S. 35
- Manisa’daki Çekirdeksiz Kuru Üzüm İşletmelerinin İhracat Potansiyellerinin Geliştirilmesi Projesi, Manisa, 2017.
- MEGEP, Bahçecilik Asma Yetiştiriciliği Ankara, 2009.
- Melan, Kadir, ve diğerleri, Bağcılık ve Bağda Entegre Mücadele, Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü, Ankara, 2014, s. 51-55
- Osmanlı Arşiv Belgelerinde Salihli, Salihli Belediyesi kültür Yayınları, 30
- Sultani Çeşidi Üzümün Üretim Aşamalarının, Maliyetlerinin, Yarattığı Katma Değerin Salihli Ekonomisine Katkılarının Belirlenmesi Proje Raporu, Manisa, 2017.
- Şahin, Cemalettin, Türkiye Fiziki Coğrafyası, Ankara,2011.
- Otman, Ahmet, Dünden Bugüne Salihli, Salihli, 1998.
- Ölgen, Kirami, Erdal, Ülfet, Sökmen, Ömer, Turgutlu- Salihli Arasında Organik Tarım Faaliyetlerinin Toprak Üzerindeki Etkileri, Ege Coğrafya Dergisi, İzmir, 2009.

Türkben, Cihat, Gül, Fulya, Uzar, Yılmaz, Türkiye’de Bağcılığın Tarım Turizmi (Agro-Turizm) İçinde Yeri ve Önemi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 14(23):47-50, 2012.

Tümertekin, Erol, Özgüç, Nazmiye, Ekonomik Coğrafya Küreselleşme ve Kalkınma, İstanbul, 2011.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü, Bağ Hastalık ve Zararlıları İle Mücadele, Ankara.

Uçar, Mustafa, Antik Kral Yolunda Zümrüt Bir Kent Salihli, Salihli Belediyesi Kültür Yayınları, 18.

Uzun, İbrahim, Bağcılık, Antalya, 2003.

Yıldırım, Ersoy, Salihli Yöresinde Sulama Açısından Kuraklık Analizi, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, Cilt.39(3): 113-120, İzmir, 2002.

Çekirdeksiz Kuru Üzüm Raporu, Salihli, 2016.

World Vitiviniculture Situation, 2017.

http://metin-acr.blogspot.com.tr/2011/05/manisa_747.html 9 Kasım 2018 tarihinde adresinden alınmıştır.

www.devletarsivleri.gov.tr 9 Kasım 2018 tarihinde adresinden alınmıştır.

<http://www.manisa.gov.tr/ulasim> 23 Kasım 2018 tarihinde adresinden alınmıştır.

<http://www.manisa.gov.tr/> 28 Kasım 2018 tarihinde adresinde alınmıştır.

<http://www.dsi.gov.tr> 3 Aralık 2018 tarihinde adresinden alınmıştır.

<http://blog.milliyet.com.tr/gediz-nehri-ni-taniyalim/Blog/?BlogNo=309197> 5 Aralık 2018 tarihinde adresinden alınmıştır.